

10de JAARGANG - NUMMER 1 - 1998
JANUARI - FEBRUARI - MAART

M 2

51 →

In dit nummer:

- * *ACTIVITEITENKALENDER*
- * *VOORWOORD*
- * *FLORA-LEOPOLDPARK (4)*
- * *UNAAITED STEETS, HERE WE COME! (2)*
- * *DE BADINSTELLINGEN (2)*
- * *DRIE JONGE GASTEN NAAR SANTIAGO (2)*
- * *GEBONDEN JEUGD*
- * *MUITO OBRIGADO, PORTUGAL (2)*
- * *KIEKJES, KOETJES & KALFJES*

1988

10

1998

Gidsenblad
LANGE NELLE
OOSTENDE

Driemaandelijks blad van de afdeling OOSTENDE
van de WESTVLAAMSE GIDSENKRING vzw
Afgiftekantoor OOSTENDE 1
Verantwoordelijke uitgever en redactie
Dirk Beirens, Floralaan 7, 8400 Oostende

IN DIT NUMMER:

Inhoud:

115	<i>ACTIVITEITENKALENDER</i>	<i>REDACTIE</i>
118	<i>VOORWOORD</i>	<i>MARC LOY</i>
119	<i>FLORA-LEOPOLDPARK (4)</i>	<i>VINCENT DUFLOU</i>
130	<i>UNAAITED STEETS, HERE WE COME! (2)</i>	<i>CLAIRE TERRYN</i>
134	<i>DE BADINSTELLINGEN (2)</i>	<i>LEEN COENE</i>
144	<i>DRIE JONGE GASTEN NAAR SANTIAGO (2)</i>	<i>KLAAS & LEEN DEPREZ</i>
149	<i>GEBONDEN JEUGD</i>	<i>RICHARD QUAEGBEUR</i>
152	<i>MUITO IOBRIGADO, PORTUGAL (2)</i>	<i>DIRK BEIRENS</i>
158	<i>KIEKJES, KOETJES & KALFJES</i>	<i>REDACTIE</i>

Verantwoordelijke uitgever en redactie:

Dirk Beirens, Floralaan 7, 8400 Oostende

De medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen
(overname mag, mits bronvermelding)

Vormgeving:

Herman Moerman, Parijsstraat 11/6, 8400 Oostende

Secretariaat:

Patricia Veris, Nachtegalenlaan 50, 8400 Oostende

Voorzitter:

Marc Loy, Batterijstraat 70, 8450 Bredene

Dispatching:

(059) 80 73 81 (Fax en telefoon)

Rekeningnummer:

068-2075070-73

Lidmaatschapsbijdrage 1998 = 400 BEF

**Wilt u zeker weten
of een activiteit al dan niet doorgaat,
contacteer secretaris Patricia Veris:
tel. (059) 80 62 39 - fax (059) 80 12 54**

WANDELING KERKHOF STUIVERSTRAAT (première!)

Zondag 15 maart 1998 om 10.00 uur organiseert gidsenkring "Lange Nelle" een bezoek aan de stedelijke begraafplaats Stuiverstraat o.l.v. mevrouw Katrijn Dhooghe-Compemolle.

We wandelen doorheen het nabije verleden van onze stad. Politiek, kunst, architectuur, oorlog, zee, godsdienst: alle aspecten van het leven komen ook hier aan bod, "vreedzaam" met mekaar verweven.

Afspraak aan de ingang van het kerkhof

Leden: gratis - niet-leden: 50 BEF

HISTORISCHE FIETSTOCHT DOOR BREDENE

(afgelast als 't stortvloedt!)

Zondag 26 april 1998 om 14.00 uur

Onder leiding van gidsen Jeannine Laplasse & Piet Daman ontdekt u al fietsend onze buurgemeente Bredene dat meer bezienswaardigheden telt dan u kunt vermoeden.

De geschiedenis van Bredene is gekenmerkt door de groei en de socio-economische evolutie van zijn drie woonkernen. Gedurende de laatste dertig jaar groeiden deze wijken (elk met hun eigen karakter), althans urbanistisch, naar elkaar toe.

We bezoeken onder meer het Visserskapelletje, de St.-Rikerskerk, de watertoren, het waterwachtbekken van de Noord-Ede, de sluizen van Sas-Sijkens en eindigen in het centrum A. Diez met een babbel en een glaasje.

Afspraak aan het infokantoor van Bredene (hoogbouw Rés. Astrid/tramhalte Astrid), Kapellestraat 70.

Afstand: +/- 8 km, duur: ongeveer drie uur

Leden: gratis - niet-leden: 50 BEF

Niet vergeten: fiets meebrengen!

WESTERKWARTIER- WANDELING (première!)

Zondag 10 mei 1998 om 10.00 uur

Tijdens deze wandeling (ongeveer twee uur) door het Westerkwartier o.l.v. mevrouw Lieve Ternier wordt aandacht besteed aan het ontstaan en de groei van en het sociale leven binnen dit stadsdeel.

Het Westerkwartier is begrensd door de Torhoutsesteenweg, de Nieuwpoortsesteenweg en de Elisabethlaan. Deze driehoek evolueerde deze eeuw van polder tot woonwijk, met een eigen volks karakter en enkele markante sociale woonprojecten van gereputeerde architecten als A. Raoux en A. Daniels.

Afspraak op de parking achter de H. Hartkerk.

Leden: gratis - niet-leden: 50 BEF

KONINKLIJKE KROEFELWANDELINGEN

Deze kroefelwandelingen (versmelting van kroeg + smoefel) zijn leerrijke, smaakvolle, gezonde, stemmige en boeiende wandelingen voor groepen van minimum 15 en maximum 25 personen in de periode april - september.

Via de gids leert u koning Leopold II (1835-1865-1909) als urbanist en "weldoener" van Oostende kennen en bezoekt u verschillende plaatsendie zijn stempel dragen.

Tijdens de minstens vier uur durende wandeling wordt vier keer halt gehouden voor respectievelijk het aperitief, het voorgerecht, een tussen-doortje en de afsluiter.

KONINKLIJKE KROEFELWANDELING 1

Van Dijk tot Park

Vrijdag 29 mei 1998

Afspraak om 19.15 uur aan het ruitermonument Leopold II op de zeedijk

Officieel einde omstreeks middernacht in de omgeving van Petit-Paris.

Inschrijving noodzakelijk! Voor 22 mei, telefonisch bij secretaris P. Veris op het nummer (059) 80 62 39 en door overschrijving van 750 BEF (leden) of 800 BEF (niet-leden) voor spijs en drank op rekening 068 - 2075070-73 t.n.v. Gidsenkring "Lange Nelle", Oostende met vermelding aantal personen + kroefel 29/5 !!!!

KONINKLIJKE KROEFELWANDELING 2

Van Park tot Kaai

Vrijdag 12 juni 1998

Afspraak om 19.15 uur aan de oude Watertoren, Mercatorlaan

Officieel einde omstreeks middernacht in de omgeving van de St.-Petrus & Pauluskerk

Inschrijving noodzakelijk! Voor 5 juni, telefonisch bij secretaris P. Veris op het nummer (059) 80 62 39 en door overschrijving van 750 BEF (leden) of 800 BEF (niet-leden) voor spijs en drank op rekening 068 - 2075070-73 t.n.v. Gidsenkring "Lange Nelle", Oostende met vermelding aantal personen + kroefel 12/6 !!!!

KREKENFIETSELING

(afgelast als 't stortvloedt!)

Vrijdag 19 juni 1998 begeleidt Marcel Braet ons al voor de tiende keer op deze krekensieker.

Afspraak om 19 uur aan het St.-Annakerkje te Stene-Dorp voor een ruim twee uur durende tocht: afwisselend fietsen en becommentarieerd bewonderen.

Marcel gidst ons door het geklasseerde krekengebied, op de Groene 62 en langs de "Keignaert" in Zandvoorde.

Leden: gratis - niet-leden: 50 BEF

VUURTORENWIJKWANDELING

Zondag 11 oktober 1998

"t Is lang geleden: 't Negerdorp - Den overkant - Den Opex"

Afspraak om 10 uur aan benzinestation Texaco tgo. RYCO zeilclubhuis (Dr. E Moreauxlaan)

Een twee uur durende wandeling door de Vuurtorenwijk die door haar ligging op de oosteroever vaak de vergeten hoek van Oostende genoemd wordt.

De huidige woonwijk is begrensd door spui-kom, Dr. E. Moreauxlaan en Groenedijk.

Over de Koninklijke Baan bevinden zich de vismijn, de visserijdokken en -bedrijven en vinden ook andere havengebonden activiteiten plaats.

Al wandelend bekijken we de ontwikkeling van deze zo zeegebonden wijk.

Als afsluiter volgt een korte rondleiding in het centrum De Oosterput-Aquacultuurwaar (vrij-

blijvend) de befaamde "ostendaises" geproefd kunnen worden.

Begeleiding: mevrouw Jeannine Laplasse & de heer Piet Daman

Leden: gratis - niet-leden: 50 BEF

∞

In het volgende nummer verneemt u (nog) meer over ons najaarsaanbod, o.a.

** Open monumentendag*

** diavoordracht Oostendse gevels*

** diavoordracht De Oostendse badinstellingen*

∞

MEEGEDEELD

Op maandag 23 maart om 19.30 u. in zaal Brasserie 't Rozenhof, Spaarzaamheidstraat 33 ter stede, vertelt oud-stadsbibliothecaris Omer Vilain over de tragische gebeurtenissen in Oostende tijdens de Tweede Wereldoorlog, met speciale aandacht voor 't Westerkwartier.

∞

AAN ALLE LEDEN

Woon massaal de **Ensoherdenking bij op 18 april 1998** in en om het Duinenkerkje in Mariakerke bij Oostende!

Programma:

15.00 uur: concert in de kerk met Philip Handschoewerker (viool) en Arno de Jongh (piano)

16.15 uur: bloemenhulde graf James Ensor (1860-1949)

16.45 uur: receptie in zaal Ter Yde in Raversijde (ook te voet bereikbaar)

De herdenking in 1999 (17 april) kadert binnen alle activiteiten in het Ensorjaar dat in Oostende buitengewoon opgeluisterd wordt.

IN MEMORIAM

Op 6 februari 1998 overleed mevrouw Adronie Christiaen, moeder van ons geacht lid Jeannine Laplasse.
Innige deelneming vanwege de Gidsenkring Lange Nelle.

HERINNERING LIDMAATSCHAP

Het lidmaatschap 1998 gaat in op 1 januari en houdt in:

(meestal gratis) deelname aan onze activiteiten zoals voordrachten, bezoeken, wandelingen en uitstappen;

een greep uit ons aanbod eerste helft 1998:

- twee nieuwe wandelingen: Kerkhof Stuiverstraat + Westerkwartier
- dankzij onze Bredense collega's: historische fietstocht door Bredene

Bovendien ontvangt elk lid het driemaandelijks gidsenblad met activiteitenkalender, wetenswaardigheden, luchtige en meer wetenschappelijke bijdragen.

Als het verschijnt ook het jaarboek van de West-Vlaamse Gidsenkring.

De bijdrage blijft 400 BEF,

over te schrijven op bankrek. nr. 068-2075070-73

t.n.v. West-Vlaamse Gidsenkring, afd. Oostende "Lange Nelle", 8400 Oostende.

Om het u gemakkelijk te maken, vindt u een overschrijvingsformulier ingesloten. U kunt ook steunend lid (500 BEF) of erelid (1.000 BEF) worden door het passende bedrag over te maken.

Dank bij voorbaat voor een vlotte afhandeling!

WELKOM

Welkom aan de tweeëntwintig nieuwe gidsen die in dit jubileumjaar - de Oostendse gidsenkring Lange Nelle bestaat tien jaar - na twee intense jaren van opleiding voor het eerst de vijfendertig 'anciens' komen bijspringen.

Welkom aan de nieuwe niet-gidsende leden die de kring genegen zijn en hopelijk hun gading vinden in het gevarieerde aanbod activiteiten in 1998.

Welkom aan Norbert Slambrouck die het bestuur kwam versterken ter opvolging van Dirk Beirens die even wat meer tijd wil maken voor andere interesses, maar die het gewaardeerde hoofdredacteurschap van ons gidsenblad blijft behartigen.

Dirk is één van de veertien stichtende (bestuurs)leden, nu tien jaar geleden. Het is niet in het minst aan zijn kritische visie op, en het waken over de essentiële doelstellingen van onze kring dat we vandaag - relatief tevreden - mogen omzien naar ons eerste decennium.

1998 krijgt alweer een aantal culturele accenten waar onze gidsenkring intens of in de marge bij betrokken is: in het PMMK loopt van 6 maart tot 28 juni: 'René Magritte en de Hedendaagse Kunst', de zomertentoonstelling in de Venetiaanse Galerijen eert (kunst)fotograaf Maurice Antony en het Stedelijk Museum stelt eind dit jaar etser en lithograaf Jakob Smits in de kijker. Of hoe kust en kunst onze stad aan zee boeiend maken.

Het Bestuur

Flora - Leopoldpark (4 - slot)

Vincent Duflou

(Vervolg van vorig nummer)

De aanslag

In de loop van de eerste helft van de maand april 1939 werd Flora bevrijd uit haar keurslijf van strobussels en planken, en voorzien van een laagje verf. Het bleef stil rond Flora. De kalmte voor de storm.

In de nacht van vrijdag 9 op zaterdag 10 juni 1939 werd tijdens de verduisteringsoefeningen een aanslag op Flora gepleegd. Onbekenden dumpten het beeld in de parkvijver. Hierbij werd de zeemeermin beschadigd. Een van haar armen werd afgerukt.

De week voordien hadden vandalen haar reeds beklad met zwarte verf. Zoals verwacht haalde deze vandalenstreek de voorpagina's van de lokale kranten.

De Duinengalm die over de opstelling van het beeld in het stadspark steeds een afkeurende kritiek had uitgebracht, keurde de baldadige manier waarop men te werk was gegaan af. Maar ze voegde er wel onmiddellijk aan toe dat deze brutale daad grotendeels was uitgelokt door de halsstarrige houding van het stadsbestuur, die volgens die lokale krant, de rechtmatige klachten die van alle kanten werden geuit steeds had afgewezen.

Als het stadsbestuur die klachten niet wilde aanhoren dan hoefde zij niet verwonderd te zijn dat men het haar op een hardhandige manier diets maakte.

Tevens drukte de krant haar vrees uit dat het stadsbestuur het beeld na herstelling op dezelfde plaats zou opstellen, met als gevolg dat er in de toekomst nog dergelijke baldadigheden te betreuren zouden vallen.

Opvallend is de vaststelling dat *De Duinengalm* het naaktaspect nu niet meer echt ter sprake bracht als reden van de destijds geuite kritiek. Volgend fragment maakt dit duidelijk:

“Wij weten dat in zekere kringen de aanhangers van “Zedenadel” zullen beschuldigd worden deze daad te hebben bedreven, zooniet uitgelokt.

Wij antwoorden hierop dat deze uitgelokt werd door het onbegrip waarmee dergelijk beeld met den rug naar menschen gekeerd werd, zoodat reeds allerlei gemeene streken uitgevoerd werden, die toch een vingerwijzing hadden moeten zijn voor het stadsbestuur om iets uit te denken dat hier een einde aan stelde” (27)

Volgens dit artikel in *De Duinengalm* was dus plots niet zozeer het naaktaspect, maar de opstelling van het beeld met de rug gekeerd naar de wandelaars de oorzaak van de heisa. Nochtans had Loods het in zijn kronieken wel degelijk over het naaktaspect. Wat als het beeld en face naar de wandelaars was opgesteld geweest? Dan zou er voortgaande op dit artikel blijkbaar geen bezwaar geweest zijn. Een blote bips was toen blijkbaar uit den boze, een blote borst en bil niet.

In plaats van het beeld terug te plaatsen stelde de krant voor om de dronken sileen gezeten op een kapiteel (29) in de plaats te stellen.

Ook in *De Zeevacht* kwam de aanslag op Flora op de eerste bladzijde ter sprake. Die krant vatte het heel ludiek op en bracht het nieuws in de vorm van een 16-delig lied, getiteld *“Zelfmoord van Flora in het Park Leopold”*:

Uit strofe III blijkt dat het beeld na de Oostendse kustfloralien in het Royal Palace Hotel is blijven staan totdat het werd overgebracht naar het stadspark.

Strofe XI leert ons dat bij de aanslag Flora's hoofd zou zijn afgebroken.

Ook de Oostendse gemeenteraadsleden lieten de zaak niet ongemoeid. In de gemeenteraadsvergadering van 30 juni 1939 nam schepen Jules PEURQUAET naar aanleiding van een interpellatie van raadslid Georges CLAEYS over de problemen bij de wijkfeesten in de wijk Kroontje - Blauw Kasteel (31) de gelegenheid te baat om de aanslag op Flora aan te kaarten. Wij laten de schepen en de raadsleden zelf aan het woord:

“M. (Jules) PEURQUAET, Schepen - Het is hetzelfde geval als voor Flora in het water. Ik geloof dat wij in het algemeen die daden moe-

ten afkeuren; ieder feit dat aanleiding geeft tot kwetsen van gevoelens moet gelaakt worden. Ik maak dus van de gelegenheid gebruik om af te keuren wat zich voordoet in bepaalde gebouwen waar dit best niet zou geschieden, namelijk het volk opruien tegen het beeld Flora dat geplaatst werd in het Leopoldpark.

Wij zijn ten andere niet verrast over wat zich tegenover dit ongelukkig beeld heeft voorgedaan. We weten dat een bepaalde persoon beroep heeft gedaan op fanatickers om deze daad te verrichten. Ook bladen hebben zich met die zaak bemoeid en ik meen de tolk te wezen van de bevolking van Oostende om die vandanstrekken in het Leopoldpark af te keuren.

M. (Hendrik) SMISSAERT. - Ik sluit mij aan bij de woorden van den heer Schepen maar ik heb reeds de vraag gesteld in de Commissie of uitgemaakt is wie het beeld in het water gesmeten heeft. Ik heb gezegd dat het uitdagingsagenten waren en geen fanatickers.

M. (Emile) VROOME, Schepen. - Dan kan men eveneens zeggen dat de pastoor die parodie op touw gezet heeft.

M. SMISSAERT. - En het feit van de "Leeuwen".

M. PEURQUAET, Schepen. - Niemand weet daar iets van.

M. SMISSAERT, - als gij het niet weet, moet gij dan ook niets zeggen.

M. PEURQUAET, Schepen. - Ik heb uw toelating niet nodig om te spreken. Wij hadden ons, zooals ik zegde, aan die feiten verwacht. Er zijn menschen die zich beter met hun zaken zouden bezighouden en niet de bevolking ophitsen zulke fratsen uit te halen.

De kwestie van uitdagingsagenten ...

M. VROOME, Schepen. - Dit riekt aangebrand.

M. PEURQUAET, Schepen. - Het is bewezen dat zekere personen veel voldoening gehad hebben in hetgene zich voorgedaan heeft. Er is vastgesteld met getuigen, dat jonge lieden, tot welke groepeerings zij ook mogen behooren, uit een bepaald gebouw van een bepaalde straat zijn gekomen, een schimplied gezongen hebben en dit lied herhaald hebben op het voetstuk van het beeld. Zij hebben aldus getoond dat zij meer van de zaak kenden en aldus blij van hun vreugde gegeven. Het zijn personen die uit de Stockholmstraat zijn gekomen.

M. SMISSAERT. - Indien er personen zijn die afkeuren dat het beeld in het water gesmeten werd, zijn er ook andere die dit goedkeuren. Ook zijn er personen die afkeuren, dat dit beeld daar geplaatst werd, zooals thans de "gondolen".

M. VROOME, Schepen. - Hebt gij ooit "Manneken Pis" gezien te Brussel? Honni soit qui mal y pense.

M. (Roger) DEKEYZER. In de Sixtijnse kapel treft men verschillende van die beelden aan.

M. PEURQUAET, Schepen. - Wanneer gij met die theorie van "tartuffen" zult beginnen, dan zouden soms wel gewelddaden kunnen gebeuren in plaatsen die gij niet gaarne zou hebben. Er bestaan beelden in gebouwen die ook gelijken op flora en daar kan ook tegen op gekomen worden. Gij geeft daar aanleiding toe.

M. SMISSAERT. - Er zijn altijd opruiers en deze die niet zoo spreken, stonden wellicht vroeger op het voorplan.

M. PEURQUAET, Schepen. - Die verklaring in uw mond treft niemand in de Raad, maar wanneer menschen zooals gij, in tijd van verkiezingen, affiches voor de Communisten gingen aanplakken, dan moet gij zwijgen.

M. DE BURGEMEESTER. - Geheel die zaak voor een ongelukkige volle maan.

M. (Lucien) PICK. - M. de Burgemeester, als hoofd van de Politie zoudt ge kunnen vragen aan de politie, al de noodige opzoekingen te doen om de daders te kennen.

M. (Charles) FEYS. - Zal Flora daar nog lang liggen?

M. DE BURGEMEESTER. - Totdat ze opstaat.

Mej. (Bertha) TRATSAERT. - Ik aanvaard niet dat de Heer Schepen een huis aangeeft dat aan den oorsprong van deze feiten zou liggen. Indien er bewijzen zijn, kan ik het aannemen, maar geen verdenkingen.

M. PEURQUAET, Schepen. - Wees er van overtuigd, ik neem volle verantwoordelijkheid dezer verklaring. Ik zou ze niet doen indien ik niet zeker was van de feiten.

Ik heb de straat aangeduid, maar geen huis. Ik heb gezegd: de Stockholmstraat. Een twintigtal jonge lieden zijn gekomen door het park tot aan het beeld en hebben het liedje gezongen: "Flora is dood". Zij hebben op het voetstuk

gestaan en zijn verder getrokken naar de Leopoldlaan.

Mej. TRATSAERT. - Dit zegt niets.

M. (Hippolyte) DEBOOS. - Die kinderen zullen allen naar den hemel gaan.

M. PICK. - Het zou misschien meer willen zeggen indien men er bijvoegde dat een vooraanstaande persoon van de katholieke partij insgelijks aanwezig was.

M. (Hendrik) SERRUYS. - Wij zullen ons toch niet verdeelen over de kwestie van Flora.

M. PEURQUAET, Schepen. - M. Serruys er is een ondervraging nopens een daad die gepleegd is tegenover den godsdienst; ik breng dit in verband met een daad die gesteld is tegen de kunst. dit vandalenwerk moet insgelijks afgekeurd worden.

M. SMISSAERT. - Gij hebt daarin gelijk, maar ge hebt het recht niet iemand te verdenken.

M. PEURQUAET, Schepen. - Ik heb dit recht wanneer ik daarvan zekerheid heb.

M. (Alfons) ELLEBOUDT. - Werd de heer Schepen ondervraagd door de politie, aangezien hij veel meer weet over die zaak. De arme Flora ligt daar nu. Het is een schending van een openbaar monument. De Heer Schepen heeft gehoord dat in de Kerk daarover gespro-

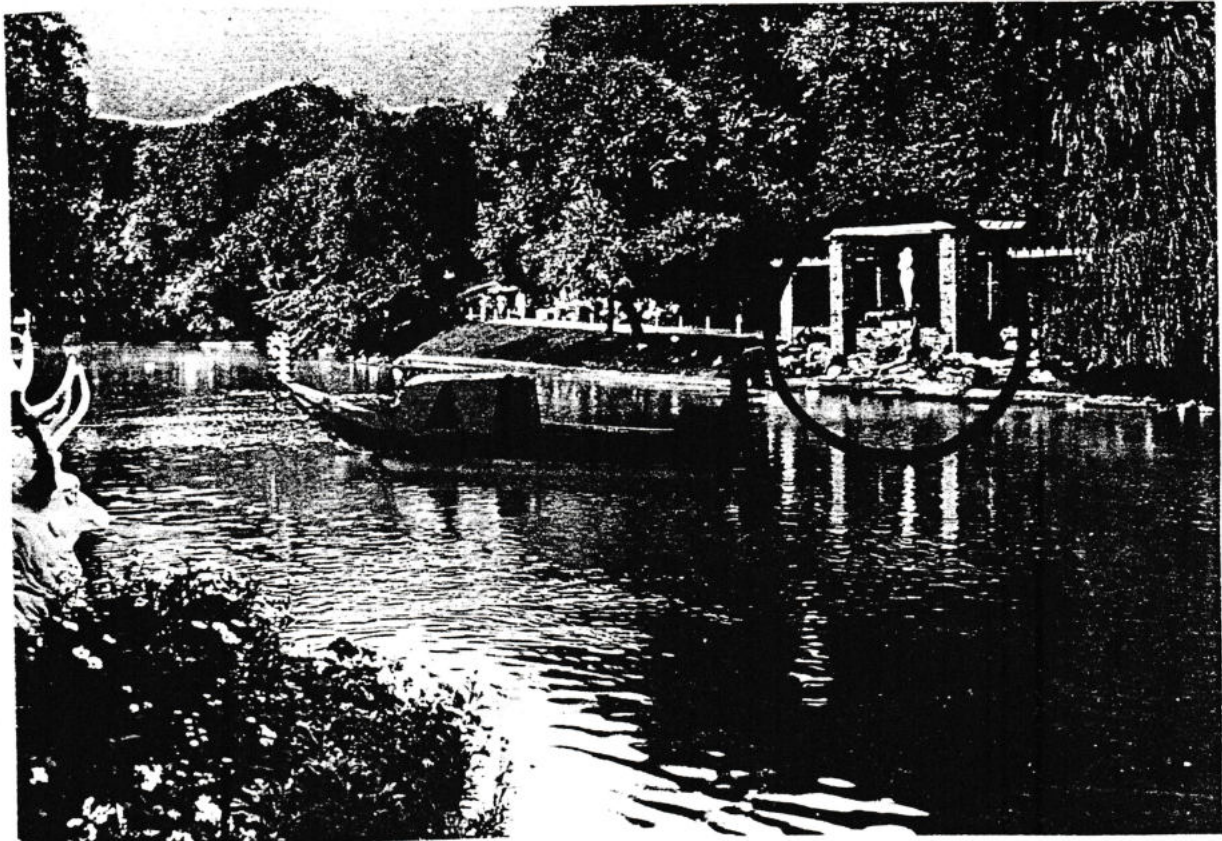
ken werd; dan zou het kunnen de pastoor zijn op zijn predikstoel. Dat de Heer Schepen zijn inlichtingen verschaffe aan de politie met het oog op een grondig onderzoek. Wij zouden ook kunnen weten wie den leeuw doodgesmeten heeft.

M. PEURQUAET, Schepen. - Ik ben tevreden over de tusschenkomst van den heer Elleboudt. Voor eerlijke zaken ben ik altijd ter beschikking van de politie. Indien de Politie van mijn verklaringen kan gebruik maken, ben ik ter beschikking. M. Elleboudt heeft echter al de elementen opgegeven die noodig zijn om te onderzoeken wie de daders geweest zijn. Dat ze thans het verslag van den Gemeenteraad overlezen en dan zullen zij misschien wel kunnen nagaan op welke wijze het onderzoek moet gedaan worden." (32)

Tot daar de officiële verslaggeving van het debat gevoerd in de Gemeenteraad van 30 juni 1939. Alhoewel de verslaggeving over deze tussenkomst in *De Zeewacht* en *De Duinengalm* grondig verschillen met de officiële notulen blijft de essentie dezelfde.

De meerderheid, een coalitie van socialist en liberalen had zich aan een dergelijke aanslag verwacht.

Volgens hen was het ook duidelijk een voorbe-

reide actie, waarbij bepaalde mensen, uit bepaalde gebouwen in de Stockholmstraat, jongelui hadden opgehitst tegen het beeld. Alhoewel de naam van de partij niet expliciet wordt vernoemd betreft het hier overduidelijk een verwijt aan het adres van de katholieke partij, die haar lokaal, gekend als de Volksbond, inderdaad in die straat heeft. Het bewijs wordt trouwens geleverd door het gemeenteraadsverslag uit *De Duinengalm*, waarin raadslid Bertha TRATSAERT protesteert tegen de verdenking door Schepen Jules PEURQUAET aan het adres van de Volksbond. Het is echter de enige keer dat de naam Volksbond wordt vernoemd in een verslaggeving over de aanslag.

De bewering dat het een voorbereide actie betrof, valt mijns inziens niet te betwisten. De aanslag werd uitgerekend gepleegd in de nacht dat er bij volle maan verduisteringsoefeningen werden gehouden. Kortom het was een ideale omstandigheid voor het plegen van een aanslag. Uit de notulen en de verslaggevingen in de kranten blijkt ook duidelijk dat voor de meerderheid de dader of daders dienden te worden gezocht onder de jongelui die al zingend van: "*Flora is dood*" naar het stadspark waren getrokken, alwaar zij het schimplied herhaalden op het voetstuk van de bloemengodin.

Het feit dat raadslid Lucien PICK erop wees dat die jongelui vergezeld waren van een vooraanstaand persoon, leider van de katholieke partij, was voor de meerderheid een bijkomstig argument dat die partij achter de aanslag stak.

Ook de persbladen van katholieke strekking kregen een veeg uit de pan. Hen werd verweten dat zij zouden hebben aangestuurd op dat vandalisme. Toegegeven, een bepaalde lokale krant heeft Flora zeker niet gespaard.

Het is leuk om vast te stellen dat de uitgevers van de lokale weekbladen van katholieke strekking, de heren Hendrik SMISSAERT voor *De Duinengalm* en Alfons ELLEBOUDT voor *De Zeewacht*, tevens gemeenteraadsleden, niet reageerden op deze aantijging van Schepen Jules PEURQUAET. Moet het uitblijven van een reactie worden geïnterpreteerd als een vorm van schuldbekentenis?

Wie uiteindelijk de daders waren en of ze ooit werden gesnapt, weet ik niet. Ik veronderstel van niet, want in de pers vernemen wij verder niets meer, noch over de aanslag noch over gevatte daders.

Werd er uiteindelijk een politieonderzoek ingesteld? Navraag bij de Oostendse politie leerde mij dat er in hun archief niets terug te vinden is van een onderzoek over de aanslag op Flora. Dit is echter geen argument om te stellen dat er nooit een onderzoek werd ingesteld. Wij mogen namelijk niet vergeten dat tijdens de Tweede Wereldbrand en de overstroming van 1953 heel wat archiefmateriaal vernield werd.

Ondanks de kritieken en de aanslag weigerde het stadsbestuur echter het beeld weg te nemen. Tegen het schoolfeest van de Albert-, Leopold- en Marie-Louiseschool op zaterdag 15 juli 1939 werd Flora uit de parkvijver gehaald en terug op haar sokkel gezet. Het beeld werd voorzien van een cremekleurige verflaag, die deed denken aan oud ivoor. Volgens *De Duinengalm* had men er beter aan gedaan het beeld in het rood of blauw te schilderen. Het zou nog meer succes hebben geooft.

In *De Zeewacht* werd een loopje genomen met onze geschilderde Flora. In de editie van 19 augustus 1939 lezen wij in de Kroniek Oostendsch Tooneel met ondertitel "*Kotje Brol (33) komt in 't Parlement van den hof*":

"Kotje kende Oostende op zijn prik; hij vond dat er alles zoo veel verbeterd was op het standpunt van de gezondheid. Daarom verstond hij niet hoe dat men hier zoo'n Flora bloot uitgesteld had met een koeske verve die ze 't uitzicht gaf van eene die aan de geluwe zucht lijdt." (34)

In deze kolderkroniek werd ook opnieuw gewag gemaakt dat de aanwezigheid van dat beeld geen goede zaak was, want verder lezen wij:

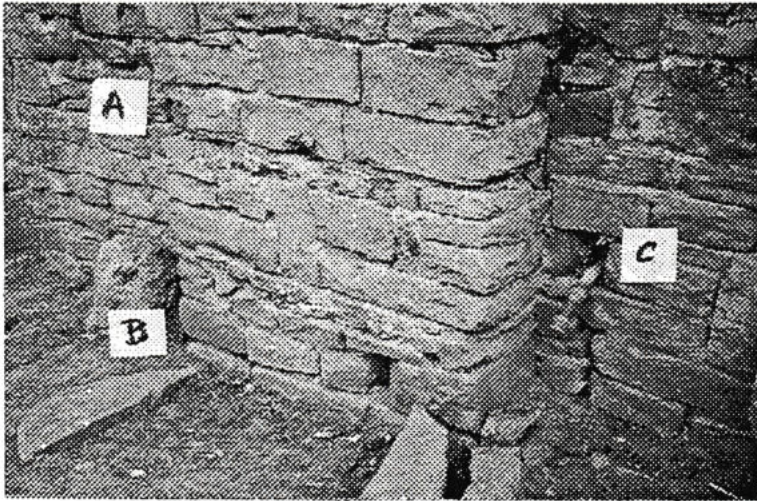
"Wij zijn hier al van 't zelfde gedacht zei Netje Crane, dat en zijn geen manieren, maar wat wilt ge Kotje, in den tijd kleeden de vrouwen zich om gedekt te zijn, nu kleeden ze zich om hun te ontdekken." (35)

Voor de tweede maal nam *De Zeewacht* hier een standpunt in. Het valt op dat *De Zeewacht* in tegenstelling tot *De Duinengalm* ook op een verschillende manier reageerde op de aanwezigheid van dat naakt beeld. De *Duinengalm* zette er meteen de beuk in en klaagde aan, terwijl *De Zeewacht* reageerde onder gedekte vorm via de publicatie van een spotlied of een ludieke kroniek.

Wat er bij het uitbreken van Wereldoorlog II is

gebeurd met Flora heb ik niet kunnen achterhalen. Werd de beeldengroep vernield tijdens één van de bombardementen op Oostende? Wanneer verdween Flora definitief uit het stadspark? Waar zijn Flora en haar kompaan de waternimf terecht gekomen? Op al deze vragen blijf ik het antwoord schuldig.

Wat nu nog overblijft is de pergola met enkele restanten van de rotsstructuur. In de basis van de pergola zien wij nog restanten van de veran-

(Afbeelding 2)

keringen van de twee waterbekkens (afb. 2: A&B) alsook een stukje van de waterleiding waarop de fontein was aangesloten (afb. 2: C). Op het voetstuk waar ooit eens de bloemengodin stond staat nu een stenen vaas met bloemen.

Flora, het kind van Eugène VERHULST, moet hoe dan ook altijd een bron van inspiratie geweest zijn voor hem. De Groendienst bezit in haar archief talrijke polychrome schetsen van praalwagens voor de bloemencorso's. Een van de schetsen toont ons een praalwagen met flora en de zeemeermin. Of die praalwagen ooit generaliseerd werd heb ik niet nagetrokken, want de geschiedenis van de Oostendse bloemencorso's is een studie op zich.

DANIEL DEVRIENDT, EEN BESCHAAFDE BOHEMER (36).

Alhoewel ik op grond van mijn onderzoek tot de vaststelling kom dat Daniël DEVRIENDT toch een vrij belangrijk beeldhouwer blijkt te zijn geweest, was het geen makkelijke opdracht om gegevens in te winnen over deze Oostense kunstenaar, daar er zeer weinig over hem is gepubliceerd.

ZIJN LEVEN

Daniël DEVRIENDT werd geboren op 24 maart 1907 in Wilskerke. Met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog waren zijn vader August DEVRIENDT, trambediende, en zijn moeder Nathalie CLAEYS, huisvrouw genoodzaakt Wilskerke te verlaten om zich met hun zoon Daniël te komen vestigen in Oostende.

Daniël zou in Oostende school gelopen hebben in de Albertschool (37). Als jong kereltje toonde hij grote belangstelling voor tekenen en vooral voor boetseren. Hij wilde dan ook in de kunstrichting verder gaan. Zijn ouders dachten daar anders over en zagen Daniël liever verder studeren. Toch kon hij zijn gedacht doordrijven en Daniël trok naar de Nijverheidsschool waar hij tekenles kon volgen. Op zeventienjarige leeftijd studeerde hij af met het diploma van bouwkundig tekenaar.

In Oostende ging hij in de leer bij beeldhouwer Jan VERLEYE (hout, marmer en graniet).

Vervolgens ging hij naar de Brugse Kunstacademie waar hij twee jaar ornamentkunst volgde. Daarna trok hij naar Gent, waar hij dierenbeeldhouwer Domien INGELS en de eclectische beeldhouwer Geo VERBANCK als leermeesters had. In Gent volgde hij onder andere de leergangen levend model en praktische kunstmarmerbewerking.

Alhoewel Daniël grootse plannen in het vooruitzicht had, kwam hij na zijn academische opleiding terecht in ateliers. Naast het opdoen van heel wat ervaring leerde hij er ook als kunstenaar meer mens worden, een voor hem zeer belangrijke waarde. Hij vond namelijk dat heel wat kunstenaars te weinig mens waren.

Deze opvatting en streven naar een hoger ideaal van het volk trachtte hij in zijn beeldhouwwerk weer te geven. Zijn volk lag hem nauw aan het hart en dat volk wilde hij dienen in zijn kunst.

Daniël was een tijdlang beeldhouwersknecht bij Constant PERMEKE. Het was PERMEKE zelf die hem voor de oorlog had opgemerkt en binnengehaald.

Toeval wil dat de stadswandeling in het kader

van de Open Monumentendag op zondag 8 september 1996 passeerde langs de pergola in het stadspark. De gids van dienst Martine QUAE-GEBEUR bracht het beeld Flora en de beeldhouwer Daniël DEVRIENDT ter sprake. Een dame uit de groep - zij zou gids zijn van de stad Brugge - wist Martine met zekerheid te vertellen dat er ten onrechte beelden toegewezen zijn aan Constant PERMEKE, terwijl ze van de hand zijn van Daniël DEVRIENDT. Het zouden beelden zijn die dateren uit de periode dat hij werkzaam was bij de expressionist.

Een pittig detail dat zomaar niet uit de lucht blijkt gegrepen te zijn. Het moet omstreeks 1979 geweest zijn dat Daniël DEVRIENDT terug in ons land verbleef en hij voor de eerste maal in contact kwam met onze West-Vlaamse bard Willem VERMANDERE. Voor Willem was Daniël een totaal onbekende, maar toch geraakten beiden in gesprek vanuit hun beider interesse voor sculptuur. Ook de periode dat hij voor Constant PERMEKE had gewerkt, kwam ter sprake. Daarover vertelde hij aan Willem VERMANDERE:

"Die grote beelden van Permeke heb IK gemaakt, zijn Marylou die in Middelheim staat, heb IK geboetseerd, Permeke kon dat niet, hij wist niet wat klei was en van mouleren had hij 'n hond zijn kloten verstand." (38)

Daniël kwam voor WO II ook in contact met priester-kapelaan Cyriel VERSCHAEVE, tevens beeldhouwer, dichter, dramaturg en Vlaams voorman uit Alveringem. VERSCHAEVE gaf hem de bijnaam van wittekop. Net zoals bij PERMEKE werd hij er beeldhouwersgast. De kapelaan was eigenlijk een wereldvreemde dromer en hij was het die Daniël aanspoorde om naar Duitsland te trekken, iets waarop Daniël zou ingaan.

Daniël trok voor een zestal maanden naar Duitsland, meer bepaald naar Berlijn, om er te werken in het atelier van de grote Arno BREKER. Dat was in het begin van de Tweede Wereldoorlog.

Arno BREKER was de officiële beeldhouwer van het Derde Rijk en boezemvriend van Adolf HITLER. Kunnen werken bij Arno betekende voor onze talentvolle, ambitieuze en jonge beeldhouwer de grote stap in zijn carrière. Nu was de weg geëffend voor Daniël, die mocht helpen het oude Europa in volle glorie meester

te laten worden over de westerse wereld. Werken in het toenmalige nazi-Duitsland paste volledig in zijn opvatting en streven naar een hoger ideaal van zijn volk. Over deze periode vertelde hij het volgende aan Willem VERMANDERE:

"Weet ge dat ik daar op dat atelier van Arno Breker, al die grote nazi's gezien heb, Hitler zelf niet, maar wel Goebbels en Goering, ze hebben me de hand gedrukt en op de schouder geklopt, samen met Goebbels heb ik meer dan één pint gedronken in de artiestenkroegen van Berlijn." (39)

Maar zijn mooie droom werd al gauw een nachtmerrie en zijn geloof werd door mekaar geschud toen de gruweldaden van de Führer en zijn trawanten aan het licht kwamen. Aan Willem vertelde hij:

"Ach we wisten niet wat er gebeurde, we waren misleid, we waren jong en vol vuur ... Ik wilde enkel schone grote beelden maken, 't is al" (40)

De oorlog had alles stuk gemaakt en Daniël DEVRIENDT werd als Duitsgezind beschouwd, wat te begrijpen valt.

In het boek *"Geschiedenis van een parochie te Oostende. Sinte-Catharina vergaan ... Sinte-Godelieve ontstaan"*, lezen wij nochtans:

"In tegenstelling tot zoveel anderen heeft hij geen moeilijkheden ondervonden na de oorlog." (41)

Hoe valt dit te verklaren? Hier in Oostende is men nochtans niet mals geweest voor de Duitsgezinden. Daarbij strookt die bewering ook niet met wat Daniël zelf vertelde aan Willem:

"Na den oorlog hebben ze me natuurlijk serieus geambeteerd, ik moest hier weg." (42)

Daniël was gehuwd met Marguerite SAELENS (°Lombardsijde, 8 maart 1907) (43). Het echtpaar vestigde zich voor de Tweede Wereldoorlog in de Tarwestraat 37 in Oostende, waar hij in een achterhuis zijn beeldhouwersatelier inrichtte (44).

De Tweede Wereldoorlog dwong Daniël en Marguerite Oostende te verlaten uit veiligheidsoverwegingen. Had dit iets te maken met zijn verblijf in Berlijn bij het begin van de oorlog en zijn Duitsgezind zijn? Vermoedelijk wel. Het echtpaar vestigde zich in Aalst. Maar het noodlot sloeg toe. Op 21 november 1944 kwam zijn

vrouw vroegtijdig te overlijden (45). Zij was amper 37 jaar geworden. Het bidprentje (afb. 3) leert ons dat het koppel kinderloos was.

In een andere bron (46) is er echter sprake dat hij in het huwelijk trad met Marie-Louise DEPUYDT (°Ieper, december 1911). Het betreft wellicht geen fout maar een tweede huwelijk, want er is sprake van een huwelijk op latere leeftijd.

In de Oostendse kiezerslijsten van 1929-1931 staat Daniël ingeschreven als ongehuwd. De lijst van 1932 vermeldt hem als gehuwd. In 1932 was onze beeldhouwer 25 jaar. wij kunnen bezwaarlijk spreken van latere leeftijd. In de

(Afbeelding 3)

kiezerslijst van 1946-1948 staat hij ingeschreven als weduwnaar. In 1946 had hij de leeftijd van 37 jaar bereikt. Vanaf die leeftijd kan men inderdaad spreken van latere leeftijd als men in het huwelijk treedt. Volgens dezelfde bron zou ook zijn tweede echtgenote vroeg gestorven zijn.

In de kiezerslijsten van 1946-1948 lezen wij op bladzijde 179 dat hij niet meer opgenomen is als kiesgerechtigde in Oostende omdat hij sinds 9 januari 1945 gaan wonen was in Knokke, in

de Lippenslaan 88. Hieruit blijkt dat hij na de oorlog niet meer naar Oostende terugkeerde om er te wonen. De reden van die verhuis moet niet ver worden gezocht.

In 1957 (47) had hij Europa bekeken en week hij uit naar Argentinië op aanraden en aandringen van twee vrienden. Een andere bron (48) spreekt over 1949 als emigratiejaar. Gezien de reden van zijn vertrek, lijkt deze tweede datum geloofwaardiger.

Hij kende er zeer zware beginjaren. Zijn natuurgetrouwe figuratieve sculpturen verkochten onvoldoende om er van de beeldhouwkunst te kunnen leven. Hij heeft dan een keramiekfabriek opgericht, met de bedoeling kunstkeramiek te produceren. Hij zag zich echter verplicht over te schakelen op een meer commerciële keramiekproductie, dat een ruimere afzet vond. Zijn bedrijf moet toch gefloreerd hebben want op een gegeven ogenblik had hij 20 man in dienst.

Hij bleef ook wel actief als beeldhouwer. Hij behaalde trouwens zelfs tweemaal de eerste prijs voor beeldhouwkunst van de stad Mar del Plata en tweemaal de tweede prijs. Hij mocht zich ook nog verheugen over enkele grote opdrachten, die zich evenwel meer op het terrein van de decoratieve kunst situeerden.

Ondanks zijn bloeiende keramiekfabriek en het feit dat hij ook nog verder kon beeldhouwen vertelde hij over die Argentijnse periode:

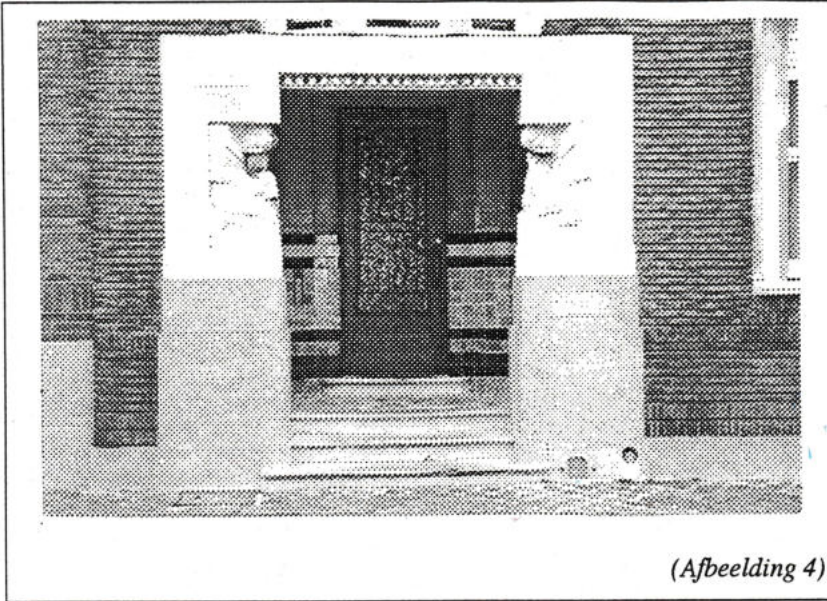
“Ach ja, ik heb goed den boterham verdient, dat wel, maar het echte scheppende werk is er nooit meer gekomen, er was iets gebroken, de beeldhouwer was dood.” (49)

In 1987 is hij voor de laatste keer teruggekomen naar zijn geboorteland. Hij bracht nogmaals een bezoek aan Willem VERMANDE-RE. Hij was afscheid komen nemen, 't was de laatste keer, hij zou niet meer terugkeren.

Daniël hield woord, hij is nooit meer teruggekeerd. Hij overleed één jaar later in Mar del Plata in 1988.

ZIJN ŒUVRE

Zijn beeldhouwwerken van zijn kleinste tot zijn grootste, getuigen van grootheid en kracht gepaard met sierlijkheid. In de beeldhouwer Daniël DEVRIENDT huisde een enorm esthe-

(Afbbeelding 4)

tisch gevoel. ~

Naast traditioneel beeldhouwwerk zou Daniël zich vooral hebben toegelegd op toegepaste beeldhouwkunst, zoals sierschouwen en gebeeldhouwde deurportalen van woonhuizen.

Op vandaag vinden wij in de Dokter Eduard Decuypersstraat nummer 11B nog het voormalig woonhuis van de Oostendse architect Sylvain SMIS (50) met een gesculpteerd portaal (afb. 4) dat getekend is: "D. DEVRIENDT". Sylvain SMIS ontwierp zijn eigen woning. Spijtig genoeg is het op vandaag een leegstaand pand dat wellicht ten prooi zal vallen van de slopershamer.

Het portaal in witsteen toont ons twee geknielde, naakte en robuste manspersonen. De linkse man stelt een steenkapper voor (afb. 5). Met een zware hamer en beitel is hij bezig steen te bewerken. De rechtse man (afb. 6) neemt een identieke houding aan. In zijn rechterhand houdt hij een voorwerp met een centrale gleuf vast, terwijl de linkerhand een rechthoekige steenblik vasthoudt. Die man is wellicht de maten van die steenblok aan het controleren want ik meen in dit voorwerp een passer te herkennen. Het hoofd en de rug van beide steenbewerkers zijn sterk voorovergebogen omdat zij op hun achterhoofd en schouders

de zware witstenen latei van het deurportaal torsen. Links onderaan van de linkse steenbewerker staat de naam van Daniël DEVRIENDT gebeiteld in de steen.

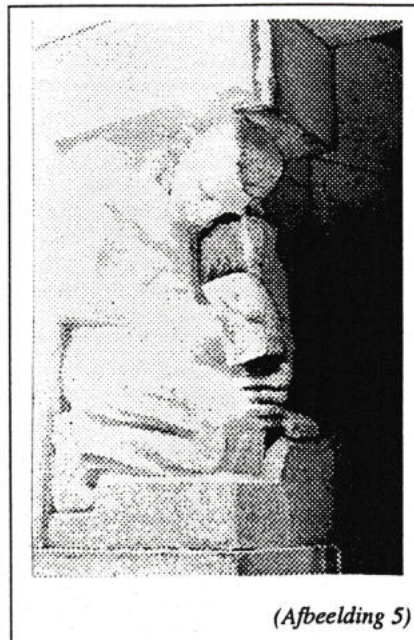
Wat beeldhouwwerken betreft, realiseerde hij onder meer beelden voor de voormalige bioscoop Forum, de Sint-Jozefschool (51) en de Sint-Godelievekerk in Oostende.

Zowel de Sint-Jozefschool in de Jules Peurquaetstraat 34 in Oostende als de Sint-Godelievekerk werden ontworpen door Sylvain SMIS. Blijkbaar was

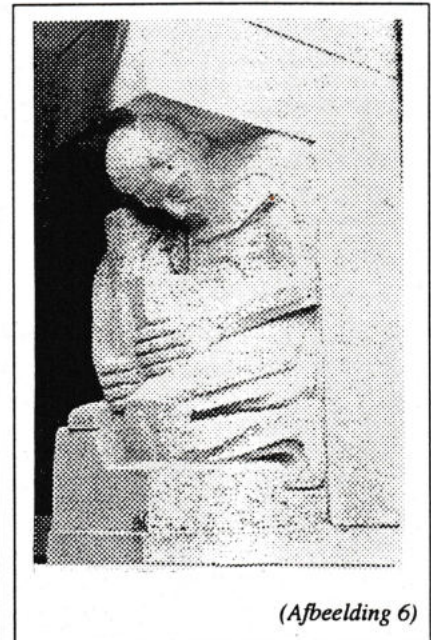
onze beeldhouwer goed bevriend met deze architect en bestond ertussen beiden een nauwe samenwerking, daar in verscheidene gebouwen ontworpen door architect SMIS beeldhouwwerk terug te vinden is van Daniël.

Links van het voorportaal van de Sint-Godelievekerk pronkt een halfverheven beeld van Sint-Godelieve. Het is gehouwen uit baksteenblokken van van 20 op 30 cm. afkomstig uit de vroegere steenbakkerij Alberic FLORIZOONE aan de Plassendaalse Vaart in Nieuwpoort. De grote baksteenblokken werden in de gevel ingemetseld en met een marmerbeitel hakte Daniël er een beeld uit.

Het was eigenlijk Sylvain SMIS, de architect van de Sint-Godelievekerk, die aan Daniël DEVRIENDT vroeg om in speciale baksteen de

(Afbbeelding 5)

(Afbbeelding 6)

(Afbeelding 7)

patrones van de kerk te beeldhouwen.

Op vraag van E.H. LOWIE diende het beeld tegen het Sint-Godelievefeest van 1940 voltooid te zijn.

Dit werk gebeurde bijna ononderbroken in de regen, zodat de beeldhouwer en het beeld voortdurend met zeilen dienden te worden afgeschermd. De metselaars die werkten aan de kerk, graptten hierover, want als ze Daniël zagen afkomen zeiden zij dat het die dag zou regenen.

Sint-Godelieve (afb. 7) is rechtstaand afgebeeld op een verjongde sokkel. Rond haar hoofd zien wij een duidelijke aureool. Zij is getooid met lang haar dat in twee lange (ingebonden) vlechten neerhangen. Rond haar hals zien wij duidelijk een geknoopt lint. Iconografisch is dat makkelijk te verklaren daar zij door wurging om het leven werd gebracht. Zij is gekleed in een lang gewaad dat tot op de voeten valt en met zeer wijde mouwen. De linkerhand rust op haar borst tussen de twee lintuiteinden, terwijl zij in haar rechterhand een tak met bladeren (palm-tak) vasthoudt. Op kniehoogte zien wij over haar kleed drie vogels - ze zijn vrij sterk verweerd - vliegen. Alhoewel ik mij daar iconografisch niet verder op heb verdiept zou ik in eerste instantie denken aan kraaien. Die zouden

aldus alluderen op het mirakel van de kraaien (52). Dit is, naar ik meen, een plausibele iconografische verklaring voor de aanwezigheid van die vogels. Maar misschien moeten wij het niet zover zoeken en zijn het gewoon meeuwen, typische kustvogels. Onderaan links van het Sint-Godelievebeeld staat de naam van Daniël gebeiteld in de baksteen. De achtergrond bestaat uit horizontale groeven.

Tijdens mijn bezoek aan de kerk maakte ik een praatje, ik vermoed met de pastoor. Dom van mij, maar doorheen ons gesprek vergat ik te vragen wie hij was. Dit terloops. Op een gegeven ogenblik leidde hij mij mee naar de weekkapel en toonde mij tegen de achtermuur van die kapel een verkleinde gipsen repliek van het gevelbeeld (afb. 26). De pastoor vertelde mij dat dit het voorontwerp was van het groot gevelbeeld. Ik treed dat bij voor wat dat werk betreft, want beeldhouwers gaan nooit zomaar de materie te lijf zonder een verkleind model in klei of in pleister te maken van het beoogde werk.

Ook in de kerk prijken zeker twee beeldhouwwerken van Daniël DEVRIENDT. De monumentale Christusfiguur die hoog in het koor hangt is onder meer van zijn hand. Die gekruisigde Christus is van plaaster en naar het schijnt zou zijn schoonbroer Nestor SAELENS hiervoor model hebben gestaan.

Het tweede beeld is een Sint-Jozef (afb. 8). Die staat achteraan rechts in de kerk. Het is een ontwerp van de Oost-Vlaamse kunstenaar Frits KIECKENS, uitgevoerd door Daniël. De Sint-Jozef is opgebouwd uit klei en jute, met plaaster overgoten.

Sint-Jozef is rechtstaand afgebeeld met een ringbaard. Zijn lange kleed, met wijde mouwen reikt tot op de voeten. Sint-Jozef draagt sandalen. Op zijn schouders ligt nog een lange schouderdoek. In de linkerhand houdt hij een tak met witte bloemen (lelies). Het hoofd en de ogen zijn naar beneden gericht waarbij hij een kind aankijkt dat rechts voor hem staat. Met de rechterhand houdt hij het kindje bij de linkerhand. Het kind is blootvoets en draagt een kleedje dat tot aan de enkels reikt. Het kijkt naar Sint-Jozef met opgeheven rechterhand als teken van groet. Op de sokkel lezen wij:

St. Jozef BVO

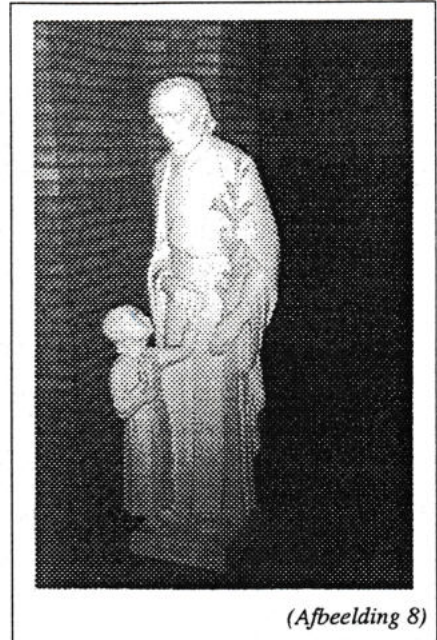
Volgens de pastoor zou ook het plaasteren Sint-Godelievebeeld dat vooraan links verscholen staat, van Daniël DEVRIENDT zijn. In het werk van de heren DREESEN en VANDAMME wordt dit beeld echter toegeschreven aan beeldhouwer OLLIVIER. Alhoewel ik niets terugvond over deze kunstenaar, is OLLIVIER voor ons geen onbekende. Hij zou bevriend zijn geweest met Daniël DEVRIENDT en betrokken zijn geweest bij de decoratie van de grote feestzaal in het Royal Palace Hotel voor de Oostendse kustfloralien. Misschien was die zee-meermin van hem.

Net zoals de gipsen Sint-Godelieve uit de weekkapel zouden, althans volgens de pastoor, ook die drie plaasteren beelden ontwerpen geweest zijn voor stenen beelden, die echter nooit werden gerealiseerd. Dat is een bewering die mij tot nadenken stemt.

Persoonlijk betwijfel ik dat - misschien ben ik helemaal fout - zeker voor wat het Sint-Jozefsbeeld betreft. Vooreerst bestaan er heel wat pleisteren, weliswaar meestal gepolychromeerde kerkbeelden. De vier beelden uit de Sint-Godelievekerk zijn hoofdzakelijk monochroom wit, alleen de florale elementen en vogels zijn bekleurd. Een pleisteren beeld is dus niet noodzakelijk een model of ontwerp. Een tweede, mijns inziens, meer overtuigend argument is dat de Sint-Jozef ontworpen werd door Frits KIECKENS, een Oost-Vlaamse kunstenaar. In dat geval zie ik niet goed in waarom Daniël dan nog eerst een plaasteren model zou maken om het dan achteraf nog eens in steen te kappen. Als het ooit de bedoeling was om dat beeld in steen te realiseren, zou het meest logische zijn dat Daniël zou vertrekken van het ontwerp van KIECKENS, tenzij het ontwerp van deze laatste zich beperkte tot tekeningen of schetsen. In dat geval zou de pastoor het wel eens bij het rechte eind kunnen hebben.

Dan stelt zich de vraag waarom de beelden nooit in steen werden gerealiseerd. Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog kan daar voor iets tussenzitten. De Sint-Godelievekerk werd ingehuldigd en in gebruik genomen in 1940, het jaar dat de oorlog uitbrak. De kerk was toen echter nog niet voltooid. Rekening houdend met Daniël's verblijf in Duitsland, zijn Duitsgezind gedachtegoed, zijn vertrek uit Oostende en de problemen die hij achteraf kende, gevolgd door zijn uitwijking, zullen wellicht aan de

basis gelegen hebben van het feit dat de beelden nooit in steen werden gerealiseerd, weliswaar in de veronderstelling dat dat ooit de bedoeling zou zijn geweest. Daniël DEVRIENDT, werkte ook mee aan de decoratie van de Basiliek van Koekelberg, waar hij kolommen en plafonds uitvoerde en veel modellen in plaaster en terracotta maakte.

(Afbeelding 8)

VOETNOTEN

(27) *De Duinengalm*, jg 64, 16.06.1939, nr. 24, pag. 1.

(28) Zie voetnoot (27)

(29) De dronken sileen was een beeldhouwwerk dat eveneens opgesteld stond in het Leopoldpark, voor de Trinkhall. Het was afkomstig van het museum Aimé LIEBAERT.

(30) *De Zeewacht*, jg. 45, 17.06.1939, nr. 24, pag 1.

(31) Tijdens de wijkfeesten op de wijk Kroontje - Blauw Kasteel, hadden een dertigtal mannen en vrouwen een processie gehouden waarbij zij van café naar café trokken, terwijl de alomgekende Marialiedjes "Te Lourdes op de Berg" en "Ave Maria" werden gespeeld en gezongen. Raadslid Georges CLAEYS interpelleerde hierover en vroeg dat het stadsbestuur geen wijkfeesten en -kermis zou betoelagen als de inrichters ervan deze kermis en feesten misbruikten om betogingen en acties te organiseren met een anti-godsdienstig of politiek karakter.

(32) *Gemeentebld der Stad Oostende*, nr. 7, 30.06.1939, pag. 516-519.

(33) Kotje Brol was een gepensioneerde politiemann uit Gent, maar afkomstig uit Oostende, die terugkwam naar zijn geboortestad om te zien of hij hier zou kunnen aarden om te rentenieren.

(34) *De Zeewacht*, jg. 45, 19.08.1939, nr. 33, pag. 1.

(35) Zie voetnoot 34.

(36) Iemand had hem ooit getypeerd als een beschaafde bohemer, een passende typering voor iemand wie zijn atelier overhoop staat, maar toch met een zekere orde.

(37) De heer Dirk VAN TIEGHEM, directeur van de Albertschool nam het archief van zijn school door voor mij om bijkomende gegevens over Daniël DEVRIENDT op te sporen. Hij vond echter niets terug over die leerling. Mogelijks liep Daniël ergens anders school.

(38) *Knack*, jg. 19, 27.06.1989, nr. 25, pag. 165.

(39) Zie voetnoot 38.

(40) Zie voetnoot 38.

(41) DREESEN Jan Baptist & VANDAMME Gerard, *Geschiedenis van een parochie te Oostende. Sinte-Catharina vergaan ... Sinte-Godelieve ontstaan*. Oostende 1984, pag. 157.

(42) Zie voetnoot 38.

(43) In de Oostendse kiezerslijst van 1932 is haar familienaam foutief opgegeven. Er staat Marguerite VALENS in plaats van Marguerite SAELENS. In dezelfde kiezerslijst is eveneens het

beroep van Daniël DEVRIENDT verkeerd opgegeven. De lijst vermeldt beenhouwersgast als beroep in plaats van beeldhouwersgast.

(44) Voorheen woonde hij in de Scholenstraat, thans Dokter Verhaegestraat.

(45) De doodsoorzaak is mij niet bekend. Was het ziekte, een ongeval, of was zij oorlogsslachtoffer?

(46) Zie voetnoot 41, pag. 156.

(47) Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, deel I, Kortrijk, 1992, pag. 77.

(48) Zie voetnoot 41, pag. 157.

(49) Zie voetnoot 38.

(50) Sylvain SMIS (°24.01.1909) geboren uit een familie van bloemisten, mag worden beschouwd als één van de belangrijkste Oostendse architecten van het Interbellum.

(51) Navraag bij de directeur van deze school leverde geen bijkomende informatie op. De directeur had geen weet van een beeld van Daniël DEVRIENDT in zijn school.

(52) Het wonder verhaalt dat Bertolf zijn gemalin, Godelieve, opdracht had gegeven om de kraaien te verjagen van een pas ingezaaid veld. Zij werd hierbij geholpen door een dienstmeid. Terwijl beiden op het veld rondliepen om de vogels te verjagen hoorde Godelieve plots de klok van de kerk luiden. Ondanks haar opgelegde taak wenste Godelieve naar de kerk te gaan om er te bidden tot God. Zij sprak toen de kraaien toe die haar terstond gehoorzaamden. De kraaien verlieten onmiddellijk het veld en vlogen een schuurtje binnen. Het dienstmeisje, getuige van dit wonder, ging dit onmiddellijk vertellen aan Bertolf en diens moeder Iselinde, die haar schoondochter beschuldigde van hekserij.

BIBLIOGRAFISCHE BRONNEN

Hierbij gaat mijn dank uit naar de heren BIL Oswald, Directeur van de Groendienst, VILAIN Omer en VANCRAEYNST Raymond voor hun medewerking bij het tot stand komen van dit artikel.

- Archief Groendienst Oostende

- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 14, 02.04.1937, pag. 7.
- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 17, 23.04.1937, pag. 4.
- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 18, 30.04.1937, pag. 5.
- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 19, 07.05.1937, pag. 4.
- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 24, 11.06.1937, pag. 8.
- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 25, 18.06.1937, pag. 6.
- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 30, 23.07.1937, pag. 6.
- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 32, 06.08.1937, pag. 1 en 2.
- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 33, 13.08.1937, pag. 1 en 2.
- *De Duinengalm*, jg. 62, nr. 35, 27.08.1937, pag. 1 en 2.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 5, 04.02.1938, pag. 6.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 9, 04.03.1938, pag. 2.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 11, 18.03.1938, pag. 6.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 12, 26.03.1938, pag. 2.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 13, 01.04.1938, pag. 6.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 20, 20.05.1938, pag. 8.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 22, 03.06.1938, pag. 8.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 28, 08.07.1938, pag. 8.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 29, 15.07.1938, pag. 2.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 32, 12.08.1938, pag. 3.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 38, 23.09.1938, pag. 3.
- *De Duinengalm*, jg. 63, nr. 49, 09.12.1938, pag. 1.
- *De Duinengalm*, jg. 64, nr. 15, 14.04.1939, pag. 2.
- *De Duinengalm*, jg. 64, nr. 24, 16.06.1939, pag. 1.
- *De Duinengalm*, jg. 64, nr. 27, 07.07.1939, pag. 9.
- *De Duinengalm*, jg. 64, nr. 29, 21.07.1939, pag. 7.
- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 6, 06.02.1937, pag. 6.
- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 14, 03.04.1937, pag. 6.
- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 17, 24.04.1937, pag. 3.
- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 19, 08.05.1937, pag. 6.
- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 23, 05.06.1937, pag. 2.
- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 25, 19.06.1937, pag. 12.
- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 27, 03.07.1937, pag. 4.
- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 30, 25.07.1937, pag. 2.
- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 33, 14.08.1937, pag. 1, 2 en 5.

- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 34, 21.08.1937, pag. 1, 2 en 5.

- *De Zeewacht*, jg. 43, nr. 35, 28.08.1937, pag. 2 en 5.

- *De Zeewacht*, jg. 44, nr. 6, 05.02.1938, pag. é en 6.

- *De Zeewacht*, jg. 44, nr. 10, 05.03.1938, pag. 6.

- *De Zeewacht*, jg. 44, nr. 12, 19.03.1938, pag. 3.

- *De Zeewacht*, jg. 44, nr. 28, 09.07.1938, pag. 5.

- *De Zeewacht*, jg. 44, nr. 29, 16.07.1938, pag. 5 en 10.

- *De Zeewacht*, jg. 44, nr. 30, 23.07.1938, pag. 5.

- *De Zeewacht*, jg. 44, nr. 40, 01.10.1938, pag. 5.

- *De Zeewacht*, jg. 45, nr. 8, 15.02.1939, pag. 1.

- *De Zeewacht*, jg. 45, nr. 24, 17.06.1939, pag. 1 en 5.

- *De Zeewacht*, jg. 45, nr. 27, 08.07.1939, pag. 3.

- *De Zeewacht*, jg. 45, nr. 33, 19.08.1939, pag. 1.

- DREESEN Jan Baptist & VANDAMME Gerard, *Geschiedenis van een parochie te Oostende. Sinte-Catharina vergaan ... Sinte-Godelieve ontstaan*, Oostende, 1984.

- *Geïllustreerd biografisch woordenboek der kunstenaars in België na 1830*, z.p., 1991.

- *Gemeenteblad der Stad Oostende*, nr. 2, 23.03.1937, pag. 193.

- *Gemeenteblad der Stad Oostende*, nr. 2, 28.01.1938, pag. 134 en 183.

- *Gemeenteblad der Stad Oostende*, nr. 3, 11.03.1938, pag. 245.

- *Gemeenteblad der Stad Oostende*, nr. 7, 30.06.1939, pag. 516-519.

- HOSTYN Norbert, *Architecten en architectuur te Oostende tijdens het Interbellum* (11), in *De Plate*, jg. 20, nr. 3, 1991, pag. 118-120.

- Kiezerslijsten Oostende 1929-1931, mannen, deel I.

- Kiezerslijsten Oostende 1932, mannen, deel I.

- Kiezerslijsten Oostende 1946-1948, mannen, deel I.

- LAUWERS Edward, *Onze West-Vlaamsche kunstenaars. Op bezoek bij Daniël Devriendt te Oostende*, in *De Gentenaar*, 22.11.1940.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 74, nr. 6, 06.02.1937, pag. 3.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 74, nr. 25, 19.06.1937, pag. 2.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 74, nr. 27, 03.07.1937, pag. 2.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 74, nr. 30, 24.07.1937, pag. 1.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 74, nr. 32, 07.08.1937, pag. 1.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 74, nr. 33, 14.08.1937, pag. 1-2 en 3.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 74, nr. 34, 21.08.1937, pag. 1-2.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 75, nr. 11, 19.03.1938, pag. 1.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 75, nr. 20, 02.05.1938, pag. 2.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 75, nr. 28, 16.07.1938, *Supplement de L'Echo. La Saison d'Ostende et du Littorale*, pag. 1.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 75, nr. 32, 13.08.1938, *Supplement de L'Echo. La Saison d'Ostende et du Littorale*, pag. 1.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 76, nr. 6, 11.02.1939, pag. 2.

- *L'Echo d'Ostende*, jg. 76, nr. 27, 22.07.1939, pag. 2.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 6, 06.02.1937, pag. 2.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 14, 03.04.1937, pag. 3.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 17, 24.04.1937, pag. 2.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 20, 15.05.1937, pag. 2.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 22, 29.05.1937, pag. 2.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 25, 19.05.1937, pag. 2.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 27, 03.07.1937, pag. 2.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 31, 31.07.1937, pag. 2 en 3.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 32, 07.08.1937, pag. 1.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 33, 14.08.1937, pag. 2 en 3.

- *Le Littoral*, jg. 15, nr. 34, 2.08.1937, pag. 2 en 3.

- *Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars*, deel I, Kortrijk, 1992.

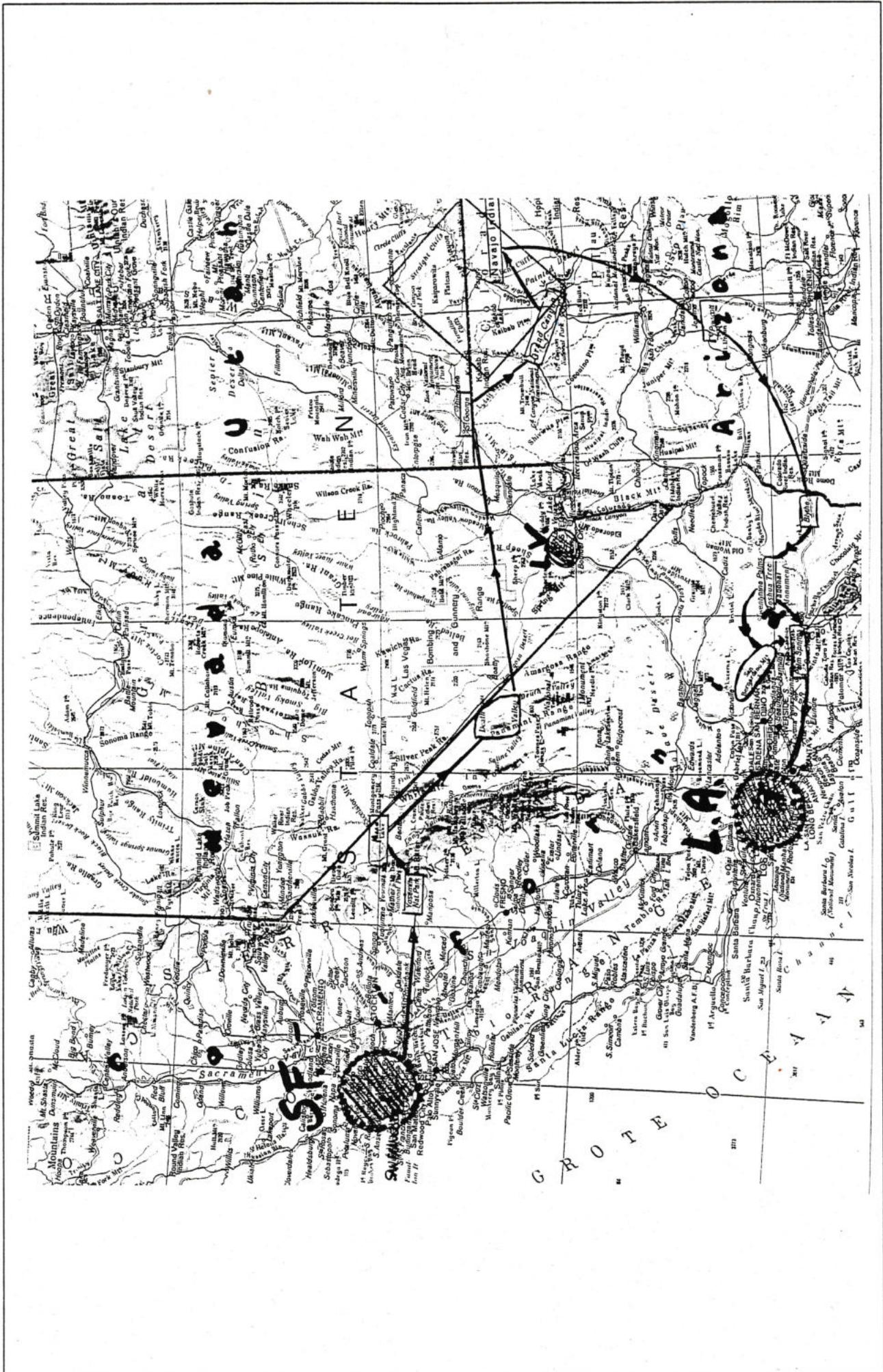
- Lijst der kiezers voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers, den Senaat en den Provincie- en Gemeenteraad 1938-1940, mannen, deel I.

- VAN REMOORTERE Julien & VERTHE Arthur, *Levende kunstenaars in het buitenland*, in *Vlaanderen*, jg. 23, nr. 141, 1974.

- VERMANDERE Willem, *Daniël*, in *Knack*, jg. 19, 27.06.1989, nr. 25, pag. 165.

- VILAIN Omer, *Wie was Flora?*, in *De Zeewacht*, 18.10.1996.

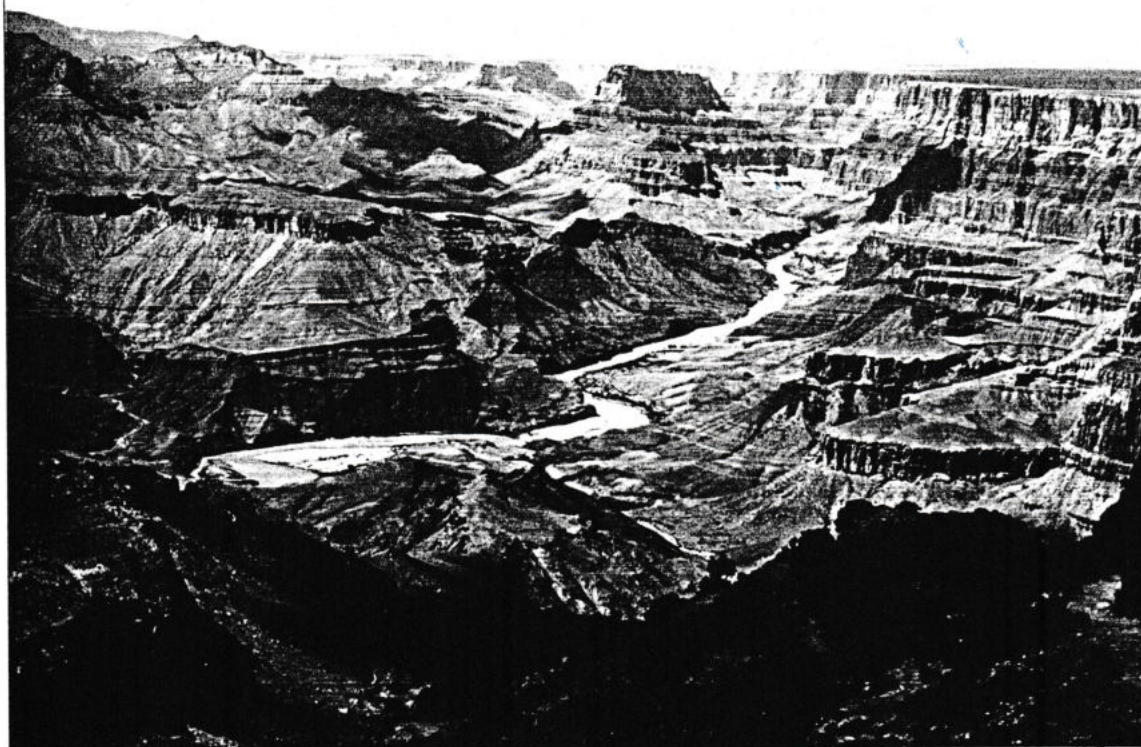
- VILAIN Omer, *Den hof*, in *Langs de Oostendse kateien. Kleine Oostendse histories*, Oostende, 1974, pag. 25.

Unaaited Steets, here we come (2)

The Far, far West... ongelooflijk divers

Claire Terryn

(Afbeelding 1)

(Vervolg van vorig nummer)

Prescott, de vroegere hoofdstad van *Arizona* ligt in het gebergte in al zijn vergane glorie. Nu is het een vergeten provinciestad, maar ook een oord vol charme dat de film *Gone with the wind* oproept. Indrukwekkende neoklassieke zuilengevels met driehoekig fronton wisselen af met charmante Victoriaanse huizen van hout. Uiterst elegant ...

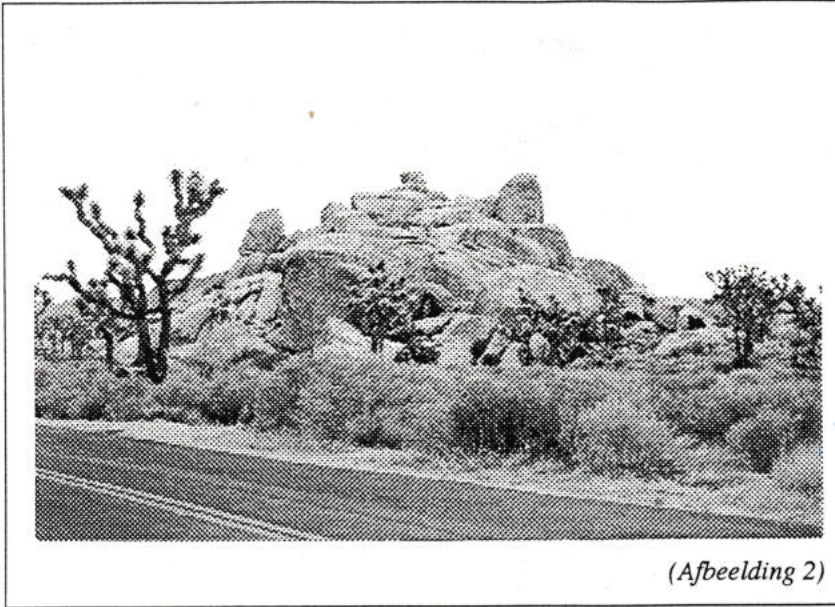
In *Blythe* (gelegen in *California*) steken we de *Colorado River* (afbeelding 1) weer over, bijna halweg tussen de *Grand Canyon* en zijn monding in de golf van *Mexico*. Alles is veel minder indrukwekkend want de waterloop stroomt hier door een vlakte.

Joshua Tree National Park: er wordt weinig over geschreven maar het is zo wonderbaarlijk afwisselend mooi! Dit natuurgebied wordt min-

der bezocht en spreidt zich over 2 woestijnen: de *Colorado Desert* en de *Mojave Desert* die nog erg verschillend zijn.

Als je langs het zuidoosten binnenrijdt (kant *Colorado Desert*) is er aanvankelijk niets buitengewoons. Een klein *visitor center* met een sympathieke vrouwelijke ranger. Een paar km daarvandaan is er een piepkleine oasis. Vroeger kwamen de *Mojave* Indianen en later de pioniers er hun drinkwatervoorraad opslaan. Een half dozijn *California* palmbomen en een paar *cottonwood trees* (ze zijn verwant met onze populieren) zijn er de hoogste bomen. Het debiet van de bron is zo klein dat het bronwater na een paar honderd meter al verdampt is. Errond ligt een chaotisch en kaal landschap bestaande uit een magmatisch gesteente: het zijn kleine verweerde granietblokken.

In het midden van het park ligt een oneindige vlakte omgeven door bergen tussen 1000 en 2000 m hoog. Weids, kaal en ziltig met prachtige kleurschakeringen. Bij het verlaten van de vlakte wordt de transitie zichtbaar. We rijden de

(Afbeelding 2)

Mojave Desert binnen. Hier komt de ene verbazing na de andere. Eén keer een veld met felgele en donkerbruine cactussen. Nadien duiken meters hoge granietmonolieten op, rechtstreeks komende uit de *Flintstones*-serie. Vervolgens komen de zeer spectaculaire Joshua Trees (afbeelding 2) aan de beurt. Het zijn meters hoge vetplanten die onder ideale omstandigheden uitgroeien tot een uiterst sierlijk en eigenaardig bos van bomen.

Vóór we het park verlaten kijken we nog vanuit de *Little San Bernardino Mountains* naar een oneindige vlakte waar zich op honderden km afstand *Los Angeles* al aanmeldt. Een soort blauwe mist duidt op de pollutie van de grote stad die langs de valleien zichtbaar is tot hier. De gevaarlijke *San Andreas*-breuk evenals de *Little Colorado River* lopen door de vallei.

Aan de voet van de tegenoverliggende bergen ligt *Palm Springs*. Het is een kunstmatig luxeoord dat de rijken van deze aarde in de zomer verlaten om het koelere *Beverly Hills* of *Bel Air* op te zoeken. *Palm Springs* is reeds een voorstad van *Los Angeles*...

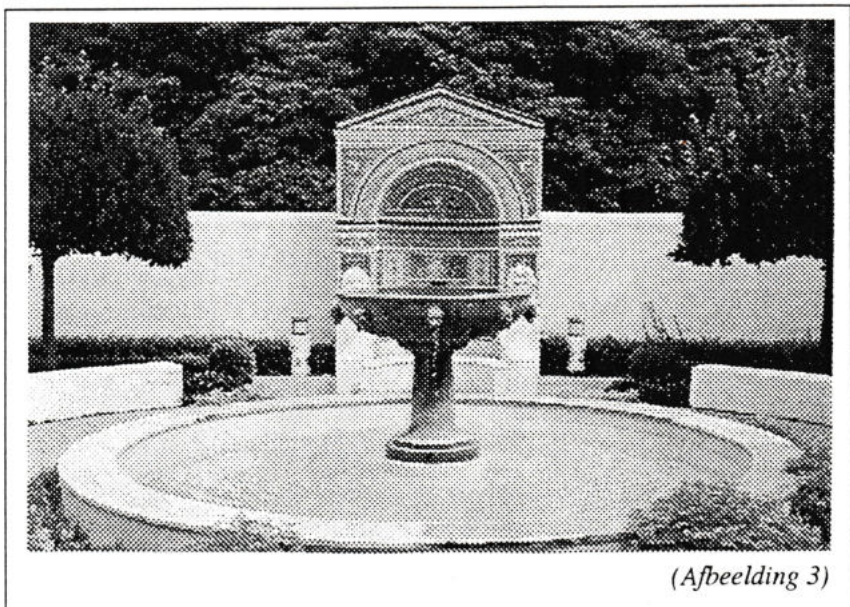
We moeten nog 200 km rijden om deze gigantestad van 13 miljoen inwoners te bereiken. De *freeways* (850 km weg, dikwijls met 10 rijvakken) moet men hier aanzien als zijnde de

metro. Zonder een auto is men hier verloren.

Los Angeles is niet bepaald een mooie stad. Elke wijk is autonoom en de bewoners hebben er telkens een andere huidskleur en een andere levensstandaard. Zo is er in *Down Town*, dicht bij een aantal indrukwekkende wolkenkrabbers en openbare gebouwen, de *Pueblo de Los Angeles* waar veel Spaans gesproken wordt. *Olvera Street* is een historische (uit de Spaanse bezetting) en goed gerestaureerde straat waarin het oudste huis van *Los Angeles*

staat. Dat huis, *Avila Adobe* genaamd, heel eenvoudig en uiterst sfeervol, dateert uit 1818 en behoorde toe aan de burgemeester. Als men bedenkt dat het dorp *L.A.* ontstond in 1781 is het moeilijk te geloven dat dit plaatsje een goede 2 eeuwen later de wereldstad van vandaag geworden is. Dit is o.a. te danken aan de aardoliewinning, de auto- en filmindustrie.

Hollywood, *Beverly Hills* en *Bel Air* vallen tegen. Het uiterst brede strand van *Santa Monica* is gigantisch, meer niet. Maar ... het door ons allen gekende *Paul Getty Museum* is een parel. Een sprookje! Juist na *Sunset Blvd* (2 uur rijden van het begin tot het einde), in het begin van *Malibu*, is er een park bij de *Pacific Coast Highway* (afgekort *P.C.H.*) waar een geslaagde en nauwkeurige reconstructie van een Romeinse villa met tuinen (afbeelding 3)

(Afbeelding 3)

gebouwd werd. Bomen, bloemen, hagen en alle andere planten zijn degene die we hadden kunnen bewonderen in de Mediterrane regionen, 2000 jaar geleden (de *Villa dei Papiri* werd bedolven onder de as van de Vesuvius in 79 na Chr.).

Paul Getty, de oliemagnaat, leefde in Engeland. Nooit zag hij zijn museum, daar hij in 1976 stierf, 2 jaar na de opening ervan. Bij zijn dood liet hij 1.3 miljard \$ na om kunstwerken aan te kopen ... met al de gevolgen ervan. Dit museum was vooral bekend omdat het één van de meest merkwaardige Europese collecties kunstwerken bezit in de V.S. Vandaag de dag is de villa volledig herschikt. Enkel de antieke Griekse en Romeinse collecties zijn er nog te bewonderen, wat de harmonie van het geheel ten goede komt. Alles is van zo'n uitzonderlijke kwaliteit en op een buitengewoon smaakvolle manier opgesteld. Een genoegen voor het oog!

Om de *Intrede van Christus te Brussel* te bewonderen zal men moeten wachten tot december 1997. Het werk is nu al ingepakt en zal verhuisd worden naar het nieuwe *Getty Center*. Het ligt op een heuvel van de *Santa Monica Mountains*, midden L.A., als een oogverblindende hedendaagse Acropolis. De gekielde blokken travertijn vallen op wanneer men op de *freeway 405* rond de heuvel in *Brentwood* rijdt. Naast het museum zijn er nog het auditorium, de bibliotheek, het *Getty Education Institute for the Arts* (dat museumconservators opleidt en bijschoolt), het *Getty Conservation Institute* dat samen met het *Getty Research Center for the History of Arts and Humanities* betrokken is bij conservatie- en restauratiewerken over de hele wereld.

Er is nog zoveel meer, de tijd ontbrak ... Bijvoorbeeld de *Butterfly Bakery* (afbeelding 4) in Westwood dicht bij de *U.C.L.A. (University of California L.A.)* In deze aangename bakkerij hangt aan de muur een verzameling foto's van overbekende sterren. Allen zijn gesigneerd. Die bekende Hollywood-beroemdheden kwamen en komen nog steeds hier regelmatig koffie drinken en gebak kopen. De eigenares Liz Brooks antwoordde vriendelijk op onze vragen omtrent "haar" sterren. Ook zij is een buitengewone vrouw: menselijk en eenvoudig in haar superioriteit.

(Afbeelding 4)

Niet ver daarvandaan ligt Marilyn Monroe begraven op een klein verscholen kerkhof.

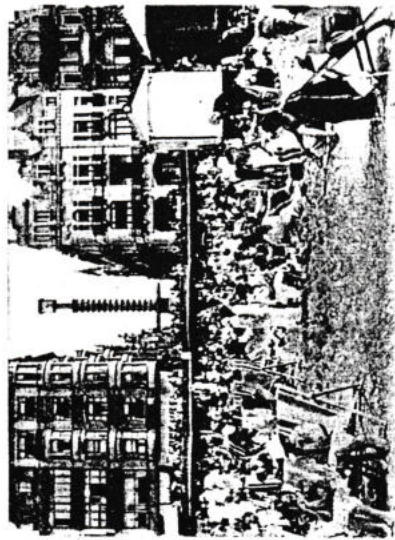
Bij het afscheid van L.A. duikt, na een paar minuten vliegen, de *Grand Canyon* op. Op grote hoogte lijkt dit stuk natuurwonder nog steeds gigantisch, prachtig. Iets wat je zelf moet beleven.

Na 5 uur vliegen is er een tussenlanding in *Washington*. Daarna vliegen we nog 9 uur om Brussel te bereiken. Het is hier 9 uur later dan aan de Westkust van de V.S. Het tijdsverschil desoriënteert zoals al de rest ...

Fantastic, gorgeous!!!

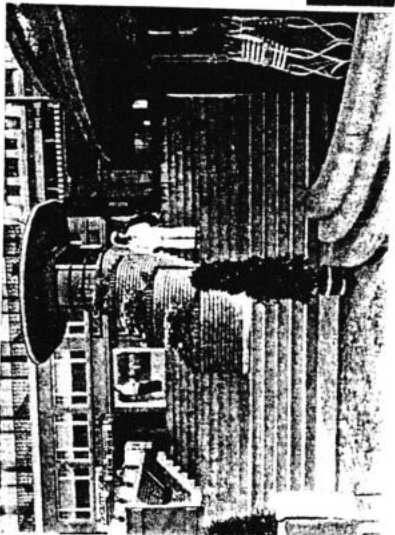
SLOT

De nieuwe Badinstellingen

Een hoekje van het strand.

pen door het parkeeren van de koetsen, maar de ophooping van allerlei afval en papier tusschen de wielen, gaf 'aanleiding tot menigvuldige klachten. Door deze en andere moeilijkheden werd er in 1934 besloten onder en tegen den dijk cabines te bouwen, waarin de zomergasten over voet- en stortbaden zouden beschikken om verder hun toilet op te maken met al het noodige comfort. De voornaamste nieuwigheid is

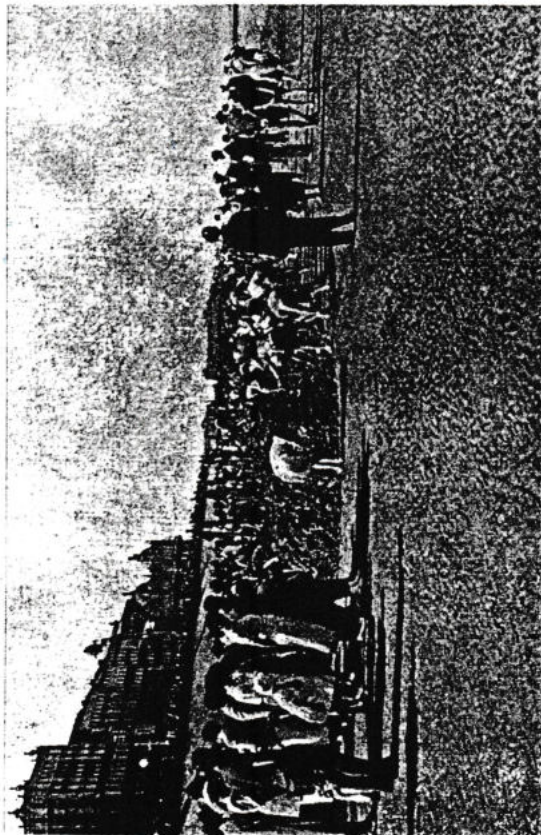
De nieuwe badinrichtingen.

Sedert ongeveer een eeuw werden de baders met badkoetsen in zee gereden en na het bad terug op het droge zand gevoerd om zich aan te kleeden. Rond 1930 was het aantal koetsen sterk aangegroeid en op het strand dat zich vroeger zoover uitstreekte bleef geen plaats meer over voor de kinderfeesten, noch voor het publiek dat voortdurend in zijn bewegingsvrijheid gehinderd werd. Eerst wilde men dit euvel verhel-

afbeelding 1

Badinrichtingen : binnenzicht.

De badinstellingen (2)

Leen Coene

De badinstallaties onder de zeedijk

Uit De Zeewacht jan. 1935:

"Het is niet noodig te drukken op het hoog belang der baden, die de standig niet hebben voor de Koningin der Badsteden. Om die op te beuren is een commercieele en bestendige inrichting nodig".

"De rechterzijde verkiest het privaat inittatief, aan wie men de dubbele vermaning mag richten: mijdt de slang van de politiek en ziet de mogelijkheid van kosteloze baden".

"Eene private leening van twee miljoen aan vijftien honderd zal de herinrichting mogelijk maken; een commercieel beheer zal de zaal geleiden"...

"Maar de tijden zijn veranderd: de hoteliers verliezen geld, de eigendommen ondergaan eene belangrijke minderwaarde, de vreemdelingen verlaten ons, de inwoners zijn overbelast en kunnen niet meer betalen. Onze bevolking schiet wakker en wil ook iets in de pap te brokken hebben."

"Een brief van het syndicaat dringt aan op een haastig besluit ... gesteund op de volgende vingerwijzingen: geen rollend materieel meer, moderne kabiënen, plaats voor zonnebaden, voor spelen, voor de Oostendenaars en voor de vreemdelingen"...

"Ostende Plage, de naamlooze maatschappij in vorming, doet beroep op al de menschen, ieder een, al de Oostendenaars kunnen daarbij helpen door hunne geleidelijke bijdrage die ze meezeggenschap zal geven in beleid en leiding. Vijf percent worde hen jaarlijks verzekerd van hunne ingezette kapitalen, zedelijk gewaarborgd door de grootste maatschappijen van de stad: Handelskamer, Rotary Club, Vereniging van Hoteliers, Handelaars en Eigenaars. Confederatie van kof fiehuishoudsters, Automobile Club en Vereniging van Bouwkundigen"...

"De Maatschappij Ostende-Plage moet de Cooperatie worden van al de Oostendenaars, de

Vereniging van al de Oostendsche krachten, de samenwerking van al de Oostendsche goede willen, met één en het zelfde doel, de opbeuring en de redding van het seizoen met al zijn aangelegenheden en bijzaken, met al zijn ingezette kapitalen en zijne waarden, met en door de Oostendenaars zelve"...

Hoe zal het strand eruitzien?

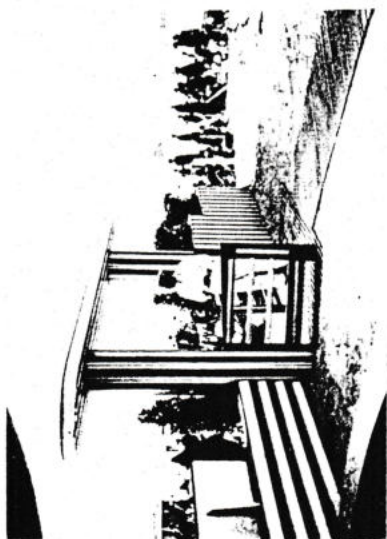
Geen of nog weinig rollende kabiënen op het strand (er zullen er nog eenige behouden blijven voor de klanten die ze begeeren).

De badinrichtingen zullen drie afdeelingen behelzen op eene strandbreedte van 10 en een lengte van 150 meters.

De eerste afdeeling, over "Continental" en "Océan" op eene lengte van 38 meters en eene breedte van 5 m. zal 21 luxekabiënen bevatten, alsook eene kabiëne voor de Koninklijke familie. Ieder dezer 21 kabiënen zal voorzien zijn van een stortbad, een lavabo en het noodige mobilier. Twee brede trappen, bezet aan den ingang met de inrichtingen voor costumen, waarden enz. zullen er toegang aan geven. Op dit gedeelte zal den dijk met vijf meters verbreed worden.

De tweede afdeeling, over "Plage", tot aan de Kemmelbergstraat, 55 meters lang, zal 56 kabiënen van eerste klas met zicht op het strand inhouden, verdeeld in drie halve ronden, die 10 meters op het strand zullen vooruit springen. Die 56 kabiënen zullen verdeeld zijn in 18 dubbele en 38 enkele; ook zullen de noodige inrichtingen er plaats vinden alsook het bureel van den bestuurder. Sport- en voetbaden zullen middenin aangebracht worden ten dienste van die baders die er gebruik willen van maken.

De derde afdeeling is heel en gansch ingericht onder den zeedijk. Zij bevat een middengedeelte van 30 meters breedte met twee zijvleugels van 50 meters lengte en telt 210 kabiënen, van kleinere afmetingen dan de andere. Achter die kabiënen zijn dienstgangen met rechthoekige openingen van 0,40 op 1,20 in den achtergrond der kabiënen aangebracht. (De dijk zal tot 5 meters van de hotels uitgegraven worden).

Voorbehouden strand : Toeyang.

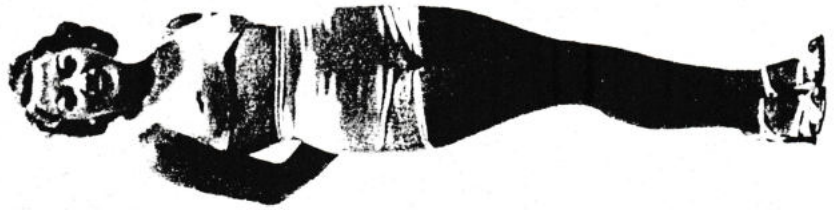
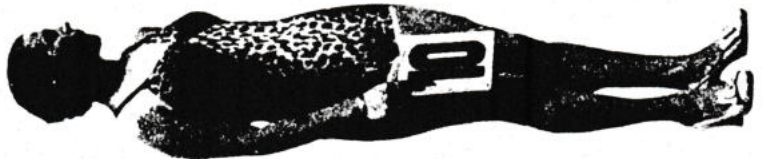
evenwel het inrichten geweest van toilet kamertjes die alleen gebruikt worden voor het aan- en ontkleeden, terwijl de kleeren voor den duur van het bad in een voorbehouden kast bewaard zijn. De modernisering dezer instellingen, die in 1935 werd voltooid, mag men in alle opzichten een geslaagde onderneming heeten. Ook heeft het een einde gesteld aan de steeds scherper wordende kritiek die tot dan toe op de »Koningin der Badsteden» werd uitgeoefend.

Damescabines.

Algemeen gezicht op het strand bij lage tij.

Ziehier hoe die kabiënen zullen gebruikt worden

Een bader komt in de derde afdeeling. Hij richt zich tot de middenhall van die inrichting, voorziet zich van een ticket, een costuum en handdoek en neemt plaats in een der 210 openstaande kabiënen, wier deuren per groepen van 15 of 20 geschilderd zijn in verscheidene kleuren.

Door 't sluiten van de deur bemerkt de bediende dat de kabien bezet is; hij brengt een open kasje voor de rechthoekige opening der kabien en overhandigt den bader een ring in caoutchouc, die het nummer aantoont van het kasje; hij moet het aan zijn handgewricht passen en zal dienen om, na het bad, het kasje met zijn kleederen terug te bekomen.

Als de bader er zijn kleergoed zal ingehangen hebben, zal hij een rollend stoortje neerhalen, en daar de achtergrond van het kasje belegd is met traliewerk zal de bediende zien of de kleeren er reeds ingehangen zijn en in voorkomend geval wordt het kasje weggenomen en geplaatst in een gang waar de badbedienden alleen toegang hebben. (afbeelding 1)

Na dat hij zijn badkostuum aangetrokken en zijn kleederen in veiligheid in het kasje gelegd heeft, verlaat de bader die kabien, die onmiddellijk ter beschikking van anderen kan gesteld worden.

Wanneer de bader, die in het water mag blijven zoo lang het hem belijft, terugkomt, neemt hij plaats in eene kabien, waarvan de kleur der deur dezelfde is dan deze van zijn caoutchouc armband; hij setnt, bij middel van een duw op een knoop in verband met een electrisch licht, zijn aanwezigheid aan den bediende, die hem het kasje brengt waarin zijne kleederen verborgen zijn, kleedt zich aan en verlaat de inrichting. Natuurlijk zijn stort- en voetbaden in een centrale gang te zijner beschikking, alsook de diensten van telefoon, Rood Kruis, enz.

Het Uitzicht

Zooals het plan aantoont is het uitzicht sober en modern. De wandelaars zullen van een breeder dijk genieten en ook van de vroegere zon die nu door de hotels belemmerd wordt, door dat de dijk nu op het halfronde gedeelte eene meerdere uitsprong van tien meters zal hebben. Eene balustrade van kletne hoogte zal rond gansch het nieuw gedeelte aangelegd zijn, zoo dat de wandelaar, in plaats van de houten barakken met opschriften en publiciteit, het volle genot zal hebben van 't strand en de baden.

Een toren met een horloge, omringd van bloemen, die dienen moet voor de luchtverversching in het ondergedeelte van den dijk zal de eentige constructie zijn van de nieuwe inrichting op den dijk."

Het nieuwe complex was revolutionair voor zijn tijd.

Alles was geregeld volgens de hoogste normen van hygiëne en comfort. Er waren luxecellen en sportcellen. Er waren tientallen douches, voetbaden, wastafels, spoelbakken.

Binnen was er invallend licht via lichtdoorlatende dakvensters, er werd via de ventilatietoren lucht aangezogen voor verwarming en ventilating. Zand en water werden permanent verwijderd.

De gevel werd door golvende terrassen groter gemaakt, en was meteen een oplossing om de oriëntatie van de kustlijn te corrigeren.

Het constructiemateriaal bestond uit een Hollandse steen van de Waal, een gebakken steen, geëmailleerd en getest tegen vorst. Tevens werd gebruik gemaakt van blauwsteen voor traptreden en afwerking, afdekstenen in Saksisch graniet, en gewapend beton.

De bevoering bestond uit keramische tegels, alsook uit porfyriet en in de luxe- en eerste klascabines uit parket. Alle hout was teak, vochtbestendig. Alle raamlijsten en buitendeuren waren in brons. De Koninklijke cabine was versierd met kunstbrandglas. (Afbeelding 2)

Op het strand waren kleine muurtjes aangebracht om zandinwaai te beperken, alsook ettelijke voetbaden. (Afbeelding 3)

"Ostende-Plage", de privégroep die als naamloze vennootschap werkte, had niet alleen de concessie van de badinstallaties, doch bezat eveneens het beheer van de verhuur of het in concessie geven van strandcabines, het verkopen van tickets om in zee te zwemmen, alsook de verkoop van tickets voor het kinderzweembad.

Maar het succes van de badinstellingen was een kort leven beschoren. "Ostende-Plage" heeft amper zes seizoenen normaal gewerkt...

Er was de reeds gespannen internationale toestand in 1938 met een onmiskenbare weerslag op de kustbedrijvigheid. Het toerisme in al zijn

vormen; hotelwezen, casino's, renbaan, schouwburg, treinverkeer, Kanaalovertochten, enz. kende een forse terugloop.

De werkgelegenheid daalde, er was crisis in de visserij.

Het aantal baders daalde in Oostende van 176.225 in 1935 tot 115.971 in 1938.

In augustus 1939 eindigde het laatste glitterseizoen compleet in mineur door de verschillende mobilisatiefases. De schouwburg sloot de deuren en ontsloeg het personeel, het Groot Orkest van het Kursaal werd opgedoekt.

De Tweede Wereldoorlog

Op 27 en 28 mei 1940 veroverden Duitse stoottroepen de Belgische Kust. Duitse bommen kwamen terecht rond het Kursaal in de Van Iseghemlaan, op de Zeedijk, enz. Eerder had een bommentapijt op 24 mei enorme verwoestingen veroorzaakt op de Albert I promenade tussen de IJzerstraat en de Kimmelbergstraat.

Het Hotel de la Plage brandde volledig af, het vuur breidde zich uit naar de aanpalende gebouwen. Het Hotel Splendid en het tussenin liggende Hotel Beau Rivage stortten in, het aanpalende Hotel Océan was enkele dagen eerder uitgebrand.

Het Palais des Thermes was erg beschadigd, de plaats van het Kursaal bleek een ruïne. Heel het zeefront was letterlijk doorspekt met mijnen, tot ver in zee zelfs, daar gelegd bij laag tij. Ook lagen er heel wat aangespoelde zeemijnen in het zand begraven.

De dijk was gedurende de hele oorlog ontoegankelijk gebleven, geïntegreerd in de Atlantikwall, die bestond uit 1700 meter muur, 1400 meter loopgrachten, 100 meter andere versperringen, en 291 bunkers.

Ook werden de badinstallaties gedeeltelijk vernield door brand en door bommen. Later werd er geplunderd. Nog later werd heel het complex ingepast in dezelfde "Atlantikwall" er werd versterkt, en versperringen en gevechtsstellingen werden aangelegd. Van de originele bouw

bleven maar enkele muren meer over.

De Maatschappij "Ostende-Plage" zag dit alles met lede ogen gebeuren... Er werden besprekingen gehouden, en ontwerpen en plannen ontworpen voor de heropbouw zonder dat de bezetter er maar iets vanaf wist!

De westelijke uitbreiding werd meteen ook voorzien, wat neer kwam op een bijkomende structuur ten gerieve van de kinderen. Er moesten daar lokalen bijkomen voor sport en spel, alsook sanitair en douches.

Zelfs de verplichte evacuatie van de kust kon deze voorbereidingen van technici en bestuur niet stoppen, ze bleven met mekaar in contact.

De bevrijding van de stad Oostende greep plaats op 8 september 1944.

De zeedijk werd echter niet toegankelijk; Oostende werd tot na de bevrijding van Antwerpen de bijzonderste aanvoerhaven van de geallieerden, en daarom mocht de haven niet rechtstreeks benaderd worden.

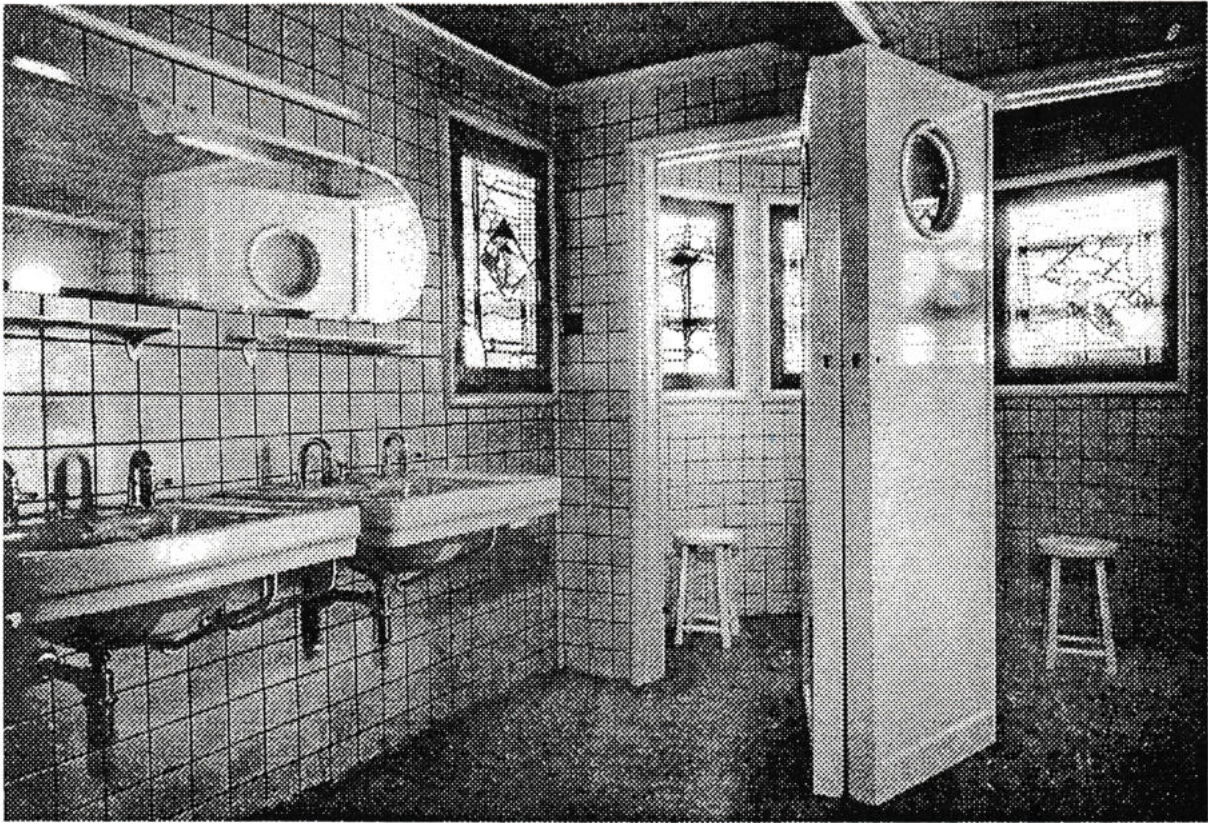
Pas op 1 juni 1945 werd die maatregel opgeheven, en konden de overblijfsels van de badinstellingen bekeken worden; het complex dat ooit zo intens bijdroeg aan Oostendes karakter van badstad was onherkenbaar geworden... het lag temidden van prikkeldraadversperringen, bunkers, schietstellingen en mijnen...

De dienst van "Bruggen en Wegen" begon haastig aan de opruimingswerken van de zeedijk.

Met het seizoen voor de deur moest "Ostende-Plage" de zaken laten zoals ze waren, en zich behelpen met enkele voorlopige barakken in een beperkte veiligheidszone.

Vooraleer er aan herbouwen gedacht kon worden werden er gaten in de versterkingen gekapt en doorgangen gegraven om de ravage te overzien: het resultaat was dat eerst belangrijke slopingswerken van start moesten gaan... 2000 kubieke meter beton, 3500 kubieke meter versterkingsmetselwerk, en 1500 kubieke meter vuil en zand moesten eerst opgeruimd worden.

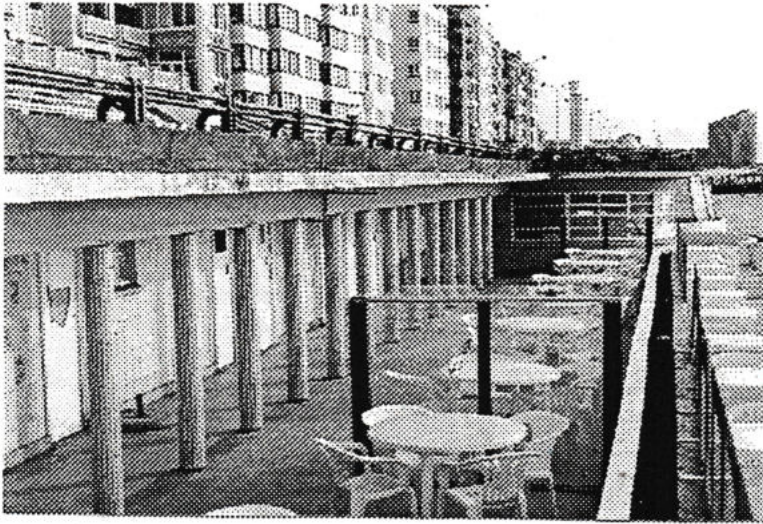
Op 16 februari 1946 vond de eerstesteenlegging plaats, en op 6 juli 1946 werden de vernieuwde badinstellingen plechtig ingehuldigd.

(Afbelding 2)

(Afbelding 3)

(Afbeelding 4)

- Eerst en vooral was er de westelijke uitbreiding; aan het uiterste eind kwamen plaatsen voor sanitair ten gerieve van de wandelaars, daarnaast een groot lokaal voor het bergen van strandzetels en kajaks, een "Milk Bar" met bergingen, tevens meisjes- en jongensvleugels met kleedkamers, sanitair en douches en ertussenin een grote speelruimte voor slechtweertactiviteiten.

- Tussen de westelijke uitbreiding en de kabines is een omvormingsstation voor elektriciteit,

een machinekamer en warmwaterboilers.

Een lokaal wordt voorbehouden voor medicale en sportieve massage.

- De sportkabinesafdeling omvat een Rode Kruislokaal, politielokaal, bestuurslokaal, en 210 kabines met automatische signalisatie en luchtverversing.

Het centraal geplaatste stortbad trekt veel aandacht, en twee voetbaden alsook twee spoelbakken voor badpakken zorgen voor decoratie. Er is ook sanitair.

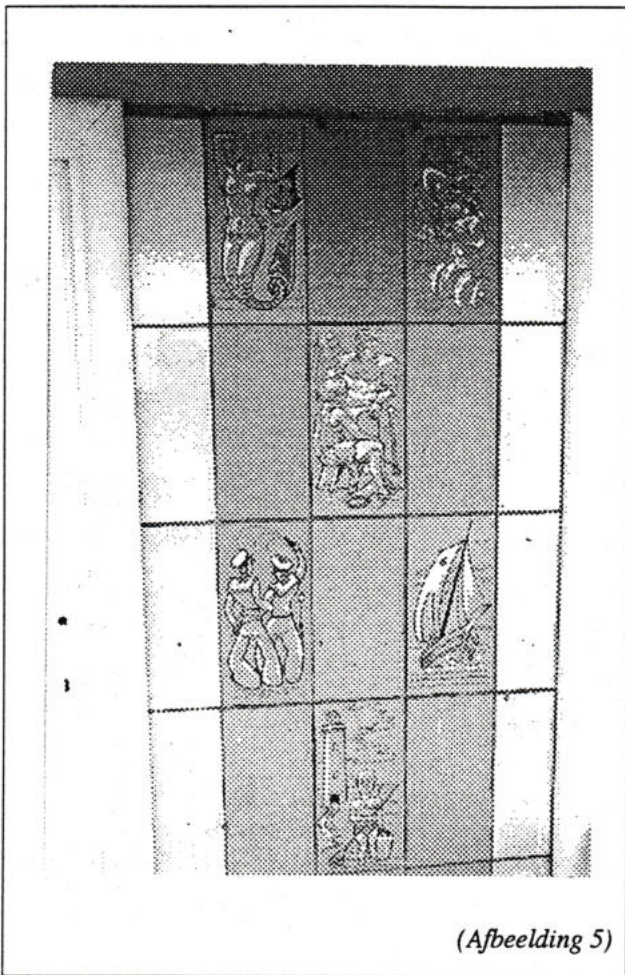
- De speciale kabines zijn 60 in getal en geven rechtstreeks uit op het strand. Ze staan in 3 halve cirkels opgesteld en hebben tevens hun groepen stortbaden, sanitair en dienstlokalen.

- De luxecabines zijn geheel elektrisch ingericht, met een eigen stortbad en wastafel, alsook elektrische verwarming. Er zijn er 20, met in het midden de Koninklijke cabine.

De buitenmuur geeft uit in een galerij bekleed met speciaal versierde wandtegels waarop beelden van zee en strand. (Afbeeldingen 4 & 5)

Aan de andere uiteinden zijn dan weer sanitaire voorzieningen, en een bar in een speciaal kader, met op de wanden de geschiedenis van de zeebaden. De gebakken wandtegels zijn van de hand van een Mr. Vandeverre. (Afbeeldingen 6 & 7)

Op de zeedijk is dan nog de hele badinstelling afgeboord met een onafgebroken lijn bloembakken, en het geheel wordt bekroond met de verluchtingstoren die ook als uurwerktoren veel diensten bewijst.

(Afbeelding 5)

Het was terzelfdertijd een opmontering voor de zo gehavende stad.

De Heropbouw

De heropbouw liet ons een herwerkte versie van de bouw van 1936 na:

Er werden zeer zware financiële offers ge-bracht, en "Ostende-Plage" had leningen aangegaan die meer dan 15 miljoen frank beliepen, plus 3 miljoen intres-ten, en dit was meer dan het maatschappelijk kapitaal.

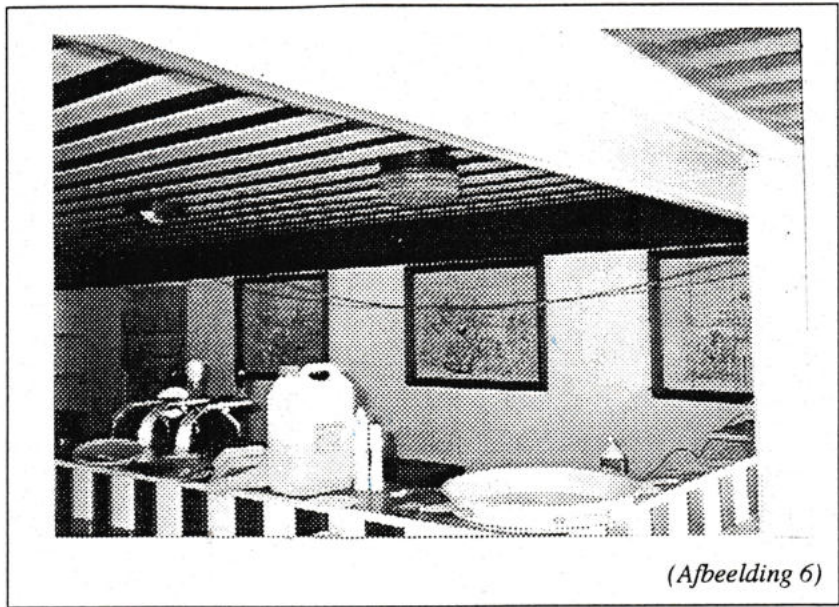
De oorlogsschade dekte amper 56% van de herstelkosten.

De teloorgang

Gezien het algemeen nut van de zeebaden, was het onmogelijk de prijzen in dezelfde verhouding te doen stijgen. Ieder jaar moest dus een behoorlijk verlies gedekt worden door de andere inkomsten van het beheer.

Nadien kwamen er nog veel tegenkantingen voor de maatschappij: overstromingen en verschillende slechte seizoenen... De uitbating van badinstellingen kan alleen dankzij de zon...

In het kader van een eerste concessieverlenging voor "Ostende-Plage" na 25 jaar, werd besloten

(Afbeelding 6)

in 1959, onder concurrentiedruk van Europese badsteden, de zeebaden kosteloos te maken.

Een financieel negatieve weerslag was onvermijdbaar, gehoopt werd op productieve publiciteit voor de badstad.

Maar de tijden en gewoontes waren veranderd... "Ostende-Plage" kreeg ook een Nederlandse naam... werd "Bad en Strand"...

De behoefte aan honderden kleedhokjes werd bijna onbestaande: aan- en uitkleden gebeurde

(Afbeelding 7)

nu, door de lossere badkledij, op het strand. De aandacht voor zeebaden was omgeslagen in zonnebaden. De badinstellingen werden minder en minder gebruikt...

Het luxetoerisme was massatoerisme geworden; de zeedijkgebouwen werden heropgebouwd, veelal tot appartementsgebouwen, met meestal dezelfde naam als de vroegere hotels.

Zware vrachtwagens, nodig voor het aanbrengen van constructiemateriaal, reden over het dak van de badinstellingen, barsten en scheuren droegen bij tot de vernieling, gevolgd door insijpelend water. Elke poging tot onderhoud werd zogoed als onmogelijk... De kosten werden steeds hoger...

Op 17 december 1976 werd "Bad en Strand", gekend als OSB, geschrapt uit het Oost-tendse Handelsregister. De werkelijk stopzetting was reeds gebeurd op 1 oktober 1975.

Oostende ... ook al zal er zeer snel moeten ingegrepen worden ten einde het goede toeristische cliënteel te blijven aantrekken... Het casino, de renbaan, de zeedijk, het toeristische stadscentrum dienen ook hier broodnodig gerenoveerd te worden. Eén van de prachtigste stukken zeedijk van deze stad, de drukst bewandelde van onze kust verkeert in een deerniswekkende toestand. Al te lang heeft men in de Koningin der Badsteden geleefd op voorbtje en vergane glorie. Oostende is een stad die al te lang met betmwee is blijven terugblikken op haar verleden. Er werd te weinig van stads- en overheidswege geïnvesteerd in de toekomst. Van 1860 tot 1930 werd er intensief gewerkt om deze stad groot en belangrijk te maken tot een badstad met internationale allure. Van 1930 tot 1950, de crisisjaren van toen, de tweede wereldoorlog en haar herstelperiode, viel alles stil en werd er veel verwoest. Vanaf 1950 tot 1960 was er de intentie de stad wereldbekend en beroemd te maken, men was goed op weg... de "golden sixties" waren inmiddels aangebroken.

Na 1960...? Ieder werkte zowat aan zijn eigen prestigeprojecten... men wou geld verdienen... men wou een groot politiker worden, maar fundamenteel gebeurde er niets meer. Vandaag, 1986, is Oostende een erg vermoede, tetwat zieke en depressieve stad geworden... De meeuwen hebben weer bezit genomen van de ongepte Noordzeestranden, Oostende ligt er wat

herfstig bij, vanuit de verte gezien heel charmant zelfs... een koningin zonder kroon.

Uit Noordzee Magazine: Het verdriet van onze Belgische Kust - no. 4-86.

Bovendien werd bij ons de fout gemaakt, zeker aan de Midden- en Westkust, om te lang te blijven mikken op de lagere sociale klasse. Goedkope reisaanbiedingen werden in het buitenland ten overvloede aangeboden. Voor de Brit die traditioneel wil dat het standenverschil gerespecteerd wordt, resulteerde dit al snel in het fenomeen dat de beter gestupeerde Engelsman onze kust ging vereenzelvigen met goedkoop toerisme zonder klasse.

Uit Noordzee Magazine: Een nieuwe toekomst voor onze kust - feb. 87.

De maatschappelijke verschuivingen die zich hebben voorgedaan in relatie tot het gebruik van de vrije tijd hebben de kust fundamenteel beïnvloed, en zijn af te lezen zowel in de stedenbouwkundige ontwikkeling als op het gebied van de bebouwde ruimtelijke omgeving. (Lindley, 1973)

Het massatoerisme van na 1945 verwekte een bouwen-slopen-bouwenproces, bijna als een continu regeneratieproces... Periodes van volkstoeloop wisselden af met periodes van complete stilte. Kustgemeenten moeten op bepaalde dagen en maanden letterlijk een veelvoud aan bevolkingsconcentratie slikken.

Het is dan ook klaar dat toeristische infrastructuur een vrij korte gebruiksduur kent. Ieder type van toerisme vereist immers eigen karakteristieke gebouwen.

Vandaag, 1997, liggen de badinstallaties er verwaarloosd bij. Op de gemeenteraad van maart 97 werd unaniem de vernieuwing van de zeedijk met de bouw van 212 garages goedgekeurd. De werken zullen gebeuren tussen de Yzerstraat en de Kimmelbergstraat, en belopen 330 miljoen frank.

De stad zelf zal de garages verkopen, en zo een financiële nuloperatie proberen te bekomen.

Niet alleen worden garages aangelegd ten behoeve van de bevolking, maar nieuwe badinstallaties worden in de parking geïntegreerd met het aanbouwen van een 70-tal vaste strandcabines.

Het paradeproject omvat een breder maken van de zeedijk met twee meter en het aanbrengen van een 4-tal horecazaken aan de strandzijde.

Op donderdag 12 juni 1997 werd de aanbesteding toegewezen aan Algemene Bouwwerken Verbeeck uit Antwerpen, met een geschatte begroting van 30 miljoen minder dan de naaste concurrent.

Op 2 september werd haastig aan de afbraakwerken begonnen, na een hoogdringende persconferentie op 29 augustus 1997 met moment-oproep tot het behouden van deze infrastructuur. (Afbeelding 8)

De badinstellingen, zo werd opgeroepen, vormen een belangrijke schakel in het interessante profiel van de kustlijn in zijn geheel en in het bijzonder in het hele concept van de Oostendse zeedijk.

Ze vormen de voortzetting in de jaren dertig van een uitgesproken urbanisatie- en stadsverfraaiingspolitiek die rond de eeuwwisseling door Leopold II werd ingezet...

Bedenking

Straks heeft elke Oostendenaar er weer een plek bij waar een foto kan worden getoond van hoe het vroeger was...

Deze badinstellingen waren een laatste typevoorbeeld van de publieke architectuur van de Nieuwe Zakelijkheid van het interbellum...

Een pleidooi voor het behoud van minstens één typevoorbeeld per stijleenheid in deze stad is hier wel duidelijk op zijn plaats ...

Het valt ernstig te betreuren dat er voor deze illustere badinstellingen, de eerste in hun soort voor ons land, geen enkele creativiteit en vindingrijkheid te vinden was om deze voor onze stad te bewaren ...

“Weer al eens” is er vanwege het beleid een schrijnend tekort aan visie en aan profilering getoond ...

“Mijn verdriet van Oostende”...

Geraadpleegde bronnen:

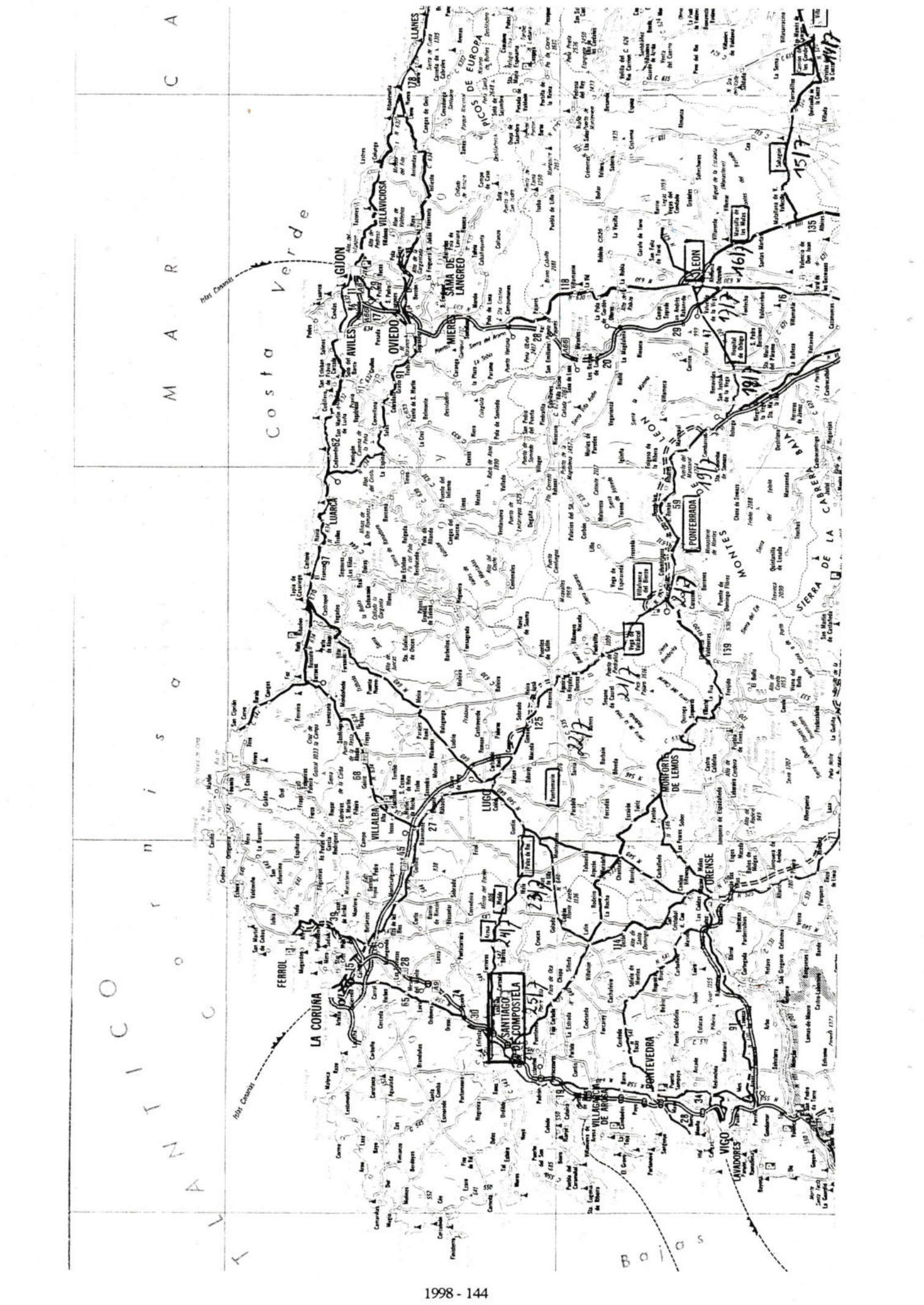
- Baeteman A., Ostend Flash, 1960.
Noordzee Magazine, 1987, 1988.
De Zeewacht, 1934, 1935, 1936, 1945, 1946 en heden.
De Badgast, 1935.
Te Kust en te Kuur, Badplaatsen en Kuuroorden in België, 16de - 20ste eeuw, 1987 - ASLK.
M. Constandt, een eeuw vakantie, 100 jaar toerisme in West-Vlaanderen, 1986.
Piet Lombaerde, Leopold II, Koning-Bouwheer, 1995.
Le Soir Illustré, 1946.
Le Littoral, 1939.
P. Gilles, Les nouvelles installations balnéaires d'Ostende, 1935.
De Gemeente, tijdschrift voor de Belgische Vereniging voor stedenbouw en woonwezen, 1947.
L'Echo d'Ostende, 1935, 1936.
Lanoye R., Ostende que voici ... 1964.
Ostende, Reine des Plages, toeristische brochures.
Oostende Herbouwt, 1946, schepencollege.
Foutry, Merkwaardige bladzijden uit de Geschiedenis van Oostende, 1938.
Berndsen J., Saal P., Spangeberg F., Met Zicht op zee, Tweehonderd jaar bouwen aan badplaatsen in Nederland, België en Duitsland, 's Gravenhage, 1985.
Steel Byron, Let's visit Belgium, 1938.
-
- Met dank aan Architect S.R. Smis, D. Farasyn, O. Vilain, M. Constandt, E. Smissaert, A. Verburgh, A. Gerard, D. Beirens.

SLOT

M A R R C A

Costa Verde

L A N T I C O

Drie jonge gasten naar Santiago de Compostela (2)

Leen & Klaas

(Afbeelding 1)

(Vervolg van vorig nummer)

Maandag 14/7/97

Villalcazar de Sirga - Ledigos

Opnieuw vroeg uit de veren voor de derde etappe door de meseta's. We wanen ons even in het vlakke Vlaanderland van Jacques Brel tot even later weer glooiingen opduiken. Het nijvere plaatsje Carrion-de-los-Condes maakt ons pas echt wakker. Langs talrijke kerken en abdijen trekken we opnieuw de velden in. Korenvelden, vlaktes, leegtes, eindeloos (afbeelding 1). Uren verstrijken, tot opeens, geheel onverwacht, als een duveltje uit een doosje, een dorpje voor ons opdoemt. Aan de dorpsfontein komt een plaatselijke landbouwer ons vergezellen. Hij vertelt ons dat we in Ledigos zijn, zowaar de plaats waar we zijn moesten. De refugio is vandaag voor ons alleen, net als het hele dorp eigenlijk; de supermarkt zou bij ons een konijnenhok zijn en is tegelijk ook telefooncel, snoepwinkelje en bar. We wagen ons noodgedwongen aan een zelfkook, die wij best voldoende vonden en die ons in elk geval amuseerde.

*Dinsdag 15/7/97 Ledigos
El Burgo Ranero*

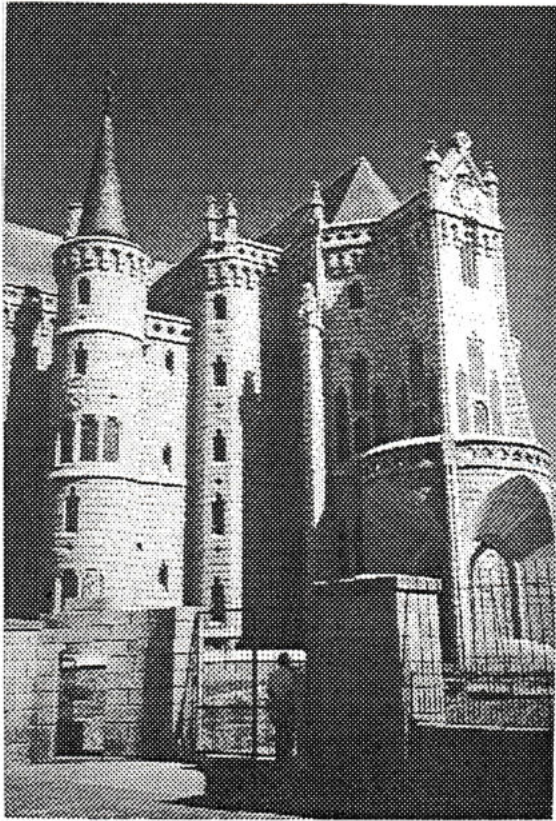
Onder een bewolkte hemel verlaten we Ledigos en trekken voor de vierde dag de weidse vlakte in. We wandelen door verscholen dorpjes richting de provincie Léon; reeds de vijfde provincie die we op onze weg doorkruisen. Uiteindelijk belanden we rond het middaguur in Sahagun. Eens was dit een bloeiende stad maar van haar rijke verleden is nu niet meer veel te zien. In een typisch

Belgisch weertje gaan we door tot in Calzada del Coto, waar de weg opsplijst en we de keuze moeten maken tussen de Camino Real Frances en Calzada de los Peregrinos. Ons oog valt op het eerste want naar het schijnt is die aangenaamer. Na uren recht door wandelen bereiken we eindelijk El Burgo Ranero, onze 13de slaappleeds, moe maar tevreden.

Woensdag 16/7/97

El Burgo Ranero - Léon

Vandaag staan 36km op ons te wachten, en eigenlijk ook behoorlijk lelijke kilometers, maar dat weten we natuurlijk pas achteraf. Eerst gaat het 18km pal recht door tot in Mansilla de las Mulas, waar we een intussen klassiek geworden brunch naar binnen werken: Brood, chocola, droge worst en cola. De overige 18km geven ons een pijnlijk gevoel van herkenning: grote invalswegen, een slordige bebouwing, industrie en groothandels. We doorkruisen de voorstad van Léon. Het hart van die stad is wel de moeite waard: gezellige, smalle steegjes, zonnige pleinen en een juweel van een kathedraal met schitterende brandglazen. Het fiere leeuwje van Léon is nergens ver weg.

(Afbeelding 2)

*Donderdag 17/7/97
Léon - Hospital de Orbigo*

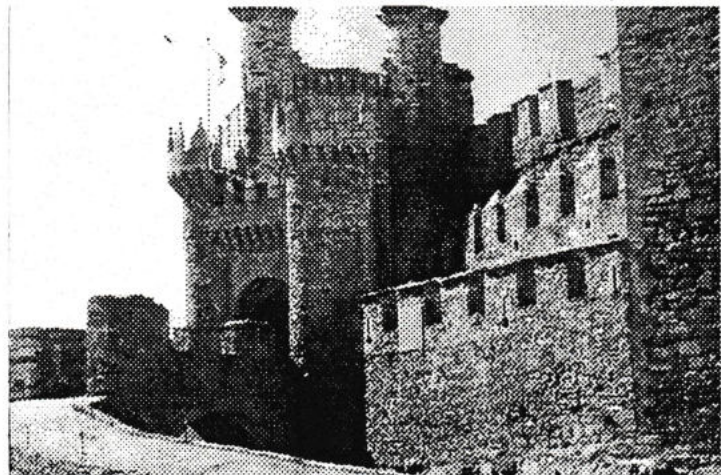
We vertrekken vandaag met de gedachte dat de meseta's eindelijk achter de rug liggen. Maar wanneer we Léon goed en wel verlaten hebben, krijgen we, tegen een achtergrond van de Montes de León, opnieuw lange keiwegels voorgeschoteld. Onderweg komen we ongeloflijk veel andere pelgrims tegen. Om dit massagedoe wat te ontlopen nemen we een alternatieve route. Vandaag nemen we alle tijd, wetende dat we de komende dagen enkele zware bergetappes onder de voeten zullen geschoven krijgen. Het is dan ook al halfvijf wanneer we in Hospital de Orbigo aankomen via een prachtige, Romeinse brug. Na de ontgoochelende tocht van gisteren kunnen we vandaag toch terugblikken op een aangename wandeldag. Morgen is het misschien nog beter.

*Vrijdag 18/7/97 - Hospital de Orbigo
Rabanal del Camino*

Vandaag warmen we opnieuw onze motor op om 33km verder in Rabanal del Camino te komen. 's Morgens wandelen we hoofdzakelijk langs de oude N120 richting de bergen die al gevaarlijk dichtbij komen. Verrassend vlug staan we in Astorga, waar we ons even neervlijen voor het bisschoppelijk paleis (afbeelding 2), een meesterwerk van Gaudí. Kort voor de middag stappen we de eerste helling van de Montes de León op en onder een gloeiende zon genieten we van het schitterende landschap. Langs een kronkelend bergweggetje bereiken we het gezellige dorpje Rabanal del Camino op 1156m hoogte. In een prachtige refugio volbrengen we onze nachtrust.

*Zaterdag 19/7/97
Rabanal del Camino - Ponferrada*

Vanuit Rabanal stijgen we voor dag en dauw de mistige bergen in, zo hoog zelfs dat we boven de wolken komen. Hier is het dal herschapen in een prachtige wolkenzee omzoomd met scherpe pieken en een regenboog er boven uittorend. Dit is volmaakt, hemels!!! Tegen negen uur staan we op 1504m en aan Cruz de Ferro, een hele berg keien waar een hoog ijzeren kruis op staat. Naar aloude traditie legt elke pelgrim hier een steen uit zijn thuisland. Cruz de Ferro was al een Romeinse grensaanduiding en toen al legde elke reiziger er een steen. Het gebruik is dus eigenlijk ouder dan de St-Jacobsweg zelf.

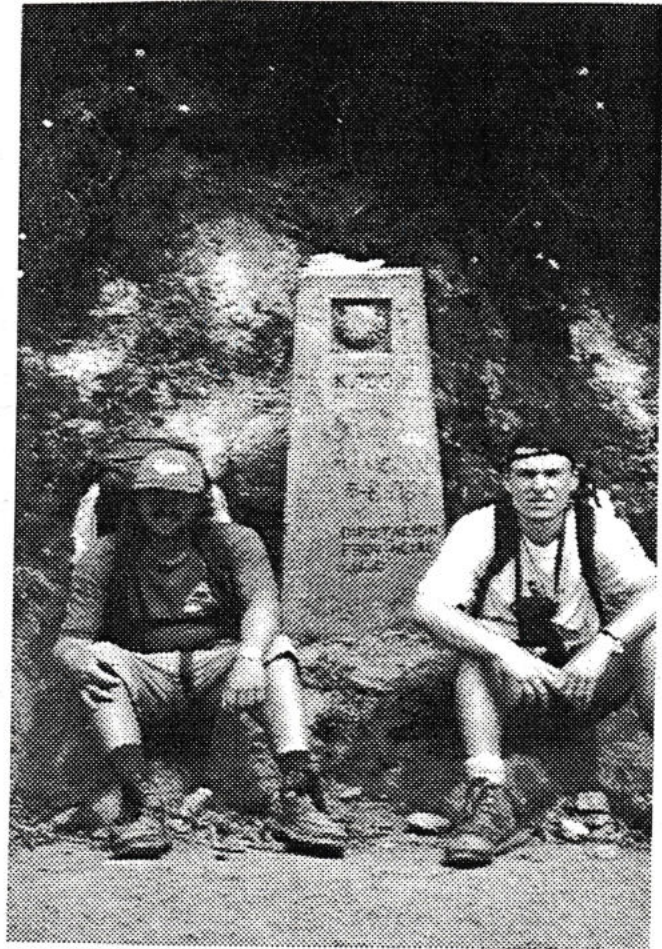
(Afbeelding 3)

Door een indrukwekkend berglandschap klimmen we nog even tot op 1517 meter, daarna zakken we af naar Ponferrada, dat rond een oude tempeliersburcht (*afbeelding 3*) is gebouwd.

Zondag 20/7/87

Ponferrada - Bega de Valcarce

Aangezien Ponferrada in een diepe, volgebouwde vallei ligt, wachten vandaag opnieuw de bergen. Van dorp tot dorp wandelen we tot in Villafranca del Bierzo, een gezellig stadje onderaan de dreigende bergen. Van daar uit klimmen we op korte tijd, langs monsterlijk steile hellingen, richting hemel. Onder een bloedhete zon en met schitterende panorama's op de vallei van de Rio Valcarce, trotseren we heuvel na heuvel om uiteindelijk terug af te dalen naar de schaduw die de bomen van de Valcarce ons bieden. Even later kruisen we de rivier en zien voor ons Vega de Valcarce, de plaats waar we vannacht zullen blijven.

(*Afbeelding 4*)

Maandag 21/7/97

Vega de Valcarce - Triacastela

Nog altijd met de bergen rondom ons verlaten we de refugio. We beginnen met een idyllisch stukje door het dal van de Rio Valcarce maar al spoedig wacht opnieuw het zware werk. Over rotspaadjes klauteren we omhoog en stijgen al gauw boven de kruinen van de bomen uit. Op één van de bergruggen staat een mooie versierde steen die ons duidelijk maakt dat we in de Provincia de Galicia zijn. Vanaf hier staat om de 500 meter een betonnen paaltje met de resterende kilometers erin gegrift tot in Santiago. Uiteindelijk staan we 's middags op de hoogste piek van vandaag: El Cebreiro. El Cebreiro is een prachtig historisch dorpje en het is al sinds eeuwen een toevluchtsoord voor pelgrims. Maar wij gaan door en met uitzondering van de alto de Poio gaat het steeds maar bergaf. Wanneer we in Triacastela aankomen is het duidelijk dat de Montes de León verleden tijd zijn.

Dinsdag 22/7/97

Triacastela - Portomarin

Vandaag staat één van onze zwaarste etappes op het menu: 42km, op en neer nog wel. Vandaag zijn we echter meer dan ooit "infatiguable", zoals een Franse pelgrim, die ons al een tijdje volgt, ons gisteren noemde. Is het een zware etappe, het is er ook een hele mooie: door weiden en eikenwouden, langs middeleeuwse boerendorpen waar het vee vrij door de straten loopt en her en der komen we kleurige bloemta-pijten tegen. Ook passeren we het paaltje dat precies 100km van de kathedraal in Santiago ligt (*afbeelding 4*). Ons einddoel van vandaag. Portomarin (de naam doet ons denken aan een vroegere zeehaven), ligt weer een heel stuk in de diepte. Een deel van de afdaling zijn we verplicht al lopende af te leggen omdat de helling zo steil is. Een lange brug over een brede rivier waarin de oude, verzonken stad van Portomarin ligt brengt ons tot in het Portomarin dat door de

rivier gespaard is gebleven. Na deze meer dan geslaagde marathon kan niemand ons nog uit Santiago weghouden.

Woensdag 23/7/97
Portomarin - Melide

Een luidruchtige groep Spaanse pelgrims zorgt ervoor dat we alweer vroeg op weg zijn. De eerste kilometers zijn behoorlijk saai want we volgen de grote weg. In Hospital da Cruz gaan we echter van de weg af en opnieuw wandelen we door de uitgestrekte galicische wouden. Het is ontspannend wandelen, wetende dat Sint-Jakob op enkele dagmarsen zit te wachten. Het is zelfs zo ontspannend dat we verder wandelen dan gepland. De hitte speelt ons soms nog wel parten maar de talrijke fuentes langs de Camino verfrissen ons en lessen onze dorst. Na de 42km van gisteren leggen we nu nog eens 38km af. Van Portomarin gaat het over Palas do Rei naar Melide. Melide, dat slechts als een stip op onze kaart staat is in werkelijkheid een echte stad. We vinden er dan ook alles wat we nodig hebben en bovenal vinden we er een refugio. Nog twee keer slapen ...

(Afbeelding 5)

Donderdag 24/7/97
Melide - Arca

Over een robuuste brug verlaten we Melide en we zetten onze op één na laatste stapdag in. Voor het eerst sinds lange tijd is het een beetje koeler; daarmee bedoelen we minder dan 30°C. Onderweg stellen we vast dat Galicia toch wel de aangenaamste landschappen te bieden heeft, vooral erg verscheiden. Door groene weiden, schaduwrijke eucalyptuswouden en droge dennenbossen trekken we verder over de lichtglooiende paadjes. Traditioneel komen we rond de middag aan in een stadje waar we ons kunnen bevoorraden, dit keer is dat Arzua. Arzua kan echter vlug vergeten worden want veel bijzonders stelt het niet voor. Dan maar snel verder op onze weg die door ongelooflijk veel middeleeuws uitzierende dorpjes loopt. In Arca gekomen moeten we even van de route afwijken om tot bij de refugio te komen maar omwegjes mogen nu wel eens. We staan op 19km van Santiago.

Vrijdag 25/7/97
Arca - Santiago de Compostela

Vandaag is het Sint-Jacob zijn feest. Dat betekent dat Santiago omgetoverd is in een vierende stad maar eerst moeten we nog de laatste kilometers overwinnen. En die kilometers duren lang, erg lang. In tegenstelling tot wat men zou verwachten, zeiden we op die laatste tocht bijna geen woord tegen elkaar. Allen waren we in gedachten verzonken over wat voorbij is. En dan het moment dat we over de laatste heuvel (Monte del Gozo) waren en de voorstad van Santiago betraden.

Uiteindelijk stonden we om één uur aan de majestueuze kathedraal (afbeelding 5), waar het allemaal om te doen was. Het koninklijk echtpaar was er, de toeristen waren er en wij waren er ook, na 23 dagen en 750km wandelen.

SLOT

Gebonden jeugd (1)

Richard Quaegebeur

Iedereen wordt natuurlijk geboren. Maar wanneer beseft iedereen dat hij leeft?

Ik moet ongeveer twee jaar oud geweest zijn en sindsdien herinner ik mij nog redelijk goed wat er gebeurd is, zij het dan niet in de juiste volgorde. Het was alsof ik ontwaakte uit een diepe slaap en meteen op een klaarlichte dag wakker werd. Alsof ik plots gewaar werd dat er nog leven was rondom mij.

Wij, vader, moeder, een zeven jaar oudere zuster Marie-Jeanne en een vijf jaar oudere broer Robert, woonden in 't begin van de jaren dertig op een binnenschip, zonder motor,

zoals de meeste aken die men ook binnenlanders noemt in die tijd. Mijn vader vaarde als bezetschipper, dat betekent dat hij vaarde voor een eigenaar en een maandelijks inkomen had dat wel aan de lage kant was. Maar hij kreeg wel nog een percent van de vervoerkosten volgens de lading die hij vervoerde.

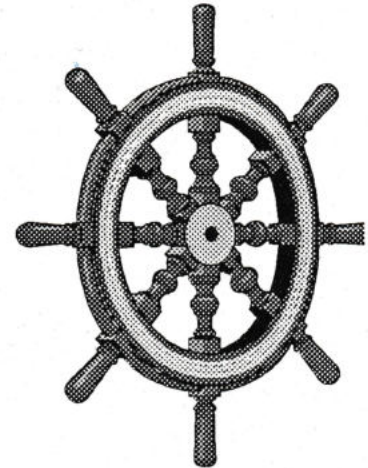
Wat mij vooral is bijgebleven is het scheepsroer. Het was een horizontaal geplaatst roerrad zoals ik er later geen meer gezien heb. Het was gemonteerd in een open ronde ijzeren stuurbak waarin ruimte was voor de bediener van het rad. De bak zelf was ongeveer een meter boven dek met daarin op heuphoogte dus het rad met een doormeter van circa twee meter. Op de omtrekplaat was ook een ijzeren scherm als bescherming tegen regen of te felle zon. Een eenvoudig systeem was de verbinding met het roer zelf: een klein tandwiel paste in een groot exemplaar op de as van het roer. Om het roer links te zetten moest men dus rechts draaien en omgekeerd.

Met mijn grootte kon ik juist onder de trappen

van het stuurrad. Dit draaide soms geweldig vlug rond en was dus gevaarlijk voor een groter kind. Ik ben dan ook nooit veel in de omgeving van het rad mogen komen.

Vóór die stuurbak, tussen ruimte,

bevond zich de wooncabine, de roef. Daar het schip geen motor had, was er nog redelijk veel woongelegenheden.

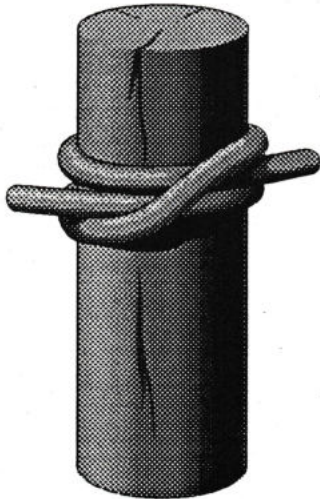
Eerst was er een houten trapje met koperen plaatjes beslagen tegen het afslijten. Feitelijk was dit meer een antislipmiddel want het is bij de schippers steeds de gewoonte het schoeisel uit te doen als men in de roef komt. Links beneden was er een klein kamertje met een kachel in, zogezegd een keukentje. Dit was een mooi kacheltje, opgetuigd met tegeltjes. Het verbruikte veel kolen en gaf weinig warmte. Ik heb het nooit weten gebruiken door moeder. Rechts was de doorgang naar het achterschip. Een paar trapjes af en men kwam in onze slaappleats. De zijkanten van de aak waren bekleed met lichte houten plankjes en de bedden waren in alkoven met daaronder bergruimten. Die konden wij wegens de hoge vochtigheid niet gebruiken. In de winter was het er bitter koud. Voordat

men naar beneden ging was er een W.C.-plaatsje. Het was een van de weinige aken die zo een luxe had, al was het spoelen met een emmer water. Op de meeste schepen kropen ze in het

ruim met een emmer of in het vooronder. Dat is het plaatsje vooraan in het schip achter de steven waar kabels, touwen en verven bewaard werden. De inhoud van de emmer ging dan over boord en de emmer (pusje) werd meteen gespoeld.

Recht vooruit in de cabine was dan de woonruimte. Nu heet dit living maar dit woord heb ik

vroeger nooit horen uitspreken. Moeder kookte daar op een kachel met oven, daar aten wij, daar ontvingen wij bezoek. En kort gezegd: het was er steeds gezellig.

Als wij vaarden stond moeder meestal aan het roer en stuurde vader het schip bij op de voorsteven. Het werd

getrokken door een sleepboot of tractoren vanaf de wal. Zelfs paarden trokken soms de aak. Als het schip soms leeg verplaatst moest worden, trok vader bijwijlen zelf om de sleepkosten uit te sparen. Als mijn broer en zuster aan boord waren, moesten ze dan helpen trekken en mocht ik meelopen, zogezegd om te helpen trekken. Mijn plaats was echter meestal aan boord, vóór de ingang van de roef, onder toezicht van moeder en... gebonden. Ik droeg een lederen gareeltje en daaraan was een touw dat bevestigd was aan de deur van de roef. Ik had een loopruimte tot ongeveer een meter van de twee kanten van het schip.

Het verste dat ik mij herinner is dat ik op het bovenste cabinetrapje zat in de deuropening. Het regende en ik keek naar de druppels die op het ijzeren dek uiteenspatten. Ik voelde me toen al mottig in zo een weer.

Wij vaarden en werden getrokken door een tractor of een stel paarden. Moeder stond aan het roer en vader liep heen en weer om het schip wat bij te sturen met een boomhaak.

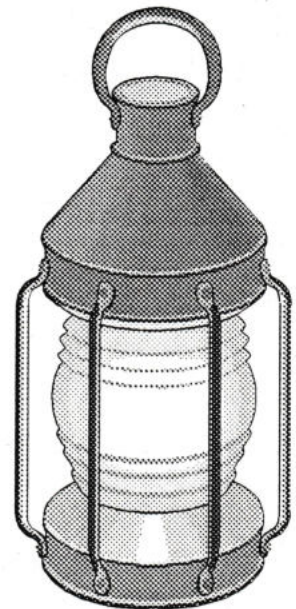
Plots hoorde ik hem zeggen: "Die kleinen is zo stille. Je gó ziek worden! Jè pertang gè korses!" Dit waren de eerste zinvolle woorden die ik hoorde in mijn leven en ik ben ze steeds blijven onthouden.

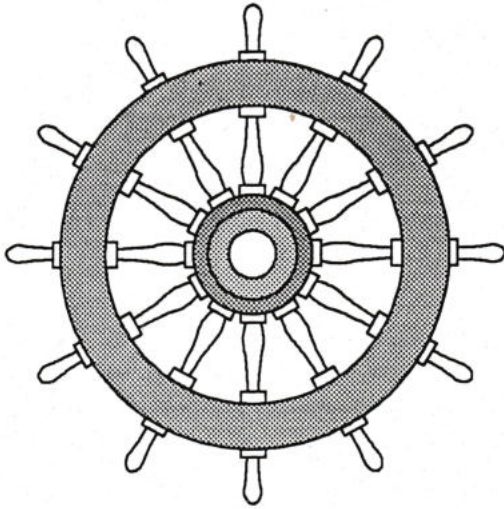
Ik wist al wat koorts was. Dan gloeiden mijn kaken en had ik dorst. Erg was dit niet. Dan kreeg ik immers een "grog". Vader kookte toen water, deed een paar stukken suiker met wat rum in een redelijk groot glas en vulde op met kokend water. Het smaakte heerlijk. Ik zweette dan eens goed uit in mijn bedje en 's anderen-daags was ik meestal genezen. Soms hoestte ik zonder reden en vader gaf dan toch mijn drankje. Het was een stilzwijgende afspraak tussen ons.

Hij was een kloek gebouwde man, van middelbare grootte en wat gezet. Hij had donkere ogen, die voor mij toch meestal lachten. Ze konden echter ook kwaad kijken en die zachte handen kwamen hard aan als ik over zijn knie ging. Maar ik vergat vlug en mocht mijn vader graag. Alleen haatte ik die kakihemden die hij soms droeg. Ik bleef dan zo ver mogelijk uit zijn omgeving en huiverde bij het zien van die kleur. Mijn vader kon veel vertellen van de troep en van de vier jaar loopgraven. Ik voelde aan hoe ongelukkig hij moest geweest zijn,

niettegenstaande zijn luchtige manier van vertellen. Voor mij was kaki synoniem van leger en alles wat erbij hoorde. Ik was dan ook vast besloten wraak te nemen op zo een hemd. Die gelegenheid deed zich plots voor. Gewoonlijk vaarden wij tot ongeveer vijf uur. Dan probeerden wij aan de wal te liggen even voor een dorp of gehucht. Dan kon moeder nog zo

nodig wat boodschappen doen, vooral eten, want koelkasten bestonden nog niet en zeker niet voor ons. Elektriciteit was er niet bij ons en de verlichting was door middel van een petroleumlamp met daarop een peervormig glas, bestand tegen warmte maar zeer breekbaar. Kéké-glas heette dit in de volksmond. De ligging van de aak kon worden aangegeven door stormlantarens, maar binnenschepen hadden dit weinig nodig op de waterwegen.

Die dag had moeder inkopen kunnen doen aan de laatste sluis die wij passeerden. Die sluisen stopten meestal om vijf-zes uur zodat de aken dan ook stillagen. Voor wij zouden eten besloot moeder nog de was te strijken die goed had kunnen drogen tijdens de vaart. Ze was daar zeer secuur op en zal dit dan waarschijnlijk graag gedaan hebben.

Ze was een vrouw zacht van aard zonder zich daarom in de hoek te laten zetten. Ze was slank en had een mooi gelaat. Ik vond het logisch dat vader met haar getrouwd was. Ze klaagde wel eens van de kleine verdiensten en dat ze zich zo weinig konden veroorloven, maar het moeten nu eenmaal slechte tijden geweest zijn. Ze was dus aan het strijken in de woonplaats. De roefdeur stond open en ik zat op een bankje voor haar en keek hoe ze de was streek en plooid. Een snode gedachte was in mij opgekomen.

En ja, ineens lag het daar: mooi gestreken en geplooid maar zo smerig van kleur. Toen moeder zich omdraaide om een andere kledingstuk te nemen, greep ik het hemd vast, stormde het trapje op en slingerde het in de vaart. Het opende zich op een prachtige manier in de zachte wind en plofte stil maar lieflijk in het water. Vader legde boven juist een luik dicht en, opgeschrikt door het roepen van moeder, zag hij het gebeuren.

Hij greep nog een boomhaak en kon zo het hemp oppikken dat reeds naast de jol achter het schip gedreven was. Bij het ophalen bleef het echter ergens haperen en ik hoorde het zachtjes scheuren. Het klonk als muziek in mijn oren. Ik jubelde van genot.

Dit was er te veel aan voor vader. Ik kreeg een

van de mooiste pandoeringen van mijn jeugdjaren. Moeder kwam tussenbeide maar zijn ogen schoten vuur toen ik tussen mijn snikken in nog zei dat ik al zijn kakihemden overboord zou gooien of in de stoof steken. Zover is het nooit gekomen, daarvoor zorgde moeder. Vader was zeer verrast toen ik eens veel later zei dat dit mijn wraakneming was voor zijn "ongelukkige" jaren.

In diezelfde periode viel het me ook op dat mannen broeken droegen en vrouwen rokken. Ik wist geen verschil tussen beiden en lag er ook niet van wakker. Nochtans had ik graag eens onder die rokken geloerd. Die kans deed zich voor toen wij eens met een vijftal schepen bij elkaar lagen. Iedereen kende zowat iedereen en moeder had de "buurmannen" gevraagd om koffie te komen drinken. Op die bijeenkomsten luisterde ik dan graag naar de verhalen, zowel van mannen of vrouwen. Na een tijdje begonnen de mannen dan te kaarten. Dat ging heel luidruchtig waarschijnlijk om het gekakel van de vrouwen niet te moeten aanhoren. Ik vond het ook fijn wanneer er kinderen meekwamen, maar tegen dat wij elkaar begonnen te kennen was het bezoek meestal voorbij.

Nu, die ene keer waarover ik het wil hebben, lag ik op mijn rug beneden het trapje van de roef. Mannen en vrouwen moesten over mij stappen. Ik kon eens loeren maar verder dan de knie ging het natuurlijk niet. Een vrouw droeg kousen opgehouden door brede elastieken van hetzelfde maaksel van vaders "sjarretels" waarmee hij zijn sokken ophield. Ik zag echter ook de dikte van haar billen over de elastiek hangen en ik rolde van het lachen. Ik zag ook normale en mooigevormde knieën met aanloop naar dito billen. En omdat iedereen lachte, lachte ik natuurlijk meer en meer. De hoofdvogel was echter Mie. Zij was wat langer gerokt en zo kon ik nog geen knie zien. Toch riep ik: "Bie Mie olles zwart".

Doch Mie werd kwaad want iemand zei dat ze toch best een broekje zou dragen. Ik hoorde haar nog iets zeggen over opvoeding maar dat begreep ik niet. Ze bleef nog nukkig tot haar man haar plots de huid volschold. En toen ze weggingen kreeg ik zelfs nog een kusje van haar.

(Wordt vervolgd)

Muito obrigado, Portugal! (2)

(hartelijk dank, Portugal)

Dirk Beirens

Memoires van een patrouillelijder...

noot: in Portugal is de munteenheid de escudo ("isjkoedoe"), te verdelen in 100 centavos ("seengtavoessj"). De escudo wordt in deze tekst met \$ aangeduid. Je deelt - gemakkelijkschalve - het Portugese bedrag door vijf (=5) om het equivalent in BEF te bekomen.

WOENSDAG
2
JULI
1997

Standplaats: Lissabon-Centrum

Weer intens lang geslapen, ontbijt-buffetje genoten (zie 1 juli) maar toch constateerden we: hoe later beneden, hoe minder van alles te krijgen. Daar moesten we de volgende dag maar rekening mee houden!

Twee juli werd auto-ophaalddag. Terwijl de lijder een halte van de aërobus opzocht, maakten de drie dametjes zich op om ...je raadt het nooit...juist ja, te winkelen.

De voorzienige moeder wees haar dochters op cellulitiszalf in de etalage van "Farmacia normal", Rua da Prata, maar die bleek achteraf bijna even duur als in Belgenland te zijn, dwz. 3600\$.

Verder brachten ze tegen 13 uur van hun strooptocht nog mee: truitje Aagje(2000\$) - schoenen (4350\$) - een jurkje (4500\$), nog een T-shirt(2000\$) ...allemaal voor geen geld. De groenten waren duur (150\$).

Omstreeks 10.20 uur stipt hield het busje halt aan het Praca Marques de Pombal.

Een verzorgde grijze zakenman en een zwarte Amerikaan waren onze enige medereizigers naar de luchthaven. Eigenlijk wel een luxe zo'n speciaal busje als je de Portugezen, die nota bene nog flegmatieker dan de Engelsen, mooi in de rij gaan staan, zo ziet afzien op de overvolle

bussen. Dat in-het-rijtje-staan zit er zo ingebakken, dat enkele hoofdstedelingen die achter ons stonden - wij moesten veel langer wachten - beleefd vroegen om voor te steken om hun bus op te gaan.

Tijdens de rit letten we heel goed op het traject: doorrijden, rechts inslaan aan het vogelstandbeeld, kort daarop door korte tunnel, rechtdoor langs kantoren op zuilen en vuile flats, tot voor je een zandheuvel opdoemt, daar links voorsorteren en links inslaan A1 Porto, langs rode villa's, onder de boog Madrid-Lissabon, dan onder de boog Lisboa-Brussels, naar (let op) het Arrivals-gebouw.

Voor de uitgang bevond zich een laag gebouw met middelgrote parkeerplaats: alle autoverhuurbedrijven waren daar geconcentreerd. Welke firma was het ook al weer....ah, ja... AUTO JARDIM. Even wachten en een vriendelijke jongeman bevestigde mijn reservering. Eventjes papieren invullen: identiteitskaart, rijbewijs...ok!. Als waarborg nemen we een kopie op cheque van uw Visakaart en u ondertekent (een blanco cheque!). Bij het weer inleveren in deftige staat krijgt u de cheque terug. Goed systeem, je hoeft geen geld af te halen. Nog de luchthaventaks betalen (1800\$) en klaar was kees. De wagen moest weer ingeleverd worden vóór 13 uur op vrijdag 11 juli.

Om 10.59 uur ging een assistent voor naar de parkeerplaats en presenteerde ons een metaalblauwe Renault Mégane (uit Vilvoorde). Wij dachten eerst dat hij ons wilde tergen, want we hadden (maar) een Ford Escort besteld; neen, neen..dit is een grotere wagen en hij heeft amper 3916km en een voor 3/4 gevulde tank. Geen autofreak zijnde bekeken wij het ding met matricula 3672IH aanvankelijk argwanend... niet te blits, te snel voor ons? Voila, en dit is de afstandbediening..ook dat nog. Let op: nooit met de sleutel zelf openen! Achteruit bekom je door de pookkop iets naar boven te trekken en vooruit te steken. Nog even de elektrisch bediende ruiten testen....- een Avis-Corsaatje stond al te dringen - en daar reden we het zelfmoordverkeer tegemoet.

Het moet gezegd: wagen en chauffeur voelden mekaar vanaf de eerste meters heel goed aan en in een mum van tijd werd de Renault behendig in de enge hotelgarage -2 geplaatst. Nu nog anderhalf uur wachten op de meiden....

In de namiddag stond de overkant van de Taag, het land voor de stad Setubal (spreek uit: Stoebal) op het programma. Via de tolbrug Ponte de 25 de Abril (alleen het binnenkomend verkeer betaalt! Personenwagen = 150\$) reden we op de autoweg A2 richting Algarve.

Plots doken toch tolhuisjes op en via een laatste redmanoeuvre sloeg de Mégane richting Barreiro in, waar na 100m ook tolhuisjes stonden. Pech, 90\$ om weer richting Lisboa te rijden. Toch slaagden we er achteraf toch in op het goede spoor, de N10, te komen. We besloten naar het kustplaatsje Sesimbra te rijden. Onderweg was er een bergpaadje naar een panoramisch uitkijkpunt vanop de Serra de Arrabida, een 35 km lange kalkrug met hoogten tot 500 km en een natuurreservaat. Opvallend in de verte beneden was het langwerpige schiereiland Peninsula de Troia, volgens de gidsen korte tijd geleden ontdekt en bijna volgebouwd vanwege de aantrekkelijke "eindelozes" stranden en het golfparadijs.

Wij daalden de steile weg naar de oceaan niet af maar keerden terug naar de hoofdweg, richting kust. We reden eerst naar Cabo Espichel en het bedevaartsoord Nossa Senhora do Cabo. De kaap zelf is een dorre en droge, desolate plek.

Vijfhonderd meter van de vuurtoren (1790), 160m boven de zee, waar de drie Oostendsen het struikgewas opzochten, want geen vreemde te zien..., bevindt zich de bedevaartkapel.

Op prachtige azulejos-panelen wordt het verhaal van de stichting van het sanctuarium verteld dat D. Pedro II eind 17de eeuw liet bouwen. Twee lange gebouwen links en rechts van de kerk moesten de pelgrims herbergen. Naar verluidt wordt dit decor veel gebruikt in allerlei films. Machtig mooie natuur en zo stil en vredig zonder toeristen, behalve wij dan.

Op naar Sesimbra met Moorse burcht voor een strandkuur. Parkeer niet op de zeedijk, er zijn gratis parkings op 100m afstand. Een vissersdorpje waar het internationale toerisme (veel Hollands & Duits) heeft toegeslagen en de mannelijke helft van de bevolking vooral voetballen en meisjesgluren beoefent.

Hoewel we snakten naar lekkere visgerechten, vonden we het vlug laat worden en besloten we

hotelwaarts te keren. Voor de tolbrug de onvermijdelijke monsterfiles om Lissabon binnen te komen. Dan proberen het centrum te bereiken en vlug de wagen in ...neen, geen plaats meer in de ondergrondse, maar juist voor het hotel konden we hem ook kwijt.

Opgedirkt togen we weer naar ons zelfde tafeltje in restaurant CHOUPAL: wijntje Planalto (1300\$), aperitief-gambaïs (560\$), couverts (tiens opgeslagen: 685\$), twee slaatjes (360\$), drie waters (470\$). De hoofdschotels bestonden uit: 2 x gegrilde sardines, 1 x gamba's (Sil) en 1 x visbrochetten (Aag). Ook mosselen (ameijoas - 1650\$) werden aangerekend, wie heeft die gezien? De Ola-dessertjes twee x Taça Mozart (990\$), 1 x Copo Brasil (240\$) & Copo Europa (240\$). Toen de laatste gegrilde sardine ons verhemelte aan het strelen was, stoof Miss Holland-Duitsland van eergisteren weer binnen met een luidruchtig gezelschap, een tweede vrouwspersoon inclus. Om 22.23 uur snoven we de nachtlucht op en slopen naar ons hoteletje: moe maar voldaan.

DONDERDAG
3
JULI
1997

Eerst naar beneden en dan naar het westen. Ons zouden ze niet meer vasthebben! Tegen 8.45 uur stonden we gepoetst en verschoond in het ontbijtkwartier. Tafeltjes van vier nog ruimschoots voorhanden alsook alle ontbijt-ingrediënten. We stoorden ons niet aan de kille, onpersoonlijke sfeer en vielen aan: peertje of appeltje montignac, de gebruikelijke deegwaren en graangewassen, koffie met leite, jus d'orange, yoghurtjes....

Op naar Sintra en omgeving! Dertig kilometer, onze Mégane was amper opgewarmd, en daar reden we door de heuvelachtige (tot 500m) Serra de Sintra tot in het gelijknamige stadje. We konden even buiten het centrum op een heling reglementeer parkeren dank zij het vroege vertrek: nog geen horden toeristen! Eerst, zoals we nog zouden doen, de dienst toerisme binnenwippen. De dames ontdekten daar gratis sanitaire voorzieningen. De lijder had dus veel tijd om brochures door te nemen.

Een must is het Palacio Nacional (4 x 400\$) in het centrum. Tot 1910 was het de koninklijke zomerresidentie, gebouwd op de fundamente van een Moors paleis. Joao I begon eraan begin

15de eeuw. De bezoekers worden om het uur in groepjes binnengelaten en kunnen de verschillende zalen doorlopen zonder gids. Het is er verboden te fotograferen en te filmen, maar weinigen stoorden er zich aan. Heel zeker de Japanners niet, die af en toe luisterden naar het Portugese Engels van een collega van de lijder. De suppooste zwaaide af en toe met een vermanend vingertje maar wat drinkgeld deed het vingertje krommen in de neusholte. Achtereenvolgens bezochten we de boogschutterszaal, de imposante keuken (zie dia) met van buiten gezien 2 enorme kegelvormige schoorstenen, de Moorse eetzaal met fontein in 't midden (zie dia), de Chinese pagodenzaal, de wapenzaal met hoge koepel en goudblauwe tegels (zie dia), de ekster- en de zwanenzaal (zie dia) waaraan leuke anekdotes verbonden zijn. Overall binnentuintjes en fonteintjes! Vier gekochte dia's = 400\$, postkaarten 150\$, 2 ijsjes 280\$

We kwamen opzij buiten in de blakende zon, genoten nog even van het prachtige panorama, aarzelden over het al dan niet rijden met een koets, maar trokken dan resoluut naar de wagen om te klimmen naar het Palacio da Pena. Deze zomerresidentie werd tussen 1840 en 1850 gebouwd door Ferdinand van Saksen-Coburg, de tweede man van koningin Maria II da Gloria.

Aanvankelijk wilden we door het Parque da Pena, 200 ha groot en vol exotische flora, het paleis bereiken, maar veiligheidshalve kozen we voor de rijweg. Via een omhoogslingerend weggetje en veel zuchten bereikten we de Moorse poort. Eenmaal die gepasseerd konden we het sprookjespaleis met zijn mengelmoes van stijlen bewonderen: gedraaide pilaren van dikke kabeltouwen, muren van steenkool en grind, Arabische minaretten en gotische bogen, barokke poorten en gele, uivormige torens, romaanse kantelen en versieringen in manuelstijl.

Ver weg zagen we de oceaan, dichtbij het kasahokje met de laconieke mededeling: Closed from 12.30 - 14.00. Silke wees er ons op: het is nu 12.15 uur. De jobstudent gaf ons vlug de kaartjes (1200\$ + boekje 900\$), wij naar het onthaal en gelukkig, daar vertelde het hostesje ons dat we ruimschoots tijd hadden voor het bezoek. Men zou wel sluiten maar wanneer...? De dames hadden achteraf zelfs nog tijd om tien keer "De torre van Oostende" te neuriën in het kleinste kamertje. Op de kleurrijke terrassen

en kantelen koesterden we ons in de felle zonnegloed.

De meisjes poseerden voor de klassieke dia's en we besloten door het varenwoud af te dalen tot bij onze Renault. Elsje kon toch haar verdwaaal-schrik verbergen door zich even achter een vijgenboom terug te trekken. Beneden een sprookjestafereel: een prachtige vijver met vraatzuchtige vissen, een witte eend met kopgezwel en een voortdurend snorkelende zwarte zwaan. In het midden een eilandje met ruinetoren. Het werd het decor voor onze middag-picknick: stokbrood, tomaten, wortelen, kaas en veel water uit de vijfliterfles.

Een binnenweg met veel kuilen, waterplassen en bobbels door niemandsbos voerde ons naar het uiterst westelijk punt op het Europese continent "Cabo da Roca" (spreek uit "Rocha")

De Serra da Sintra eindigt hier in een steile, 150m hoge kaap waarop een vuurtoren staat. Je moest het gezien hebben: taxi met Duitsers: 5 min. - Portugese BMW: 2 rondjes rond identificatiepaal - busuitstap vanuit Lissabon 3 min. Wij daarentegen bleven een half uur genieten van het vergezicht over land en zee en vooral van de zon. De Oostendse jongeren waren na hun gedane behoefte achter het betreffende muurtje blijven zitten.

Elsje genoot mee van het spel van de lijder met een serieuze zeemeeuw die net niet een stukje zevengranenkoek uit de hand kwam pikken.

De "limousine" wendde de steven naar het zuiden en langs de kust zochten we de Baco do inferno of de muil van de hel op, waar de zee een gat van 20m diep in de steile rotsen uitgesleten heeft. De bezienswaardigheid lag echter verscholen achter een restaurant, een overdekte souvenirmarkt en diverse toeristenkraampjes. Eens die voorbij was het zicht de moeite maar wij kustbewoners zijn natuurlijk een en ander gewend. Onze Oostendse "Dodentrap" is minstens even impressionant!

Via Cascais (het Portugese Knokke), een toeristenbusfile en de stadsfile in Lissabon bereikten we het hotel en er was op -2 plaats voor ons vervoermiddel.

De meisjes wilden 's wat anders, wij hebben over restaurants. Aagje herinnerde zich in het centrum een ruime zaal met jongerenmuziek en deegwarenassortiment: pizzeria Gordos, Rua 1 de Dezembro, 105 (tel. 346 94 95). Vooraf nog even binnengewipt bij Virgin records en daarna

namen we plaats - hoe kon het ook anders - naast de Ola-refrigerador, helemaal achterin zodat we alles 's goed konden monstere. Achter een lange toog zag je de studentikoze personeelsleden pizza's draaien en drankjes klaarzetten. Een vlotte ober kwam de bestelling opnemen. Even wachten "Signoras mais aqua in de buik...au toilette."

Wij - behalve Aag die speciaal wilde doen met een pizza die ze niet op kreeg - bestelden spaghetti carbonare, water en wijn en zelfs ola-desertjes (achteraf)

Drie aardewerkpotten werden op tafel gedeponeerd: op de dampende brij van spaghetti of was het macaroni, ham, look en kaas lag een eidooier te drijven. 't Was van lek-me-liptje. We namen afscheid van het nachtelijke Lissabon, "pakten" al wat we konden pakken en doken ons hotelbed in voor de laatste uren in Lissabon.....

VRIJDAG
4
JULI
1997

Fris gewassen liftten we naar onze laatste ontbijt. De meisjes hadden instructies gekregen om zoveel mogelijk voedingswaren naar buiten te smokkelen, want we gingen noordwaarts en wisten dus niet waar we zouden terechtkomen, misschien wel in een onherbergzame streek zonder winkeltje? Laatste inspectie van kamers 602 & 603, een fooi voor het kamermeisje en dan de dieperik in naar -2 om de auto op te vullen. Eerst terechtkomen op -3 dan de verkeerde trap naar de voorraadkelder en uiteindelijk toch de metaalblauwe koffer gevonden. Receptionist Martin Luther vervulde de formaliteiten en loopjongen Johnny loodste ons - tegen kleine vergoeding, we hadden hem per ongeluk 50 BEF gegeven - in het drukke ochtendverkeer van de Portugese hoofdstad.

Op naar het noorden met als hoogste richtpunt Coimbra. Via de autoweg A9 en A8 reden we richting Torres Vedras. Onderweg moest getankt worden. Shell diende zich aan maar tanken met Eurokaart was er niet bij. Dat leek een tactiek te zijn: er is namelijk meer commissie op te strijken met Visa/Mastercard! Gelukkig hadden we nog cash op zak: aan bomba 1 tankten we loodvrij (sem chumbo95) 35.54 liter voor 5794\$ (tegen 163\$/l). De meisjes konden even naar bachten om 10.38 uur, daarna "obrigado boa viagem" of dank u en goede reis.

Torres Vedras gelegen in een glooiende land-

bouwstreek was tot in de 16de eeuw geregeld de residentie van het Portugese koningshuis met het grotendeels bij de aardbeving van 1755 verwoeste kasteel. De villa van de tragisch om het leven gekomen wielrenner Joaquim Agostinho hebben we niet gevonden.

Op naar het niet te missen middeleeuwse stadje Obidos (85km van Lissabon), een ommuurd nationaal monument op een heuvel. Ruime parking naast een toeristisch restaurant met openbaar stinkend toilet zonder papier. De Oostendse dames moesten dringend, dan zijn ze met alles tevreden; bovendien hadden ze de keukenrol bij zich: één blad in drie repen scheuren, lukte na vijf pogingen. Vijf hele bladen werden ervoor opgeofferd!

Onder de poort door, twee kronkelende hoofdstraten en een trap naar de kantelen. Vanop de 13m hoge muren snoven we de gezellig-toeristische sfeer van het slaperige dorp op. Even consternatie beneden: 2 ineengekronkelde honden stalen de aandacht. De kleine, zich voort-slepende en klaaglijk huilende zwarte reu slaagde er niet meer in zijn enorm gezwollen lid uit de grote blonde teef te rukken. Een emmer water had kunnen helpen, maar alles leek droog te staan.

Daar een blauw zwembadje....maar wij zaten te hoog en te droog en moesten nog een flink stuk muurweg afleggen voor we konden afdalen.

De meisjes konden niet genoeg krijgen van het schouwspel tot een dringende behoefte hen weer voortdreef weg van het pijnlijk uit de hand gelopen liefdesspel.

Voor de Mariakerk dachten we even aan het in 1444 hier afgesloten huwelijk tussen de tienjarige Afonso V met zijn achtjarige nicht Isabel. Dat moet ook een pijnlijke huwelijksnacht geweest zijn!

Via Caldas da Rainha snelde de Mégane voort naar Alcobaça waar hij tegen de middag arriveerde. Voor de abdijkerk parkeerde de lijder het vervoermiddel aan de betalende schaduwkant en de dames installeerden zich - zonder plassen! - op een bankje in het park. Een klasieke zelf samengestelde lunch werd verorberd en daarna werd de koelte van de grootste kerk van Portugal opgezocht.

Na de verovering van de stad Santarem op de Moren in 1147 nodigde Afonso I Henriques, volgens een gedane belofte, de cisterciënzers van Clairvaux uit om aan de samenvloeiing van de riviertjes Alcoa en Baça een abdij te bou-

wen, waarbij hij hun alle hulp toezegde. Vanaf 1178 tot 1222 werd gebouwd aan het Mosteiro de Santa Maria. Ze werd in 1810 door soldaten van Napoleon geplunderd en in 1834 werd het geheel een museum. In het transept staan met de voeteinden naar elkaar de graftombes van koning Pedro I en zijn geliefde (vermoorde) Ines de Castro. Op de dag des oordeels zouden ze zo mekaar vlug terugzien. Sil en de lijder bezochten ook de kloostertuin met uitnodigende sinaasappelbomen en een imposante keuken waar vroeger elke dag 350kg brood gebakken werd en op het fornuis 7 ossen tegelijk gebraden konden worden. Een aftakking van het riviertje Alcoa stroomde door de keuken. Dat leverde verse vis op en kon het vuil meevoeren. Er moest elke dag voor 1000 mensen "gekookt" worden. In de niet-opengestelde gebouwen verbleven volgens ons geesteszieken: dank zij een openstaand raam zagen we een aantal zombies vooruitschrijden in een prachtig aangelegde tuin, of waren het de schimmen van de cisterciënzermonniken?

Het water lokte. Via de N8-5 kronkelden we naar de kustplaats Nazaré (=Nazareth). Gelukkig gaf J. Rentes de Carvalho via zijn boek "Portugal, een gids voor vrienden" ons de tip mee om eerst de hogergelegen sitio aan te doen. Het deel van de plaats dat op een hoogte van 110m ligt, op een rotsachtige kaap die de bocht in het noorden begrenst. En inderdaad, na het schooien van opa Nazaré, die niet tevreden bleek met zijn 20BEF en 40BEF vroeg voor een autoschaduwplekje, dat al na een halfuur verdwenen was - je had verontwaardigd Elsje moeten horen - werden we beloond met een prachtig panorama over een nog niet druk bebouwde baai met azulwater.

Slechts enkele toeristen te zien tussen de in klederdracht gestoken vrouwen met zeven rokken over elkaar voor de jongsten en één voor de alleroudsten, kwestie van gemakkelijker bij het ondergoed te kunnen met stijve knoken.

Het pleintje voor de kerk wordt telkens weer overspoeld door bustoeristen, inheems of buitenlandse (op haastje-repje zweettocht vanuit Lissabon), zodat het door de vele kraampjes kermisallures gekregen heeft. We hebben het pas later ontdekt, storend was het dus niet. Wat de Oostenden al onmiddellijk in het vizier kregen, hoef ik u al niet meer te vertellen: 15\$ per vrouw voor de Utilizaçao de sentinas (afdeling Higiene e Limpeza van de Camara Municipal da Nazaré, volgens het bonnetje).

Nazaré bestaat eigenlijk uit drie delen: het oudste wat landinwaarts gelegen Pederneira, nu een gehucht, de hoogst gelegen Sítio met theater, kerk, fontein, arena en uitzichtpunt. Het toeristische centrum met praias (stranden) en alle voorzieningen is het sluitstuk.

In Pederneira leefde de bevolking tot de zee zich in de loop van de 17de eeuw terugtrok en de bocht en het strand blootlegde. Desondanks handhaafden de vissers, beducht voor de aanvallen van Algerijnse, Franse, Engelse en Hollandse zeerovers, tot begin 19de eeuw hun woningen in de hogere gedeeltes. Tot voor kort kon je hier nog meemaken dat de vissersboten uit het water gehaald werden met een span ossen, een toeristische attractie die je bv. ook aantreft op waddeneiland Ameland maar dan met paarden. Die traditie is vereeuwigd op heel wat foto's en keramiekwerk op de gevels.

In de meeste gidsen klagen de auteurs over de teloorgang van het authentieke en de toegevingen aan het toerisme. Wij constateerden dat het zo'n vaart nog niet loopt.

Afspraak was: de dames gaan vooruit naar het strand - zonnen en zwemmen - via een steile trap naar beneden. De lijder zou nog wat lezen en logies zoeken. Tijdens de terugkeer naar de auto werd de lijder herhaaldelijk aangesproken door vrouwelijke inboorlingen: "Quartos, rooms, chambres, zimmer... You sleep, sir - vous cherchez du logement, monsieur." Op het derde verzoek besloot hij in te gaan. Voor het bedoelde huis zaten 2 stokoude zwartgeklede vissersvrouwen en een vijftigjarig bezig ding leidde uw lijder binnen in de koele ruimte tot de tweede verdieping.

Links toonde ze de gastenkamer - deed de lijder onmiddellijk aan een slaapkamer bij mémé zaliger denken - maar 't zag er piekfijn onderhouden uit...et avec TV hein, monsieur. Nu dat argument was niet aan ons besteed. Combien? 3000\$ par nuit.

Onze collega met Portugese knowhow Wim had ons op het hart gedrukt zeker niet meer dan 1000BEF per kamer te geven. Hier zou dat 600 BEF worden, aardig. Et pour dos noites ou deux nuits? 6000\$ antwoordde ze gezwind. Vous avez encore chambre? Dat deed haar vluchten in overpeinzingen...en ze toonde de kamer rechts, proper opgemaakt maar zonder TV, waarschijnlijk haar eigen kamer. En hoeveel voor 2 kamers voor 2 nachten, probeerde de lijder te marchanderen: 10000\$! Oké, met een handdruk werd de deal bezegeld. De lijder had

hier 2000\$ afgedongen, niet van zijn gewoonte, dat wordt straks gevierd, mijmerde hij.

De kamerverhuurster gaf ook direct de sleutels mee, probeerde ze nog even en wat bleek... één deur kon niet gesloten worden. Geen erg, dacht de lijder, zette 2 valiezen binnen en liep de trap naar het strand af. En passant twee ijsjeszoekende Oostendse jongelingen gezien: "Ma zit voorbij de rode en dan blauwe handdoeken." De lijder dacht achterin tegen de rotsen, maar wat bleek na een halfuur zoeken en op de uitkijk staan? Zijn vrouwelijk gezelschap had zich genesteld tussen de vele, kleurrijke handdoeken en parasols van de honderden baders aan de vloedlijn. Enigszins ongemakkelijk geworden wurdde de lijder zich in zijn zwembroekje en kwam tot rust.

De dames waren in hun nopjes : ze zouden nu ook eens kameren! We genoten verder van de uren strandvakantie en lieten ons niet verleiden tot een restobezoek. De ober van rest. Mar Bravo deed veel moeite en inderdaad dat restaurant werd aanbevolen in de gids van Rentes de Carvalho. Misschien vanavond fluisterden we mekaar samenzweerderig toe. Tegen 18 uur trokken we naar ons nieuwe logies bij Joaquim Bem en Edite Chicharro, Praia Vasco da Gama, 8/2, Sitio da Nazaré (vanuit België: 00351 62 55 25 35)

Vader Joaquim bleek op de ferry's van Zeebrugge naar Hull te varen en was blijkbaar vervangen door een soort oom. Een derde van de Portugezen woont en werkt noodgedwongen in het buitenland. De deviezen die zij het land bezorgen vormen een belangrijke economische factor.

We pakten uit, installeerden en verfristen ons. Ondertussen had onze gastvrouw een timmerman gevorderd om de slepende deur aan te passen en het niet sluitende slot te vervangen. In de kamer van de oudsten hing een foto van een liefhebbend koppeltje en een economisch diploma op naam van Walter Chicharro. Dat bleek de zoon te zijn en het volgende ogenblik kwam die in levende lijve binnen om iets "uit de kast te halen". In vloeiend Engels vertelde ie over familie en de stad. Hijzelf woonde in Serta, meer noordelijk en werkte als medisch vertegenwoordiger. Of ie een leuk restaurantje kende, uiteraard..Elke gast van zijn moeder die met hem in contact kwam, troonde hij mee naar een onopvallend maar door en door Portugees en goedkoop restaurantje. Hij wou ons zelfs

brenge, maar geraakte maar moeilijk zijn wagen kwijt in het verkeersvrije centrum. Zo belandden we in de Rua das Flores (hoe toeval- lig): een rustig straatje met spelende kinderen en woningen tussen twee winkelstraten. Nummer 33 bleek een oficina te zijn. Er hing was op naast de ingang. In de kleine gezellige ruimte rook het al naar grillades. Plaats voor max. 20 personen, de alomtegenwezige TV, kratten bier en een boekenplank volle wijnflessen. Er zaten twee Portugese paren die vreemd opkeken naar dat kransje toeristen aangevoerd door de plaatselijke gids. Walter dankte zijn naam aan een oom die ooit een Engels feuilleton op TV zag en het personage met de naam Walter erg sympathiek vond. Walter knipoogde direct naar een vriendelijk maar omvangrijk 15-jarig meisje dat als contact fungeerde. Even meekomen achterin en kies maar wat je gegrild wil hebben: sardinhas, arenque, bacalhau, lulas, pescadinha, rodovalho, atum en/of lagostins. We nodigden hem uit een glaasje mee te drinken, het werden drie flessen ijzig gekoelde witte (branco) tafelwijn (vinho de mesa) JP. Iets heerlijk smaakt altijd naar meer, bovendien hoefden we niet te rijden.

Samen met de saladas en het zelfgebakken brood verorberden we met ah's en mmm's de à point gegrilde visporties tot we verzadigd achterover vielen. Rekening: 7130\$, dat is per persoon 1783\$ of 365BEF, een gastronomisch maal tegen dagschotelprijs. En, zei onze tolk, voor ie naar zijn lief vertrok, je moet hier echt 's de CALDEIRADA proberen, een stoofschotel van verschillende soorten vis met uien, aardappelen en olijfolie. Alleen te krijg in het weekend en op bestelling. Voor het verlaten van het kroegig eethuisje, bestelden we de caldeirada voor zaterdag om 20 uur. Het water liep ons al in de mond.

We namen de transferlift, alias de kabelbaan, naar de sitio, liepen boven rechts wat verloren - het moest links zijn - en vonden onze slaappleaats dan toch terug.

De kleintjes gingen maffen, terwijl de wat ouderen een romantische avondwandeling maakten op het kerkplein en in mekaars ogen de verlichte benedenstad bewonderden.....

(wordt vervolgd)

KIEKJES, KOETJES & KALFJES

Een Oostenrijker over Oostende...

Op een mooie septembermiddag (7.9.97) ging ik op stap met één van de deelnemers aan een Europees Treffen voor Waterbeddenverdelers. De klant, een man uit Linz, was af te halen in het Thermae Palace. Hij zag voor het eerst de Noordzee, het strand en strandcabines en na mijn uitleg riep hij uit: "Wordt in dit water gebaad? Dit is een zee voor arme mensen... en betaalt men voor deze strandcabines huurgeld??? Dit zijn hondenhokken!!"

Via de Albert I-Promenade, waar de werken aan de renovatie van de zeedijk begonnen waren, bereikten we het Leopoldpark. Het bloemenuurwerk was het eerste wat het waard was om bij stil te blijven staan, vond mijn bezoeker. Hij had een andere voorstelling van de badstad Oostende met een zeedijk die eruit zag als een bouwwerf, lelijke huizen in de stad en hondenkoep in het park.

Hij vond het onnodig hem te begeleiden naar de Visserskaai en een dok met oude scheepswrakken die hij gisteren vanuit de taxi tussen het station en het Thermae Palace had zien liggen.

Hij nodigde me uit om met hem een koffie en een stuk taart te nuttigen op een terras met een mooi uitzicht.

Het Wapenplein met zijn karakterloze huizen was dan toch een gezellige plaats om even uit te blazen... De kelner van de Falstaff die vier talen sprak en ons een lekkere "Pallaschinken" (pannekoek) met een cappuccino bracht, vond hij een "nette Kerl" en mij een "liebes Mädle".

Vooraleer we naar het hotel terugkeerden, informeerde hij naar een danslokaal met orkest. Zijn vader was dansleraar geweest, hijzelf had verschillende dansprijzen gewonnen en hij wou eens zien hoe in België gedanst werd. We zijn dan een stukje door de Langestraat gewandeld, waar een aantal huizenblokken te koop werden aangeboden en ik gaf hem de raad 's avonds ter

plaatse te blijven en in de Carré Beach van het Thermae Palace een kijkje te nemen.

Hij vroeg of ik Oostenrijk kende en er ooit mijn vakantie had doorgebracht. Ik vertelde hem dat ik de zeer mooie steden Wenen, Karsbadt en het klooster van Melk had bezocht en in 1979 met mijn ouders en de familie van mijn broer in Werfenweng met vakantie was geweest. Hij wou weten of we het in Werfenweng naar onze zin hadden gehad. Helemaal niet, vertelde ik hem. We betaalden vóór ons vertrek een meerprijs om in het centraal gelegen Sporthotel te kunnen overnachten. Toen we daar aankwamen waren de 4 tweepersoonskamers reeds verhuurd. We werden in een tot hotel omgebouwde hoeve aan de rand van het dorp ondergebracht. We deden er overdag wandelingen in de prachtige natuur maar slapen was pas in de vroege ochtenduren mogelijk. Iedere avond speelde de plaatselijke blaaskapel in het lokaal dat onder onze kamers was gelegen. Tot ca. 2 uur werd er door de dorpingen nog wat nagepraat bij een paar glaasjes wijn. We moesten ons haasten om te slapen want om 5 uur kraaide de haan. We zijn vroeger naar huis gekeerd, oververmoeid en ziek van het vette eten. Van het Sporthotel kregen we elk bij ons vertrek, als tegemoetkoming voor het ongemak, een plastic zakje met 1 appel, 2 broodjes, 1 fles water en 1 koekje voor onderweg.

Ondertussen waren we aan het Casino-Kursaal aangekomen en dit was het eindpunt van onze wandeling. De Oostenrijker wou nog weten of hier veel toeristen met vakantie kwamen. "Heel veel," antwoordde ik hem, "het toerisme aan onze kust is goed voor een omzetcijfer van 27 miljoen shilling en een tewerkstelling van 16.000 personen. Frankrijk is nog altijd het vakantieland waar het meest aantal personen naar toe trekken en ik hoorde onlangs dat Oostenrijk achteruitgaat en dit jaar bijzonder slecht scoorde..."

Hoe mijn Oostenrijkse bezoeker het 's avonds gesteld heeft, ben ik echter niet te weten gekomen...

Rita Werbrouck

Storck, wegbereider en voortrekker van de Belgische film

Henri Storck was op jonge leeftijd zelf amateurschilder, hij werd later fotograaf en tenslotte cineast, misschien wel het bewijs dat de scheidingslijn tussen de verschillende kunstvormen flinterdun is. Niet verwonderlijk dan ook dat de filmchroniqueur van het weekblad dat verheldert, voor een paar weken, Storck de club van Oostende met zijn meesters Ensor, Spilliaert en Permeke laat vervoegen. Een felbegeerd lidmaatschap overigens. En misschien is het ook niet toevallig dat de kaft van de catalogus die een overzicht brengt van het imposant oeuvre van 70 films in 60 jaar gedraaid door Henri Storck, door hem gesignd is als een schilder.

De eerste filmervaring 'Quo Vadis' in de brasserie annex filmzaaltje 'Le vieil Ostende', de eerste Pathé-Baby projector en camera, die hij hier als geschenk kreeg, de haast rituele bezoeken aan de ateliers van Ensor en Spilliaert, de kunstgalerij Studio van zijn tante Blanche Hertoge. Allemaal elementen uit die magische wereld van beelden die hem uiteindelijk doen kiezen voor het filmvak. Het is ook in Oostende dat hij een van 's lands eerste filmclubs opricht, "Club du cinema". Ensor, Spilliaert en Permeke zijn een van de eerste leden. Deze ontluikende interesse voor beelden, blijkt achteraf de vruchtbare voedingsbodem voor eerst fotografische, later cinematografische aspiraties. Het is de tijd waarin de fotografie zich tot een volwaardig documentair en artistiek medium aan 't ontwikkelen is maar de beeldjournalistiek nog niet de proporties heeft aangenomen die ze vandaag kent: zo staat Storck, in de hoedanigheid van officieel cinegrafist van de Stad Oostende, bij plechtigheden regelmatig zij aan zij met fotograaf Antony. De eerste filmt, de andere fotografeert. Doch niet zomaar filmen en fotograferen: het reportagewerk is voor beiden niet vrij van enige artistieke inbreng. "Pleziertreinen" is een voorbeeld van zo'n reportage. Hij ontwikkelt en monteert ze in zijn eigen Studio

Lumina. Samen met "Beelden van Oostende" en "Ter haringvisserij" vormt ze de eerste vruchten van een rijkgevulde carrière, volledig gewijd aan de film, en niet toevallig zijn het de 3 films die Oostende keer op keer internationaal uitdragen.

Germaine Dulac, productieleider en cineaste uit het Franse avant-garde milieu, maakt tijdens het tweede Internationaal Congres van de onafhankelijke film kennis met die eerste films van Storck en haalt hem uit zijn geboortestad weg. In de filmstudio's van Parijs en Nice zal hij ruim twee jaar als assistent werken.

Emotie in de zuivere visuele betekenis, zo eigen aan de stijl van Germaine Dulac, vinden we dan ook terug in het beklievende *Borinage*, gedraaid bij zijn terugkeer in België in 1933: het is een oprecht en gepassioneerd verslag van de ellende in de *Borinage* t.g.v. de lamlegging van de koolmijnen. Het is ook één der sleutelerkenen van de Belgische film en een van de meest leidinggevende documentaires. En dat is *Boerensymfonie*, die hij draait tijdens WO II ook. Storck, voor wie de natuur religieuze vormen aanneemt, toont er zich als de etnoloog. Hij bezingt op een lyrische wijze het verdienstelijk lot vol hard labuur van de boeren gedurende de 4 seizoenen. Baanbrekend is verder zijn zeer eigen visie op de film over kunst. De indringende verkenning van het schilderij door het oog van de camera heeft daarin steeds voorrang op de biografie van de schilder.

Als getuige van zijn tijd wil hij de leefwereld van deze bewogen 20ste eeuw op pellicule vastleggen, wat zal resulteren in een universeel, humanistisch en omvangrijk documentair oeuvre over de actualiteit, de sociale problematiek, over de gebaren van de mens, reizen en toerisme, wetenschap, folklore of kunst. Het zijn films die vaak gemaakt zijn in opdracht van een of andere overheidsdienst of privé maatschappij. Het documentaire genre wordt voor Storck het filmgenre dat hij noodgedwongen moet aanhouden wegens het ontbreken van een echt filmbeleid op dat moment in België. En toch, zo stelt hij, is er tussen fictiefilm en documentaire geen echt verschil: ook de fictiecineast verwerkt in zijn films veel elementen uit zijn eigen reële wereld. Als ooggetuige van het echte heeft Storck elke beeldmanipulatie oordeelkundig vermeden, niet zonder daarom een eigen standpunt in te nemen.

De Nederlandstalige catalogus heeft een witte kaft, als complement van de Franstalige zwarte, samen het coherent boekwerk over de films van een bipolaire Oostendenaar, franstalig opgevoed, verankerd in de Vlaamse tradities: één van de laatste echte Belgen, en fier het te zijn. De witte bewerkte uitgave zou ook belangstelling moeten vinden in Nederland, zoals dat reeds het geval was voor de zwarte bij onze zuiderburen. Nederland en Frankrijk, twee landen waar Henri Storck t.g.v. een korte doch intense samenwerking met resp. Joris Ivens en Jean Vigo, heel wat naambekendheid geniet.

De namen die op de technische fiches voorkomen, zijn veelal referentiepunten in de internationale cinema geworden en gedurende die driekwart eeuw carrière schraagt hij a.h.w. de hele Belgische filmwereld. Storck blijft een autoriteit die nog regelmatig in de actualiteit komt: zijn laatste film "Permeke" wordt nog op geregelde tijdstippen in de laten uren op TF1 vertoond. (Blijkbaar een onverslijtbare kopie). De werkopnamen van "Borinage" kwamen onlangs nog aan bod in de uitmuntende "People's Century" van de BBC. De aangespoelde Oostendenaar Eric Dekuyper ging destijds bij hem te rade voor een BRT uitzending over Jean Vigo, en de echte Oostendenaar Arno vergezeld van regisseur Piccoli met onder de arm het scenario van "Alors voilà", brachten hem een informeel bezoek. Dat de onmiskenbare signa-

tuur van Storck terug te vinden is in "La Promesse", de veelgelauwerde film van de broers Dardenne, zal ook niemand ontkennen.

Als U het vertaalde werk doorneemt, zal U Storck terugvinden in alle mogelijke beroepen uit de filmwereld. Van cameraman tot regisseur, van assistent tot producent, van scenarist tot filmdocent, van scriptboy tot monteur. Bovendien blijkt hij een veelzijdig pionier. Hij experimenteert met tekeningen op pellicule, hij is de voorloper van de collagefilm, de militante documentaire, de documentaire fictie, de film over kunst en van het harmonieus doen samengaan van beeld en muziek. Hij realiseert als eerste een coproductie in een ware Europese geest. Hij innoveert door, als één van de eersten, gebruik te maken van het cinemascope formaat. Met het boek is een belangrijk stuk Belgische filmgeschiedenis geschreven. Het wil echter ook en vooral een pedagogische rol vervullen vermits de provincie West-Vlaanderen de publicatie zal verspreiden naar bibliotheken en scholen.

Hommage aan Storck. Films 1928/1985. œuvre catalogus: 170 blz. A4-formaat. Vijf teksten over Storck, filmrepertorium (per film: synopsis, technische fiche, persknipsels), index. 130 zwart-witillustraties, 1 kleurfoto.

Te verkrijgen door storting van 430 F (300 F + 130 F port) op rek. nr. 000-1651648-29 van Patrick Vanslambrouck. Tel. 059/70.20.16

Renée Lequet
Résidence Le Lavandou
57, Mo. Steptune 13.10.
1130 Bruxelles

retraite comme contrôleur
de vie chère à l'EGE.
Police Economique depuis
10 ans le 29/8/96.

Bruxelles, le 17 octobre 96.

Madame le guide
du Domaine Royal.
10e Kaversijde -
Villa du Prince Charles.

Madame,

Je vous envoie, ces
deux photos, qui je pense vous feront plaisir.
Je vous félicite pour les commentaires sur
ce grand domaine très intéressant à visiter
avec une guide comme vous, d'une
compétence exceptionnelle et d'une très grande
distinction. Je suis, le dame qui a connu
le baron Joffinet dont le père était
le bourgmestre Léopold Joffinet baron et dont
le château était dans mon village natal;
cela m'a rappelé, le temps de mon enfance
à la veille des élections communales, je chantais
avec mon papa "Monsieur Lebbex (liberal), Monsieur
Lebbex, le baron de Joffinet va vous
remplacer." C'était à Bruyette.

Avec, Madame, l'assurance
de ma considération distinguée

Renée Lequet
Vre. amie.

KONINKLIJKE KROEFELWANDELINGEN

Deze kroefelwandelingen (versmelting van kroeg + smooftel) zijn leerrijke, smaakvolle, gezonde, stemmige en boeiende wandelingen voor groepen van minimum 15 en maximum 25 personen in de periode april - september.

Via de gids leert u koning Leopold II (1835-1865-1909) als urbanist en weldoener van Oostende kennen en bezoekt u verschillende plaatsen die zijn stempel dragen.

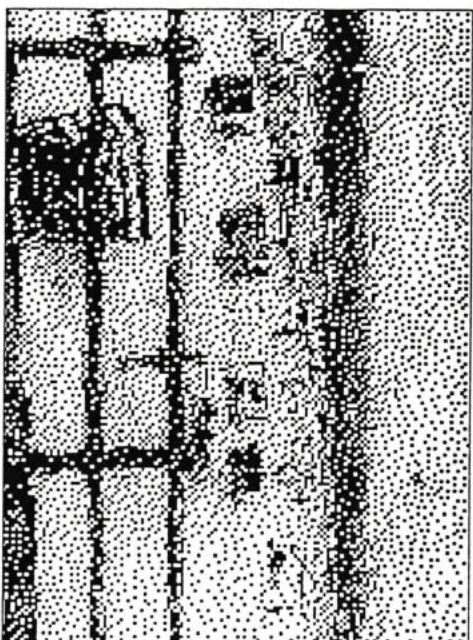
Tijdens de minstens vier uur durende wandeling wordt vier keer halt gehouden voor respectievelijk het aperitief, het voorgerecht, een tussendoortje en de afsluiter.

- * **Kroefelwandeling 1** start aan het ruitermonument Leopold II op de zeedijk
- * **Kroefelwandeling 2** start aan het Koninginnehof in het Maria-Hendrikapark

MUSEA

Sommige bezoeken duren minder dan twee uur en kunnen naar keuze gecombineerd worden met een stadswandeling.

- * **Mercator**: voormalig opleidingschip van de Belgische koopvaardij
- * **Noordzeeaquarium**: het rijke Noordzeeleven
- * **Neogotische St.-Petrus & Pauluskerk** en **praalgraf koningin Louise-Marie d'Orléans**
- * **St.-Pieterstoren** (=Peperbussen)
- * **Huize Louise-Marie**: de eerste koninklijke residentie
- * **Heemmuseum De Plate**
- * **Ensormuseum** (zie ook Ensorwandeling)
- * **Fort Napoleon**: unieke militaire architectuur
- * **Museum voor Schone Kunsten**: Ensor, Spilliaert, Permeke, Declercq, Bulcke en andere Oostendse kunstenaars
- * **Museum voor Moderne Kunst (PMMK)**: Belgische moderne kunst vanaf het expressionisme en hedendaagse kunst. Reservatie via PMMK: (059) 50.81.18 en fax (059) 80.56.26
- * **Musea Domein Raversijde**: in het voormalig domein Prins Karel kan men een bezoek brengen aan het Memoriaal Prins Karel en het openluchtmuseum Atlantikwall. Toegankelijk voor groepen van 1 april tot 31 oktober. Reservatie uitsluitend via het Domein (059) 70 22 85 en fax (059) 51 45 03

BEZOEK OOSTENDE MET EEN GIDS!

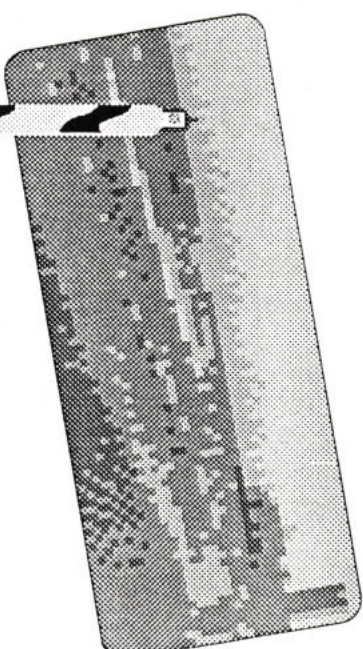
INLICHTINGEN & AANVRAGEN

Officiële Gidsenkring Oostende
"Lange Nelle"
Afdeling van de West-Vlaamse
Gidsenkring vzw

- * **duur gidsbeurten: 2 uur, tenzij anders vermeld**
- * **maximum 25 deelnemers per gids**

Reservering:
tel. en fax (059) 80 73 81

Correspondentie:
Nachtgalelanlaan 50 - 8400 Oostende
fax (059) 80 12 54
Bankrekeningnr. 068 - 2075070 - 73

BEZOEK OOSTENDE MET EEN GIDS!

Vele toeristen en andere bezoekers komen naar Oostende voor de drie z's: zee, zand en zon. Maar de Koningin der Badsteden, de Stad aan Zee, heeft nog meer te bieden: zo zijn er de vele kerken, kunstwerken, monumenten en musea en bovendien de specifieke sfeer van haven, strand, duinen en polders die uithoudigen tot een gezonde wandeling.

Oostende zien en beleven gebeurt het best met een gediplomeerde gids die u via een uitgebreid aanbod de verrassende verscheidenheid van stad en omgeving laat ontdekken.

Een heel aantal nieuwe gidsen mocht hun diploma in ontvangst nemen. Foto Maenhoudt

LN 15-12-197

Nieuwe lichter gidsen op de 10de verjaardag Lange Nelle

OOSTENDE

«We waren met veertien, pas geslaagd in een gidsencursus, die in 1988 de kring Lange Nelle oprichtten. In die tien jaar hebben wij duizenden wegwijs gemaakt in onze stad» zegt Marc Loy, voorzitter van de Gidsenkring Lange Nelle. «Maar wij zorgden ook voor versterking: met 45 actieve gidsen wandelen wij ons tweede decennium in.»

Naast Leuven was de Oostendse kring voortrekker om de nieuwe gidsencursus, volgens zeer strenge normen, te organiseren. Na een jaar basisopleiding volgde een jaar specialisatie over eigen stad. Tijdens een receptie op het stadhuis ontvingen nu het

diploma van erkende toeristische gids voor Oostende: Kurt Borgoo, Leen Coene, Katrijn Compennolle, Piet Daman, Rita Debo, Michel Dedrie, Marleen De Keyzer, Alain Delahaye, Katrijn Denoo, Christa Kurthen, Jeannine Laplasse, Marcel Leeuwerck, Gilbert Manhaeve, Greet Mees, Geert Ollieuz, Etienne Pitteljon, Raf Plasschaert, Jean Pottiez, Annie Storme, Lieve Ternier, Jeannine Van Den Broeck, Ann Van Loo.

Reeks themawandelingen

«Met deze nieuwe lichter kunnen wij het alsmaar groeiend aanbod van toeristische trekpleisters en culturele manifestaties aan», weet voorzitter Loy. «Onze bestuursleden hebben zich enthousiast ingezet voor de opleiding en het is voor hen zeer bevredigend dat

zovelen de cursus aandurfden, en nog slaagden ook.»

De Lange Nelle-gidsen werkten ook een ganse reeks themawandelingen uit. Zo kan men de stad verkennen langs de realisaties van Leopold II, volgt men het spoor van James Ensor of Karel Jonckheere, zwerft men door het krekengebied, maar kan men ook de Spui-kom leren kennen en er zelfs de oesters proeven die er worden gekweekt. Fiets-tochten, busrondritten tot een kroefelwandeling (versmelting van kroeg en smofelen) behoren tot het rijke aanbod. Er wordt nauw samengewerkt met de stedelijke toeristische diensten en de kring beschikt over een eigen dispatching zodat steeds een gids kan worden bereikt.

Herman MOERMAN

W A N D E L I N G E N

1. MONUMENTENWANDELING

Kennismaking met markante gebouwen, monumenten en beeldhouwwerken langs de Leopold II-laan, van het stadhuis tot aan het Casino-Kursaal.

2. STADSKERNWANDELING

Op en binnen het tracé van de oude Oostendse stadswallen (geslecht vanaf 1865) maakt u kennis met het hart van een moderne badstad die naast haar huidige toeristische infrastructuur ook haar glorieus verleden presenteert. Dat hart klopt tussen de Hendrik Serruyslaan, de Albert I-promenade, de Visserkskaai en de Vindictiveilaan.

3. KONING LEOPOLD II-WANDELINGEN

Twee wandelingen langs de verwezenlijkingen en dromen van de Belgische vorst die Oostende aanzien gegeven heeft. Het Oostendse Leopold II-verhaal wordt geprojecteerd tegen de achtergrond van zijn amoureuze en Kongo-perikelen en waarmeembare belle époque-herinneringen.

- * wandeling 1 vertrekt aan de St.-Petrus & Pauluskerk en eindigt op het Clementinaplein.
- * wandeling 2 vertrekt op het Clementinaplein en eindigt bij Huize Louise-Marie
- + kortere variante: Van de Venetiaanse Galerijen tot de Koninklijke St.-Sebastiaansgilde

4. JAMES ENSOR-WANDELING MET MUSEUMBEZOEK

Die wandeling volgt het spoor van Oostendes bekendste artistieke zoon James Ensor vanaf zijn geboorteplaats via het atelier van zijn meesterwerken tot het huis dat hij laatst bewoond heeft, het Ensormuseum, dat bezocht wordt. Vervolgens komt de Ensorcollectie, olieverfschilderijen en grafisch werk, aan bod in het Museum voor Schone Kunsten aan het Wapenplein.

5. VISSERSKAAIWANDELING (+ BOOTTOCHT)

Een zilte wandeling aan de westkant van de havengeul met historische en actuele getuigen en boeiende aspecten van de al eeuwen bestaande haven- en visserijbedrijvigheid: de Mercatorjachthaven, het Noordzeeaquarium, kustvaartuigen, het loodswezengebouw en het westerstaketsel. Die wandeling kan gecombineerd worden met een commentarierende boottocht door de haven en voor de Oostendse rede.

6. VUURTORENWANDELING

Een wandeling aan de oostkant van de havengeul rond de Oostendse vuurtoren 'Lange Nelle' met een grote variatie aan onderwerpen en vergezichten: visserijdok, visserijrijverheid, vismijn, baggerschepen, het Fort Napoleon (1811-1813), duin, strand en zee, bunkers WO II en Oostende van de overkant gezien. Ferry's en snelle catamarans, sluisen en droogzettingsinstallaties (slipways).

7. KREKENWANDELING

Een prachtige wandeling in het achterland van de badstad Oostende. Genieten van 'le plat pays' en daarbij heel wat opsteken over de geschiedenis van de 'Historische Polders van Oostende', het ongerepte krekengebied en de verrassende bermnen van de opgedoekte Groene 62-spoorlijn.

8. VAN ENSOR TOT PRINS KAREL

Een kort bezoek aan de kerk OLV ter Duinen en het graf van James Ensor wordt gevolgd door een wandeling door de duinen van Mariakerke die eindigt in het openbare parkgebied tussen de Internationale Luchthaven Oostende en de musea van het Domein Raversijde.

9. SPUIKOMWANDELING MET OESTERDEGUSTATIE

Vlakbij de plaats waar de nieuwe zeesluis komt, verneemt u heel wat over de vroegere en huidige functie van de spuikom. Wandelend in de richting Bredene geniet u van het water- en polderlandschap.

Als hoogtepunt wordt u oesterkenner en -proever (vrijblijvend) van de nieuwe eertijds befaamde 'Ostendaises'.

10. ANDERE WANDELINGEN, WAAROVER U OP AANVRAAG INFO KUNT BEKOMEN:

- * Gevels kijken
- * Karel Jonckheere wandeling
- * Sluizenwandeling
- * Westerkwartierwandeling
- * Wellingtonrenbaan
- * Kerkhofwandelingen (Nieuwpoortsesteenweg, Stene-Dorp en Stuiverstraat)
- * Stene-Dorpwandeling
- * Zandvoordewandeling
- * Leffingewandeling
- * Fietstochten

BUSRODRITTEN (met uw eigen bus)

1. GROOT OOSTENDE

Tijdens deze trip geeft de Koningin der Badsteden de meeste van haar charmes en geheimen prijs: de oudste stadskern, de urbanisatiepolitiek van Leopold II en de koninklijke realisaties naar het westen toe, de renbaan, Raversijde met het voormalig domein Prins Karel, de internationale luchthaven, het Maria-Hendrikapark, de haveninstallaties aan de oostkant, de vismijn, het Fort Napoleon in de duinen.... en terug naar de jachthaven met het schoolschip Mercator aan het winkelcentrum.

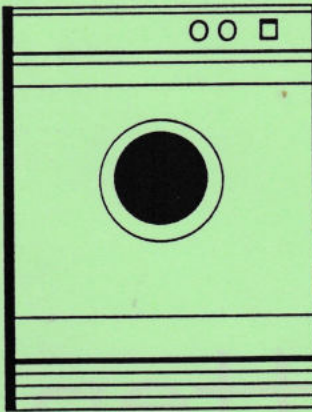
2. POLDERROUTE

Deze busrit biedt een verkenning van de Vlaamse polders, de zandstreek en de kustduinen. Prachtige polderdorpen en -hoeven in weidse vergezichten en een cocktail van historische, geografische en natuurelementen.

OOSTENDE OP DIA

Keuze uit drie diavoorstellingen over Oostende vroeger & nu:

- * deel 1: de binnenstad
- * deel 2: de uitbreiding onder Leopold II
- * deel 3: de buitenwijken & fustegemeenten

GLORIA

WASAUTOMATEN - KOELKASTEN
DROOGAUTOMATEN - AFWASMACHINES

Gistelsesteenweg 29

Torhoutsesteenweg 406

OOSTENDE

• TEL. 059 / 70 52 74

dermul

AGENCE N.V.

CHRISTINA STRAAT 61 - 8400 OOSTENDE

Het Agentschap met meer dan 40 jaar ervaring

Bel ons voor een vrijblijvend gesprek

Verkoop: 059/55.10.55

Verhuur: 059/55.10.66

Syndic: 059/55.10.88

Beheer: 059/55.10.76

Verzekering: 059/55.10.77

BELEGGINGEN

KREDIETEN

VERZEKERINGEN

KANTOOR GUIDO DANNEEL

- SINT-CATHARINAPLEIN 27 - TEL. 059/51.51.76 - FAX 059/51.24.48
- STOCKHOLMSTRAAT 39 - TEL. 059/70.46.62

8400 OOSTENDE

B. & C. Nuytten N.V.

UITVAARTVERZORGING - FUNERARIUM

HET UITVAARTKONTRAKT IS
DE ABSOLUTE **ZEKERHEID** DAT UW
BEGRAFENIS OF CREMATIE ZAL UITGEVOERD
WORDEN VOLGENS UW WENSEN EN DAT
UW FAMILIE ACHTERAF **GEEN FINANCIËLE**
BESLOMMERINGEN HEEFT.

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059 - 80 15 53
fax. 059 - 80 92 39
